

MİMAR SİNAN

4. P.S. Büyük Üstad Mesajı Cavit YENİCİOĞLU
6. Laiklik ve Masonluk Şahir ERMAN
21. Türkiye'de Çalışmış Olan
İtalyan Locaları Reşat ATABEK
24. Masonik Adâb ve Erkân Celil LÂYİKTEZ
33. Fransız Grand Orient'i İle
Türkiye Meşrik'i Azamı Arasında
Akdedilen Anlaşma Çev. : Reşat ATABEK
36. Sır Perdemizin Daha Fazla
Aralanmasına Doğru Nezih RONA
41. Masonluğun Gerçek Hedefi Raşid TEMEL
46. Ekosizmin Doktrine Nitelliği
Üzerine Nakî Cevad AKKERMAN
57. Sevginin Boyutları Faruk ERENGÜL
64. Hazreti Süleyman'ın Mâbedi Sayhan BİLBAŞAR
80. İnsan Hakları ve Masonluk Ali KALIPÇI
92. Olayların İçinden Şahir ERMAN
94. Localarda Verilen Konferanslar MİMAR SİNAN
96. Aramızdan Ayrılanlar MİMAR SİNAN

MİMAR SİNAN

***Gevşemeyin, endişe etmeyin. İnancınız
sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.***

Şanı Yüce Kur'an, S. III. 139

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTÇU
YENİLİK BASIMEVİ — TİPO — OFSET
Tel. : 143 55 72 ☆ İSTANBUL — 1986

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : Cavit YENİCİOĞLU

Yazı işlerini fiilen idare eden : Reşad UMUR

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR. PARA İLE SATILMAZ

Nuruziya Sokağı 25, Beyoğlu, Tel. : 149 24 51

4. P.S. Büyük Üstad Mesajı Cavit YENİCİOĞLU
6. Laiklik ve Masonluk Sahir ERMAN
21. Türkiye'de Çalışmış Olan
İtalyan Locaları Reşat ATABEK
24. Masonik Adâb ve Erkân Celil LÂYIKTEZ
33. Fransız Grand Orient'î İle
Türkiye Meşrik'i Azamı Arasında
Akdedilen Anlaşma Çev. : Reşat ATABEK
36. Sır Perdemizin Daha Fazla
Aralanmasına Doğru Nezh RONA
41. Masonluğun Gerçek Hedefi Raşid TEMEL
46. Ekosizmin Doktrine Niteliği
Üzerine Naki Cevad AKKERMAN
57. Sevginin Boyutları Faruk ERENGÜL
64. Hazreti Süleyman'ın Mâbedi Sayhan BİLBAŞAR
80. İnsan Hakları ve Masonluk Ali KALIPÇI
92. Olayların İçinden Sahir ERMAN
94. Localarda Verilen Konferanslar MİMAR SİNAN
96. Aramızdan Ayrılanlar MİMAR SİNAN

P.S. BÜYÜK ÜSTAD'IN MESAJI

Önceki Pek Değerli ve sevgili Sayın Büyük Üstadımız Dr. Şekûr OKTEN'in anî ölümü ile Türk Masonluğu, her yönü ile kendini Masonluğun kutsal ilkelerine ve hizmetine adanmış, ona inanmış, gönülden bağlanmış sadık, vefakâr ve yardımsever bir kardeşini, insanlık âlemi de değerli bir evlâdını kaybetti.

69 yıllık fani ömrünün yarısına yakın 31 yılını Masonluk hayatının büyük bir kısmını, Büyük Görevliler Kurulu ile 12 sene Büyük Üstat Kaymakamlığı ve 5 senelik Büyük Üstatlık devrelerinde cemiyetimizin yönetiminde geçirmiş ve bir Masona yakışır şekilde son nefesine kadar çalışarak aletlerini elinden bırakmamıştır.

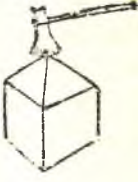
Onu, kayınbiraderinin sınıf arkadaşı olmam dolayısıyla yaklaşık elli sene evvel Askeri Tıbbiye Talebesi iken tanıdım. Sonra bu dostluğumuz kardeşliğe dönüştü ve tatlı anılarla sürüp giderken bizleri büyük acılara gark eden anî ölümü ile noktalandı.

Kardeşlere olan sevgisi, saygısı, toleransı ve ilgisi her şeyin üstünde idi. Sadece kardeşlere karşı değil harıçten kendisine baş vuran herkese hiçbir zaman hayır dememiş, ilgilenmiş ve daima elinden gelen yardımı yapmaktan büyük bir zevk ve huzur duymuştur.

Giriştiği teşebbüsleri, başladığı işleri mutlaka sonuçlandırmaya çalışan ve sonuçlandırmadıkça rahat etmeyen Dr. Şekûr OKTEN Büyük Üstadımızın fani varlığı bugün aramızda değil ama Türk Masonluğuna yaptığı unutulmayacak büyük hizmetleri ve masonik tutum ve davranışları ile bize örnek olacak manevî varlığı her zaman aramızda olacak ve anısı ebediyyen yaşayacaktır.

Masonluk prensiplere, tüzük ve ritüellere, örf ve adetlere, özellikle Masonluğun temelinde yatan disipline ciddiyetle bağlılığı sebebiyle tatlı sert tutumu ve çalışmalara devam ile örnek bir Büyük Üstadımızı daha Ebedi Meşrika emanet ettik Evrenin Ulu Mimarından böyle bir acıyı daha uzun zaman bizlere göstermemesini niyaz ederim. Dileriz öyle olsun.

*Büyük Üstad
Cavit Yenicioğlu*

Laiklik ve Masonluk

Sahir ERMAN

Lâiklik, etimolojik olarak, din adamı sıfatını haiz olmayan kişi anlamına gelen, yunanca «laikos»tan gelir. Nitekim Ortaçağda lâik deyimini bu manada, yani ruhban sınıfına mensup olmayan şahısları ifade etmek maksadiyle kullanılmıştır.

Ancak, yine Ortaçağda, Devletin meşrû temelini tartışılmağa başlanması, lâiklik hakkında da çeşitli görüşlerin ileri sürülmesine yol açmıştır. Gerçekten uzun yıllar boyunca, yalnız ruhanî değil aynı zamanda cismanî bilcümle meşru otoritenin Papalıktan kaynaklandığı fikri batıda hâkim olmuştu. Bu fikre dayanak olmak üzere de Roma İmparatoru Constantinus'un vasiyetnamesinden bahsedilmekte idi. Buna göre kendisine karşı ayaklanan Massentius'un ordusu ile karşı karşıya gelen Constantinus, nihaî savaşın arifesinde bir rüya görmüş, rüyasında bir melek elinde tuttuğu salibi ona göstererek «bu işaretle kazanacaksın» demiş ve ertesi günü Constantinus elinde bir haç tutarak ordusunun başına geçmiş ve savaşı kazanmıştı. Bunun üzerine Constantinus hem kendisini Augustos olarak ilân etmiş, hem de Hristiyan dininin serbestçe icrasını mümkün kılan bir Emirname yayınlanmış, bu suretle asırlardan beri Hristiyanlara karşı yapılan tâkibata son vermişti. Bu arada Constantinus'un annesi Helen, Hristiyan olduğunu resmen açıklamış ve Hz. İsa'nın mezarını ziyaret etmek üzere Filistin'e giderek orada bir kilise inşa

ettirmişti. Keza 325 yılında —Hristiyanlık tarihinde büyük bir yeri olan— İznik Concilium'u bizzat İmparator Constantinus'un bir konuşması ile açılmış ve İmparator Concilium'un fahrî başkanı seçilmişti.

İşte bu bu olaylar, daha sonraları, Constantinus'un da Hristiyan olduğu ve o tarihte Papa olarak seçilmiş bulunan Saint Sylvestr'in Papalığını kabul ettiği yolunda bir rivayetin yaygınlaşmasına yol açtı. Tarihen ispatlanmış olmayan bu hâdiseye, Papalık tarihçileri bir yenisini daha eklediler ve İmparatorun, vasiyetnamesinde, Roma İmparatorluğunu Papa Saint Sylvestr'e hibe ettiğini ileri sürdüler. Tarihen ispatlanmamış, hatta İmparatorluğu oğulları arasında taksim etmiş olması itibariyle tam aksi sabit olmuş bulunan bu vasiyetnameden şöyle bir netice çıkarıldı: Papa ruhanî otorite ve hükümlanlığını da Constantinus'un vasiyetnamesinden almakta, böylece sadece dinî bir başkan olmakla kalmayıp, aynı zamanda bir Devlet başkanı yetkisini de haiz bulunmaktadır. Bu iki sıfatı itibariyle, yani hem dinî lider hem de Roma İmparatorunun varisi olarak, Papa Hristiyan âleminde siyasî yetki sahibi olmak isteyen herkesin üstünde bir mevkie yükselmiştir : bunun sonucu olarak, Kral olan veya olduğunu iddia eden bir kimse, Papa tarafından tanınmadıkça, meşruiyet kazanamaz hale gelmiş ve bu tanınmanın en önemli nişânesi de, Krallık tacının Papa tarafından giydirilmesi, yani Kralın Papa'nın önünde diz çökmesi olmuştur. Bu olay, yani Papa'nın ruhanî ve cismanî otorite ve üstünlüğü, çeşitli Krallarla Papa'lar arasında çekişmelere yol açmış, bu ihtilâflardan bazan Papa galip çıkmış, meselâ Kilisenin otoritesini tanımayan Alman İmparatoru Henri IV Papa Grégoire VII tarafından afaret edilince, bir çok prens artık meşruiyetini kaybetmiş olan İmparatora karşı ayaklanmış ve İmparator Papa'nın bulunduğu Canossa şehrindeki şatoya gelip, günlerce yalvardıktan sonra, üzerinde çuvaldan bir elbise ile ve çıplak ayakla yollarda yürüyerek Papa'nın önünde diz çöküp af dilemek zorunda kalmış, bazen de mücadeleyi Kral kazanmış, mesela: Papa Bonifas VIII ruhban sınıfına mensup olanların Krala vergi vermelerini yasaklayıp (1296 tarihli **Clericis Laicos** Emirnamesi), Kralların dahi Papa'ya tâbi olduklarını ilân edince (1302 tarihli **Unam Sanctam** Emirnamesi), Fransa Kralı Güzel Filip ordu göndererek Papa'yı esir almış, bir yıl sonra ölen Bonifas VIII in yerine geçen Clément V'i da Avignon'da ikamete zorlamış, hatta Papa Clément VI Avignon şehrini 80.000 florine satın almak mecburiyetinde kalmıştı.

İşte bu çekişmeler ve devamlı savaşlar, aydınları ikiye bölmüş, bir kısmı Papa'nın her iki hükümranlığını kabul ettikleri halde, diğer bazıları Constantinus'un vasiyetnamesinin gerçek olmadığını, olsa bile bir İmparatorluğun bağışlanmasının hukuken geçerli bulunmadığını, İmparator ve Kralın otoritesini doğrudan doğruya Allah'tan aldığını, yoksa bu otoritenin Papa tarafından ona verilmiş olmadığını ileri sürmüşlerdir. Şüphesiz ki aradan geçen zaman içerisinde «Millî Devlet» fikri de yol almakta, Krallığın Allah'ın inayetine ve aynı zamanda halkın iradesine dayandığı kabul edilmekte, o zamana kadar Papalık ve Kilise tarafından yapılan eğitim, evlenme ve defin gibi bir çok kamu hizmetlerinin Krallıklar tarafından yerine getirilmesi istenmekte idi.

Fransız ihtilâli Papalığın cismanî hükümranlığına en büyük darbeyi indirdi: Ruhban sınıfının bütün imtiyazları kaldırıldı, rahiplerin sahip oldukları araziye Cumhuriyetçe el kondu, okul açmak yetkisi sadece Devlete tanındı, rahiplerin birer Fransız vatandaşı olarak Devlete vergi ödemek zorunda oldukları ve hiç bir siyasî ve kazâî faaliyet icra edemeyecekleri ilân olunarak Kilise Mahkemeleri ilga olundu; hatta piskosposların Papa tarafından değil de Cumhuriyet tarafından tâyin edilmeleri, diğer rahiplerin ise halk tarafından seçilmeleri, manastırların kapatılması, rahip ve rahibelerin evlenebilmeleri dahi kabul edildi. Sivil nikâh zorunlu kılındı, cenazeler de Devlet tarafından kaldırıldı. Birinci Napolyon bazı hakları geri verdi ve İmparatorluk tacının Papa tarafından kendisine giydirilmesini kabul etti ise de, son dakikada sabırsızlanarak tacı Papa'nın elinden alıp kendi başına koydu. Ancak Paris'e gelirken, halkın yol boyunca Papa'ya gösterdiği büyük sevgi, Napolyon'u tedirgin edince, Papa' Roma'ya dönüşünü müteakip, onu esir edip kaçırttı ve Savona şehrine hapsedti. Napolyon'u afaroz eden Papa Pius VII, devamlı baskılara dayanamayarak, İmparatorun hazırladığı bir anlaşmayı imza etti ise de, bir kaç hafta sonra bundan rücu ettiğini ilân etti.

Diğer yandan İtalya'da ilerleyen Krallık orduları, Papalığın elinde kalan tek şehir olan Roma'yı kuşatarak topa tuttu ve 20 Eylül 1870'te Roma'ya girdi. Bunun üzerine Vatikan'daki sarayına kapanan Papa Pius IX İtalyan Kralı İkinci Viktor Emanuel'i afaroz etti ve bu tutumunu ölünceye kadar sürdürdü.

Bütün bu olaylarda Masonların payı çok büyük olmuştur. Nitekim Roma surlarında açılan ilk gedikten içeri girerken şehit olanların hatırasını tâziz için konulan taşa isimleri yazılı olanların bir

çoğu K. imizdi. Bunun gibi İtalyan B.L. da 20 Eylül tarihini Kuruluş Yıldönümü olarak seçmiş ve her yıl kutlamıştır.

Asırlar süren bu gelişmeye attığımız bu kısa nazar, batıda lâiklik kavramının geçirdiği inkişafın sebep ve manasını anlamağa kifa-yet eder: Devletin meşrû temelini Papa'nın bir inayet, tercih veya tevcihine değil de, halkın hür ve serbest iradesine dayandırmak isteyenler, diğer bir ifade ile egemenliğin dinî bir liderde değil de, kayıtsız şartsız halkta olduğuna inananlar için, Papalığın iddia olunan cismanî otoritesine son vermekten başka yol kalmamıştı. Şüphesiz ki mesele yalnız Devletin meşrû temelini tespiti ile bitmiyordu. Gerçekten Papalık ve Kilise sadece ruhanî bir yetkiye sahipse sivil hayatın hiç bir veçhesine de karışamazdı : çocuk ve gençleri Devlet okutacak, nikâhı Devlet kıyacak, fert Kilisenin kanun ve emirlerine itaat edecek, bu kanun ve emirlerini meşrû olabilmeleri için Kilisenin kanun ve emirlerine uygun olmaları şartı aranmayacak, yine fert Devlet emrettiği zaman ona vergi verecek, Devletin teşkil ettiği orduda, gerekirse Papalık kuvvetlerine karşı dahi savaşacaktı. İşte batıda lâiklik Devlete bu imkânları vermekte ve Kilisenin bu hususlara karışmamasını sağlamayı hedef almakta idi.

Buna karşılık münhasıran cismanî bir hükümlerliği elinde tutan Devletin, ruhanî otoriteye müdahalesi de düşünülemezdi : din ferdi ilgilendiren bir konu idi; Devletin din mevzuunda resmî bir görüşü olamazdı. Bu itibarla Devlet din hizmetlerinin yerine getirilmesine karışamaz, bu hizmetleri organize etmek işini deruhte edemezdi. Devletin bu sahadaki görev ve yetkisi ferdin kendi inandığı dinî vecibeleri serbestçe yerine getirmesini sağlamak, isteyen beğendiği dinin icaplarına göre hareket etmesine imkân tanımak, başkasının dinine karışılmasına engel olmak, din adamlarının veya belirli bir dine mensup olanların o dinin emrettiği gibi giyinmelerine, hareket etmelerine, kendi dinlerine taraftar kazanmak maksadiyle propagandada bulunmalarına cevaz vermek, dinler arasında bir tercih yapmamak, hatta dinsizlik hürriyetini dahi tanımak, kimsenin dinî vecibelerini yerine getirmemesi sebebiyle tenkit veya muaahaze olunmasına imkân vermemek şeklinde özetlenebilirdi.

Lâikliğin batıdaki bu anlamından çeşitli ülkelerde sapmalar olmamış değildir. Meselâ İtalya, İspanya ve Fransa'da, Devlet okullarının yanıbaşında, Kilisenin de okul açmasına imkân tanınmış, Kilisede kılınan nikâhın Devletçe tanınması kabul edilmiş, defin merasiminin yine ruhanî âyinle Kilisede icrası benimsenmiş, hatta bir çok

Anayasa ve Kanun, meselâ halen yürürlükte olan Yunan Anayasası, Devletin resmî dininin Hristiyanlık olup diğer dinlere müsamaha edildiğine dair hükümler ihtiva etmiş, böylece dinler Devletçe tanınmış veya tolere edilmiş olmak üzere adetâ ikiye ayrılarak Devletin bu alanda bir «tercih» yaptığı dahi görülmüştür.

Lâiklik anlayışından bir «sapma» olarak nitelendirilen bu davranışlar XIX asrın sonlarında Masonluk camiasında bazı fırtınaların esmesine de yol açmamış değildir. Meselâ İtalyan Parlamentosunda Kilisenin de okul açmasına izin veren bir kanunun kabul edilmesi üzerine, İtalyan B.L. bu kanuna müspet oy vermiş olan Mason milletvekillerinin Masonluktan ihraç edilmelerine karar vermişti.

Bununla beraber, bütün bu gelişmeler sırasında Avrupa Masonluğunun tâkip ettiği çizgiyi tespit etmek için, Katolik ülkelerdeki Masonlukla, Calvinisme, Anglicanisme, Luterianisme gibi mezheplerin hükümran olduğu ülkelerdeki Masonluğu ayırmak yerinde olur.

Katolik ülkelerdeki Masonlar, lâikliğin yukarıda açıklanan her iki anlamına sahip çıkmışlar, hatta bu yüzden, Papa tarafından aforoz edilmeyi dahi göze almışlardır. İnsanın her bakımdan hür olmasını isteyen Masonlar, bu hürriyetin en önemli veçhesinin de vicdan hürriyeti olduğunu daima ileri sürmüşler, ruhban sınıfına imtiyaz tanınmasına, dinî vecibeleri yerine getirmeye şahıslara karışılmasına, Kilisenin siyasî bir güç olarak ortaya çıkmasına, kamu hizmetlerinden bir kısmının Kilise tarafından yerine getirilmesine karşı çıkmışlar, dinî inanışları açısından insanlar arasında fark gözetilmesini lâikliğe aykırı saymışlardır.

Reformist olan ülkelerde ise, Masonluğun ortaya çıkmasından önce Katolik Kilisesi ile bağlar kopmuş olduğundan, Masonlar böyle bir mücadelenin içine girmek zorunda kalmamışlar, aksine gerçek Masonluğun reformist bir ülkede kurulabileceğini, zira lâikliğin —tam manasiyle— böyle bir memlekette bulunabileceğini ileri sürmüşlerdir. Ancak bu ülkelerde de ters yönden dinî bir taassup hâkim olmuş, başka din ve mezheplere karşı baskı yapıldığı görülmüştür.

Şimdiye kadar lâikliğin batıdaki gelişmesinden bahsetmiş olmamız sebepsiz değildir: Katolik Kilisesinin tutumu felsefî, hukukî ve siyasî bir kavram olarak lâikliği ortaya çıkardığına göre, bu gelişmenin tarihî sebep ve seyrini gözden geçirmemiz şarttı.

Memleketimize gelince, bizde lâiklik özellikle İkinci Meşrutiyet

zamanındaki batılılaşma hareketiyle başlar ve bilindiği gibi, Cumhuriyetin ilânından bir müddet sonra hukukî bir müessese olarak Anayasalarımıza ve Kanunlarımıza girer. Ancak bizdeki tatbikatına ve bunun doğurduğu tartışmalara geçmeden önce, Romalıların «bütün ilimlerin anası» adını taktıkları tarihe göz atmakta yine fayda vardır.

İslâm dini —bütün dinler gibi— kendisine inananların yaşayış tarzlarını da düzenler, bir takım vecibeler, ibadet şekilleri ve yasaklar koyar. Esasen bir inanışı feisefî veya ahlakî bir akide olmaktan çıkarıp, bir «din» haline getiren bazı unsurlar vardır ki, bunlar da insan ve tabiat-üstü bir varlığın, yoktan var edici veya düzenleyici bir kudretin mevcudiyetine inanmak, insanın bu varlığa karşı bir takım mükellefiyetleri olduğunu kabul etmek, belirli yer ve zamanlarda ve yine belirli tarzlarda yerine getirilmesi gereken bazı ibadet şekillerinin bulunduğuna inanmak ve öldükten sonra o üstün kudretin insan hakkında hüküm vereceğine kani olmak şeklinde özetlenebilir. Şüphesiz ki, bu ana prensiplerden başka, her din kendisine göre bazı dogmalar vaz ve bunlara tamamiyle inanılmasını emreder, hatta bunların tartışılmasını dahi yasaklar.

İslâm dini, bu açıdan, en müsamahalı, tefsire en çok, hatta «kıyası fukuha», yani fakihlerin, âlimlerin kıyas târikiyle hüküm koyınlarına dahi cevaz veren bir din olmuşsa da, yine tartışılmaz bazı dogmaları, yerine getirilmesi mecburî bazı ibadet şekillerini ihtiva etmiştir, ve başka türlü esasen düşünülemez. Ancak ilk İslâm Devletlerinin kurulmasıyla birlikte, şöyle bir durum da ortaya çıkmıştır: Hulefayî râşidin, yani Dört Halife zamanında, dinî lider aynı zamanda Devlet Başkanı idi, yani ruhanî hükümranlılıkla cismanî iktidar aynı şahısta birleşmişti. Bu dönemden sonra ise, Devlet Başkanlığını eline geçiren aynı zamanda halife oldu. Yani ilk dönemde bir şahıs Halife olduğu için Devlet Başkanı olduğu halde, sonraları Devlet Başkanı olduğu için Halife oldu ve bu durum Cumhuriyetle birlikte Saltanatla Halifeliğin ayrılmasına kadar sürdü.

Bu böyle olunca İslâm âleminde teokratik bir düzenin hâkim olduğu şüphesizdir. Ancak, özellikle Osmanlılarda, bu teokratik düzenin batıda görülenden çok farklı olduğu müşahede olunmaktadır. Bir kaç misal verelim,

Batıda Papalığın hâkimiyetini kabul ederek veya etmeyerek kurulan çeşitli Krallıklar, Katolik dininden her sapmayı en büyük suç

sayarak daima şiddetle bastırmak, başka dinden olanlara ise asla müsamaha etmemek hususunda birbirleriyle yarışmışlardır. İspanya' da yahudilere karşı zulümler had safhaya çıkmış olduğu gibi, sekiz asırlık arap hâkimiyeti sona erdiği zaman dinlerini yine de muhafaza etmiş olan İspanyollara, Arap ordusunun çekilmesinden sonra İspanya'da kalmış olan Müslümanların Hristiyanlaştırmak için 50 sene kâfi gelmişti. Bugün Aldomar soyadını taşıyan İspanyolların esas adlarının Ömer olduğu bilinmektedir. Keza Güney Fransa'da Albigeois hareketi başlayınca, önce Papalık sonra Fransız Krallığı, Katolik Kilisesinin öğretisinden önemsiz bir kaç noktada ayrılan bu bölge halkı üzerine ordular göndererek, feci işkencelere tâbi tuttıkları bu hal-kın Kilise hâkimiyetini kabul etmelerini sağlamışlar, daha sonra yine Fransa'da duaları lâtinçe değil de fransızca okumak isteyen Hugenot'lar, Saint Barthélemy gecesinde tuzağa düşürülerek katledilmişlerdi. Aynı hareketleri Protestan Almanya'da Yahudi Katoliklere, hatta Pazar günleri Kiliseye gitmeyen kimselere karşı da gösterilmiş, İngiltere'de ise Püritenlerin taassubu meşhur olmuştur.

İslâm'da ise durum şöyle gelişmiştir: Başka dinden olan kimse, zimmet akdini yaparsa, yani bir cizye vermeyi ve Müslümanlarla savaşmamayı kabul ederse, darülişlâmda oturmak, ticaret yapmak ve dinini muhafaza etmek imkânına sahip olurdu. Ona kimse dokunmaz, özellikle dinini değiştirmeye icbar edemezdi. Esasen bir kimseye zorla din değiştirmek günahdır, çünkü Allah bir kimsenin hak dinine gelmesini istemişse nasıl olsa Allah'ın arzusu bir gün yerine gelecek, yani o şahıs Müslüman olacaktır. Onu zorla Müslüman yapmak, Allah'ın işine müdahale etmek, Allah'ın islâmlaştırmak istemediği bir kimsenin Müslüman olmasına yol açmak olur. İslâm âleminde çeşitli mezhepler, özellikle şiiiler ve şâfilerle sünîiler arasında zuhur eden ve çok kere savaflara yol açan ihtilâfların ekserisi ise siyasî sebeble ortaya çıkmış, Ali ve oğulları bu yüzden öldürülmüştü. Bu itibarla batıda görüldüğü veçhile ve o manada teokratik bir düzen, İslâm âleminin meçhulüdür.

Bundan başka, Osmanlı İmparatorluğunda da bu manada —yani Şeriata tamamiyle sadık kalan ve başka dinden olanları tolere etmeyen— bir teokrasi câri olmamıştır. Bunun için de bazı misâller verelim. Bilindiği gibi bazı suç ve cezalar Kur'an'da yer alır ve bu suçlar işlendiği zaman Kur'an'ın hükmü, yani şeriat yerine getirilip, Kur'an'da öngörülen cezaları tatbik etmek zarurî olur. Bu suçlardan biri de zinadır ve cezası da recimdir. Halbuki Fatih Kanunnamesine

göre zina eden kadına verilecek verilecek ceza dayak cezasıdır: Kadın evli ise değnek adedi artar. Ancak kadın veya onun yerine bir başkası bir değnek karşılığında iki akçe ödeyecek olursa, bu ceza «cerime»ye, yani para cezasına dönüşür. Dikkat edilmelidir ki, Fatih Kanunnamesinde yer alan ve Şeriata tamamiyle aykırı olan bu hüküm, aynı zamanda Halife olan Kanunî Sultan Süleyman'ın Kanunnamesinde de tekrarlanmıştır. İkinci misâl de şudur. Kanunî devrinde Ramazanda bir kahvede satranç oynayan iki gence bir softa hakaret ederek, ibadet yerine oyun oynadıkları için kâfir olduklarını söyler ve kadıya şikâyet eder. Kadı ne yapacağını bilemez ve durumu Şeyhülislâm Ebussuut Efendi'den sorar. Ebussuut Efendi'nin cevabı şöyledir: «Bu durumda olan şahısları mülâyim bir tarzda ikaz etmek yerinde ise de, bir Müslümana Kâfir demek asla caiz değildir. Asıl bunu söyleyen küfür etmiş, yani kâfir olmuş ve karısı boş düşmüştür. Bu itibarla onun tecdidi imân ve tecdidi nikâh etmesi vâciptir». Böyle bir hoşgörüyü, Cumartesi günü ışık yakmayanları işkenceye tâbi tutan, engizisyon mahkemeli batıda bulmak imkânsızdır.

Üçüncü misâli Fatih'in Veziriâzamı Mahmut Paşa tarafından Ocak 1463 tarihinde Franko Bobaniç adında bir gayrimüslime verilen şu İl-Can Mektubunda görmekteyiz. Mektup aynen şöyledir: «Bâis-i tahrir-i kitâp ve müceb-i tastiri hitap oldur ki, cün dârende-i mektup Franko Bobaniç, Dubrovnik'ten çıkıp Hazreti hilâfetpenahî Sultanül-guzât ve'l-mucahidin-halledet hilâfetuhu'ming-Novarbarda' dağı hasslarına gelüp mütemekkin olmag için il-Cân mektubun talepleyledi.

Biz dahi bu hükmü virdük ki tereddüt çekmeyüp ta'allükâtiyle ve etbâ ve eşyâ'iyile gelüp mezkûr hâsslarda otura. Anda sâkin olan sâyir re'âyâ nice ise ol dahi ol karar üzere olup asûde ve müreffehu'l-hâl ola. Hiç ferd, efrâdı âfirideden anga mâni' olup bi-vechin el-vücûh malına ve ta'allukâtına ve esbâbına ve nefesine ta'arruz degürmeye ve Despot zamânında vâki' olan kazayası ihmal olunup sozulmaya.

Şöyle bileler, bitiyi mütala'a kılanlar tahkik bilüp i'timad kılarlar. Tahriren fî evyii cemâzîy'il-evvel, sene sem'a ve sittin ve semâ-miye,

Be-makâm-ı
Kostantiniyye»

Derkenar olarak yazılan satih'ta —yani şerhte— de şöyle denilmektedir : «fi'lcüme ma'denlerde otura ve gayrı yirde otura. Ve pâ-dişâhung memâlik-i mahrusesinde yürüyüp sattı bâzr ve mu'amele ide. Hiç kimse şer'a ve örfe muhalif te'addi itmeye. Şöyle bileler».

Aynı dönemde, Hristiyan batının her hangi bir ülkesinde bir Müslümana ülkeye gelip huzur içinde oturmak, istediği yer gitmek, dilediği şekilde ticaret yapmak yetkisinin tanındığına, bu yetkinin bütün akraba ve hizmetkârlarına da teşmil edildiğine dair bir örneğe tesadüf edilebileceğini zannetmiyoruz.

Nihayet son bir misal daha verelim, 1. Abdülhamit'in son zevcesi Nakşidil Sultanın esas adı Aimée Dubuce de Riverie idi. Kendisi Martinik'li bir oröole yani melez olup, sonraları Fransız imparatoriçesi olan Josephine Bonaparte'ın teyzesinin kızı idi. Fransa'dan Martinik'e gemi ile dönerken Cezayirli korsanlar tarafından gemi yağma edilmiş ve Aimée kaçırılarak Osmanlı Sarayına takdim edilmişti .Burada Nakşidil adı verilen Fransız kızı Padişahla evlenmiş ve dördüncü kadınefendi olmuştur. Birinci Abdülhamid'in iki oğlu vardı : biri ikinci zevcesi Sineperver'den doğan ve sonra IV Mustafa olarak bir aralık tahta çıkacak olan Mustafa, diğeri de Provençal Kadın diye anılan üçüncü zevcesinden olup, Üçüncü Selim'in katli üzerinde İkinci Mahmut unvanı ile tahta çıkacak olan Mahmut'tur. Mahmut'un annesi öldüğü zaman, Abdülhamit 4 yaşındaki bu çocuğun bakımı ile Nakşidil'i görevlendirir ve Nakşidil Mahmut'a analık eder, onu evlât edinir, onu Sinerperver Sultan tarafından verilen zehirden ve yaklaşan Alemdar Mustafa Paşa'dan evvel davranıp Üçüncü Selim'i katlettikten sonra veliaht Mahmut'u da öldürmek için sarayı altüst eden yeniçerilerin elinden kurtarır. Mahmut'a fransızca öğretir ve bu Padişah zamanında başlayan batılılaşma hareketinin esas mürevvici olur. Napolyon'un bir tablosunu yapan fransız ressam Berthaux'yu İstanbul'a davet eder ve bu ressam Sultan Mahmut'un at üstündeki meşhur tablosunu yapar. Sultan Mahmut ta nâdir evlâdın gerçek anasını sevdiğinden çok daha fazla, Nakşidil Sultan'a bağlandı.

Nakşidil Sultan 48 yaşında veremden Topkapı Sarayı'nda ölür. Şimdi bu ölüm sahnesini İstanbul'daki Capucins Rahiplerinin günlüğünden (Cilt V sah. 399) aynen okuyalım.

«1817 Kasımının bir gecesi idi. İstanbul'daki capucin manastırının başrahibi, Peder Chrysostome, hücrelerine çekilmiş, salibin kar-

şısında diz çökmüştü. Evleri yalayan şiddetli rüzgâr sebebiyle gıcır-damalar ve korku verici iniltiler duyulmakta idi. Boğaz'dan gelen Karadeniz rüzgârları, fırtına getirmişti.

Peder Chrysostome, manastırın kapısına şiddetle ve defalarca vurulduğunu duydu; bir az sonra kapıcı rahip, benzi uçmuş ve titreyerek içeri girdi : arkasında iki yeniçeri bulunmakta idi. Bunlardan biri başrahibe yaklaşarak bir ferman uzattı. Muhterem Peder şaşırarak bunu okudu ve derhal kiliseye koşarak orada bir kaç dakika kaldı, sonra iki yeniçeri ile birlikte Pera rıhtımına vardı. Üçü birden onları bekleyen oniki çifteli bir kayığa bindiler. Kayık derhal uzaklaştı ve gecenn karanlığında gözden kayboldu.

Aynı ânda zengin renklerle dekore edilmiş, şahane halılarla döşenmiş odasında, bir kadın müthiş sancılar içinde kıvranmakta idi. Elliyaşlarında görünmekle beraber, çok güzel olduğu ve gayet ince hatlara malik bulunduğu göze çarpmakta idi. Zayıf ve sararmış kadının son demlerini yaşadığı anlaşılmaqta idi. Tavandan sarkan bir lamba ve pembe mumların yanmakta olduğu şamdanlar bu sessiz odada olan bitenlerin görülmesine imkân vermekte idi. Yatağın yanında rumlar gibi giyinmiş bir doktor sık sık hastanın nabzını yoklamakta, kapının yanındaki paravanın arkasındaki zenci halayıklar, verilen emirleri yerine getirmeğe hazır bir vaziyette ayakta durmakta idiler.

Bir az ötede bir adam çok büyük bir üzüntüye garkedilmiş şekilde durmakta idi. Otuz yaşlarında vardı. Boyu ortadan uzundu. Alnı yüksek ve asil, emretme alışkanlığının okunduğu gözleri çehresine vakûr ve hâkim bir ifade vermekte idi. Kıyafeti basit fakat nâdir bir zarafette idi. Zaptedemediği hıçkırık ve iniltileri, çektiği ızdırabı ve acıyı açığa vurmakta idi.

Kapının dışında hafif bir gürültü işitildiği zaman geceyarısını geçmişti. Bir zenci yaklaşarak ve yerlere kadar eğilerek «Dışarda, içeri gelsin mi?» diye sordu.

Hükümdar içeri alınmasını işaret etti. Bunun üzerine Yeniçerilerin getirdikleri Peder Chrysostome odaya girdi. Bu bölgelerde herkesin kendisine itaat ettiği şahıs, bir el işaretleriyle odada bulunanları dışarı çıkarttı ve hastaya yaklaşarak şöyle dedi: «Validem, atalarınızın dininde ölmek istediniz. Arzunuz yerine gelsin: İşte katolik bir rahip».

Bu sözleri söyledikten sonra, hükümdar dışarı çıktı. Bir saat boyunca, iyi Capucin rahibi, hastanın üzerine eğilerek, ona günah çıkarttı. Ağlıyordu. Hasta da ağlamakta idi. Sonra, hükümdar annesinin yatağına yaklaşınca, rahip mukaddes güllacı başının üzerine kaldırdı ve ölmekte olan hastanın dudakları arasına koydu. Bu en son ânda, bu duygulandırıcı sahnenin haşmetli ve tek şahidi yere kapanıp «Allah» diyerek secdeye vardı.

Bu sırada Peder Chrysostome'un kaçırıldığı hemen duyulmuş ve İstanbul'un frenk mahallesinde çabucak yayılmıştı. Sabahın erken saatlerinden itibaren Pera ve Galata'da, herkesin kendine göre yorumladığı bu esrarengiz kayboluştan başka bir şey konuşulmaz olmuştu .Bazıları iyi din adamının Yedi Kule zindanına kapatıldığını, diğer bazıları ise, daha ileri giderek, trajik bir şekilde öldüğünü söylüyorlardı. Hakikatı öğrenmekte sabırsızlanan bazıları ise manastıra geldiler. Fakat büyük bir süprizle karşılaştılar: Başrahibi kilisede mihrabın alt basamağında yüzü koyun yere kapanmış dua ederken buldular.

Allahla başbaşa, etrafında olup bitenlerin farkına dahi varmayan Peder Chrysostome, gözlerinden yaşlar dökülürken ve alnı terden sırsıklam geceleyin ölmüş olan Valide Sultanın ruhu için dua ediyordu» Halen Fatih câminin avlusunda kendi yaptırdığı itürbede yatan Nakşidil Sultanın mezar taşına, Sadık mahlası altında, Sultan Mahmut şu kitâbeyi yazdırmıştır :

«Güneş mizaçlı, saf ve asil
Basit haşmeti ile Şarkı fethetti
Onun sayesinde tabiat canlandı
Büyüklüğü ve her yana yayılan şanı
Memleketi bir gül bahçesine çevirdi
Çiçekler onunla mutlu oldu
Ve hatırasını daima yâd edeceklerdir.
Cihan Hükümdarı Mahmudu Sâni
Onun sevgisi ile meşbu idi
Ve Muhterem Validesi Nakşidil'in haşmetli başına
Dualarla toprağı birlikte koydu.
Ben Sadık kanlı yaşlar dökerek
Tarihini düşüyorum»

Bu dramatik ölümün tarihi Hicrî 1233, milâdî 1817 dir ve aynı yıl, bazı tabloları dolayısıyla, ünlü ressam Goya İspanya'da Engizisyon

Mahkemesi huzurunda hesap vermek ve ülkesini terketmek zorunda kalmaktadır.

Ancak, bütün bunlardan Osmanlı İmparatorluğunun, bugünkü anlamı ile, lâik bir Devlet olduğunu sonucunu çıkarmak hatalı olur. Devletin dinî hizmetleri organize ettiği, Devlet Başkanının aynı zamanda dinî lider olduğu, özellikle Müslümanlar arasındaki hukukî münasebet ve ihtilâfların dinî kaidelere, yani Şeriata göre bir çözüme bağlandığı, Padişahın Şeriatından aldığı yetki ile, yani tâzir hakkında istinaden, dilediğini cezalandırdığı bir düzenin lâik olduğunu söylemek imkânsızdır.

Bununla beraber, İmparatorluğun gerileme döneminde iki fikrin mücadele ettiği göze çarpmaktadır : bazıları —meselâ Kabakçı Mustafa isyanında ve 31 Mart ayaklanmasında olduğu gibi— her gerilemenin dinden ayrılmış olmaktan kaynaklandığını ileri sürmüşler, diğer bazıları —meselâ Tanzimatçılar ve İttihatçılar— geri kalmanın sebebinin yeterince batılılaşmış olmamakta görmüşlerdir.

Cumhuriyetin kabulünü müteakip, Atatürk'ün başlattığı inkılâpların tek hedefinin Türkiye'de lâikliğin yerleştirilmesi olduğunu söylemekte hata yoktur. Gerçekten başa giyilen serpuşa dinî bir mana izafe edildiği, yani Müslüman olanla olmayan bu serpuşa göre ayrıldığı içindir ki, Şapka İksası Hakkında Kanun kabul edilmiş, aile, miras ve özel hukuk münasebetlerini şer'î hükümlerden arındırmak maksadıyla ki, Medenî Kanun yayınlanmış, hafta tatili Cumadan Pazara getirilmiş, takvim, tartı, saat ve ölçü birimleri aynı gerekçe ile değiştirilmiştir. Ancak en anlamlı değişiklik harf inkılâbı olmuştur. Gerçekten Kuran'ı Kerim doğrudan doğruya Allah'tan nâzil olduğu cihetle, yalnız muhteva itibarıyla değil, şekil itibarıyla de mukaddesdir. Bu itibarla, bir anlayışa göre, Kur'an'ı başka dile çevirmek ne kadar caiz değilse, arapça olarak fakat başka alfabe ile yazmak ta o derece caiz değildir. Bu itibarla arap harflerini yasaklamak, bazı çevrelerce dine aykırı bir davranış sayılmıştır. Halbuki harf inkılâbı, arapçanın değil, Türkçenin lâtin harfleriyle yazılması maksadını gütmekte idi. Demek oluyordu ki Atatürk inkılâpları demek dahi doğru değildir: Atatürk'ün bir tek inkılâbı olmuştur, o da lâiklik; diğer bütün reformlar, adetâ bir mozaik'in parçaları gibi, bu büyük inkılâbın değişik vechelerini teşkil etmişlerdir.

Ancak çok geçmeden, lâikliğin anlamı üzerinde tartışmalar bizde de başladı. Bir taraftan lâikliğin dinsizlik olduğu, aynı zamanda dinî

lider olmayan bir Devlet Başkanına itaat edilemeyeceği, islâmî kaidelere göre yönetilmeyen bir ülkede yaşayanların büyük çoğunluğu Müslüman olsa bile o ülkenin bir darül-islâm olmayıp bir darül-harp olduğu fikirleri yayılmaya başladı. Diğer yandan dinî vecibeleri yerine getirmek, bir yerde toplanıp dua etmek, dinin icaplarını öğretmek ve bu icaplara uygun bir tarzda yaşamak, arap harflerini öğrenmek ve öğretmek lâikliğe aykırı hareketler sayılarak bazen cezalandırıldı, çok kere de bu gibi kimseler rencide, hatta istiskal edilerek teşhir olundu. Bir taraftan «din elden gidiyor» denirken, öte yandan «irtica hortladı, inkılâplar elden gidiyor» denildi.

Türkiye Masonları, lâiklik konusunda ötedenberi Atatürk inkılâplarının yanında yer aldılar ve batıdaki Masonların çizgisinden ayrıldılar. Çünkü Masonluk dini asla inkâr etmez, zira yoktan var edici, hiç olmazsa başlangıçtaki kaosu düzenleyici tabiat-üstü bir kudretin varlığına inanmayı ilk ve vazgeçilmez şart sayar. Ancak Masonluk din problemini tek başına değil de, insan hak ve hürriyetleri probleminin bir parçası olarak mütalaâ eder. Masonluğa göre bir dine inanıp inanmamakta, o dinin icaplarını yerine getirip getirmemekte serbest olmayan, yani vicdan hürriyetine malik bulunmayan insan hür olamaz. Madem ki Masonluk hür insan yaratmak ister ve en büyük nimetin hürriyet olduğuna inanır, şu halde vicdan hürriyetine de inanır. Bu inanışta din tamamiyle ferdi alanda kalan, fertle inandığı Allah arasındaki münasebetlere ilişkin bulunan bir olaydır. Bu olay karşısında Devletin biri menfî diğeri müspet iki tutumu olabilir: menfî tutum kimsenin dinine, dinî inanışlarına karışmamak, dinî icapların serbestçe yerine getirilmesine engel olmamak: müspet tutum ise dine yapılacak müdahaleleri, dinî hislere vuku bulacak saldırıları önlemek ve gerekiyorsa cezalandırmaktır.

Bununla beraber dinin icaplarını yerine getirmek, başkalarının haklarına tecavüze, umumun sükûn ve huzurunun bozulmasına yol açıyorsa, meselâ bir dinin mensupları ibadet yerlerinin dışında bir takım toplantılar, gösteri yürüyüşleri veya procession'lar yapıyorlarsa, Devlet buna müdahale edebilir ve böyle bir müdahale vicdan hürriyetini ihlâl anlamına gelmez. Gerçekten bütün hürriyetler gibi vicdan hürriyetinin de bir sınırı vardır ve bu sınır da başkalarının hak ve hürriyetlerinin başladığı yerden ibarettir. Devlet bu sınır içinde vicdan hürriyetinin serbestçe icrasını temin eder; bu sınır aşılmıca başkalarının, toplumun hatta Devletin haklarını korumak ta Devletin görevi olduğu için, sınırın aşılmasına nezaret eder.

Bu sebebledir ki, umumî yerlerde izinsiz dinî toplantılar yapmakla, bu gibi yerlerde dinî mahiyette olmayan izinsiz toplantılar yapmak arasında fark gözetlemez. Umuma açık yerlerde yapılan izinsiz bir gösteri, nümâyîş, toplantı ve yürüyüş karşısında devletin takınacağı tavır, bunların dinî mahiyette olup olmamalarına göre değişemez ve Devlet ancak böyle davranmakla hem vicdan hürriyetine hem de lâiklik prensipine saygılı olduğunu ispatlamış olur.

Buna karşılık dinî organizasyonların da Devlete karşı bazı vecibeleri vardır, o da Devletin tasarruflarına müdahale etmemek, bu tasarrufların dinî akide ve prensiplere uygun olmasını istememek, bu akide ve prensiplere aykırı oisa bile Devletin koyduğu kaidelerin meşruluğuna karşı çıkmamak, Devletin dinî kaidelere uygun bir şekilde yönetilmesi yolunda bir talepte bulunmamaktır. Esasen sırf ferdi ilgilendiren, sırf fertle Allah arasındaki münasebetlere ilişkin bulunan dinin, Devlet işine karışması, fertle Devlet arasındaki münasebetleri de düzenlemeğe kalkışması, dinin bu ferdî alandan çıkmasına, politik bir veçhe iktisap etmesine yol açar ki, vicdan hürriyetine aykırı düşer.

Masonluk bir denge sistemi olduğuna ve din sırf ferdî alanda kaldığı sürece bu denge muhafaza edilebileceğine göre, Devletin dine karışmaması, dinin de Devletin belirli bir dinin icaplarına uygun bir tarzda yönetilmesini talep etmemesi halinde bu denge kurulabilir : dindar olan bir kimse, kendi kanaatine, dinin gereklerine uygun hareket etmeyen bir şahsı bu icaplara uymaya zorlayacak veya Devletin böyle bir zorlama yapmasını isteyecek olursa, Masonlar da ona «mürteci» der ve bu gibi müdahaleleri lâikliğe aykırı sayar; buna karşılık bir kimse dinî vecibelerini yerine getiren, belirli bir dinin akidelerine uygun bir tarzda yaşayan bir şahsı bu vecibelerini yerine getirmemeğe, başka türlü davranmağa zorlayacak ya da Devletin böyle bir zorlama yapmasını isteyecek olursa, Masonlar ona da «mürteci» der ve bu gibi müdahaleleri vicdan hürriyetine aykırı adeder.

Bu dengenin gözetilmesi ve titizlikle korunması halindedir ki, bir ülkede gerçek din ve vicdan hürriyeti teessüs edebilir: Masonik kitap ve etütleri ile haklı bir üne kavuşmuş olan Amerikalı Masonlardan Henry C. Clausen K. in dediği gibi, Masonluk din adamlarının istibdadına olduğu kadar, din aleyhtarlarının istibdadına da karşıdır.

BİBLİYOGRAFYA

- 1 — Başıgil A.F.: Din ve Lâiklik, İstanbul 1955.
- 2 — Canan : İslâm Tarihi, 1, İstanbul 1977.
- 3 — Clausen H.C. : Religious Freedom Our Great Blessing (New Age, Ekim 1985).
- 4 — Consoli : Il Reato di Vilipendio della Religione Cattolica, Milano 1957.
- 5 — De Grèce, M. La nuit du Sérail, Paris 1983.
- 6 — Düzdağ : Şeyhülislâm Ebussuut Efendinin Fetvaları, İstanbul 1983.
- 7 — Erman S. : Suç Olarak Lâikliğe Aykırı Hareketler, İstanbul 1954.
- 8 — Erman S. : Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Kanuna Dair Bazı Mütalaâlar (İstanbul Baro Dergisi 1953).
- 9 — Erman S. : Dante ve İlahî Komedyanın Ezoterik Bir Tefsiri, İstanbul, 1977.
- 10 — Erman S. : Lo Statuto Giuridico del Prigioniero di Guerra e la Nozion e del Combattente nel Diritto Islamico Classico e nel Diritto Ottomano (Rev. Dr. Pën. Mil. et Dr. de la Guerre, 1985, XXIV, 1-2).
- 11 — Lafont R.: Histoire du Développement Culturel et Scientifique de l'Humanité (UNESCO — Histoire de l'Humanité, V/1).
- 12 — Levitte ve diğerleri, Histoire Générale des Religions Indo-Iraniens Judaïsme, Christianisme, Islam, Paris 1960.
- 13 — Özek Ç. : Türkiye'de Lâiklik, İstanbul 1962.
- 14 — Tekin Ş. : İl-Cân Mektûbu ve İl-Cân-Nâme (Tarih ve Toplum, Sayı 23, Kasım 1985, 9-11)

Türkiye'de Çalışmış Olan İtalyan Locaları

Reşat ATABEK

Osmanlı imparatorluğunda muhtelif vadilerde İtalya Grand Orient'ına bağlı italyanca localar çalışmıştır. İtalya'da yayınlanmış dergilerden elimize geçen nushalarından faydalanarak (Jak Papo biradere yine teşekkür etmeği borç biliriz) bu konuda bazı bilgilerin aktarılmasında yarar görmekteyiz.

Politik temas ve ilişkiler

Fransa'da günlük gazete olarak yayınlanan «Le Temps'nin 1912 yılında İttihad ve Terakki ile ilgili reportajda Selânik'te bu teşkilâta bağlı olanların localarda toplandığı ve gizlilik ilkesinden yararlanıldığı ve bilhas-

sa İtalya'ya bağlı localardan faydalanıldığı ve İtalya Grand Orient'nundan yardım istendiği ve alınan cevapta ileride ihtiyaç duyuldukta İtalyan Sefaretine müracaat edilebileceği ve yardımın sağlanacağı açıklanmaktadır. Bu hususun İtalyan arşivlerinden faydalanılarak gerçek olup olmadığının tespitinde yarar vardır.

1912 yılında Trablus garp savaşının devamı sırasında Selânik'te mukim ve büyük şöhet sahibi birader Avukat Salem'in İtalyan hariciyesiyle temasa geçmek üzere İtalya'ya gittiği, Rivista Masonica dergisinin Nisan 1912 tarihli nushasında, 22

Şubat tarihli *Giornale d'Italia* gazetesine atıfta bulunarak bildirilmektedir. Avukat Salem'in İtalya Grand Orient'nin delâletiyle İtalyan makamları ile temasa geçerek Türkiye ile İtalya arasında bir sülhün temini ve Libya'nın İtalya tarafından ilhak edilmemesini ve ancak İtalya'nın himayesine girmesinin sağlanmasının çalışacağı, ancak bu teşebbüsün müspet sonuç vermeyeceği bununla beraber Grand Orient Salem biradere çok samimi bir kabul merasimi tertipleddiği açıklanmaktadır.

İzmir'de 1 Mille locası

Kasım 1919 tarihli *Revista Massonica* adlı dergide İtalyan Grand Orient'a bağlı «1 Mille» locasının İzmir'de Birinci Dünya Savaşının devamı süresince ve onu takip eden devrede faaliyette bulunduğu ve bir çok engelleri yenerek, tehlikeleri göze alarak ve ciddi müşküllere göğüs gererek insanlığın ve vatanın menfaatlarını sağlama amacıyla faaliyette bulunduğu belirtilmektedir. Aynı yazıda Birinci Dünya Savaşı süresince İzmir'de Fransız Grand Orient'nuna bağlı Homère locası, Yunan Grand Orient'ına bağlı Méles locası ve Macar Grand Orient'ına bağlı Zorcastro localarının da faaliyette bulunduğu ve 1 Mille locasına karşı diğer locaların zaman zaman cep-

he aldıkları kıskançlık duyguları dile getirilmektedir.

İzmir'de, Polis yetkililerinin karşı çıkmasına rağmen 1 Mille locasının çalıştığı ve çevrede propaganda yaptığı İzmir valisi birader Rahmi beye şikâyet şeklinde nakl edildiği ve bu açıklama Rahmi bey tarafından sert bir çıkışa neden olduğu ve kendisini teskin etmek için çaba sarf edildiği ve böyle bir ithamın gerçek olmadığı açıklandığı belirtilmektedir.

Polisin karşı çıkmasına rağmen gizlilik içinde toplantıların yapıldığı ve belgelerin ve tutulan za-bitların locada muhafaza edilmeyüp evlerde saklandığı ve hatta muayyen toplantıların yazıyı kaleme alan ve ismi açıklanmayan kardeşin evinde yapıldığı açıklanmaktadır.

1 Mille locası topluma yardımcı olmak üzere faaliyette bulunduğu ve zaman zaman fakir halka, her hangi bir din ayırımı gözetmeden ekmek dağıttığı da ayrıca zikredilmektedir.

Ankara'da Verita Riconosciuta locası

Mart ve Nisan 1924 tarihli *Revista Massonica* dergisinde bir rum tarafından Ankara'da İtalyan Grand Orient'ına bağlı Verità Riconosciuta adında bir locanın kurulduğu, bir süre

sonra locayı kuran biraderin İstanbul'a yerleştiği ve muayyen biraderlerinde İtalyan olmadıklarından Türk localarında çalışmayı tercih ettikleri ve 22 Ocak 1924 tarihinde İtalyan Büyük Üstadı Türkiye Büyük Meşriki ile iyi ilişkiler içinde olduğundan Verita locasının Türkiye Büyük Meşriha bağlanmasını kabul ettiği açıklanmaktadır.

İstanbul'da çalışan İtalia Risorta locası

Mayıs 1924 tarihli Rivista Massonica dergisi şu hususları açıklamaktadır :

İtalyan Grand Orient'ına bağlı İtalia Risorta locası İstanbul'da

50 yıldan üstün bir süreden beri faaliyettedir ve 1924 yılında muhterem üstadlığa Raffaello Ricci getirilmiştir. Bu kişinin üstün vasıfları herkes tarafından bilinmektedir. İtalia Risorta locası Türk locaları tarafından üstün bir şekilde değerlendirilmekte ve bu loca bir ana loca olarak benimsenmektedir. Milletlerarası Çocukları Koruma Derneği İtalia Risorta locasına bahçesi olan bir bina hibe etmiş bulunmaktadır ve bu binada yakında bir dispenser açılacaktır. Mayıs 1924 tarihli dergide ayrıca Selânik'te Macedoine Risorta ve Labor et Lux localarının faaliyetlerine devam ettikleri açıklanmaktadır.

Masonik Adâb ve Erkân

Celil LÂYIKTEZ

1. ŞEREFE KADEH KALDIRMA

Orta Çağ M. ları bir olayı kutladıkları zaman, içinde bir dilim kızarmış ekmek (toast) bulunan şarap dolu «sevgi kupasını» elden ele dolaştırırlardı. Tur tamamlanınca, ev sahibi veya şeref misafiri kendine dönen kupayı diker, dibinde kalan ekmeği de yedi. Bu kızarmış ekmekli sevgi kupası âdeti bazı İngiliz Üniversitelerinde, hâlen dahi sürdürölmektedir.

Çok içmenin gelenek olduğu bir çağda Operatif M. luk Spekülatife dönüşmüş, bu arada da L. içinde belirli durumlarda şarap içme âdeti muhafaza edilmiştir. 18 ci Asrın başlarında, bazı L. larda tekris merasimi esnasında «Sır saklayan Kalbe ve Susmasını bilen Dil'e» kadeh kaldırıldığı bilinir.

Askerî bir disiplinle aynı anda kalkan, beraberce dudaklara götürölen, aynı anda vurarak masanın üzerine iade edilen şarap kadehleri, ilk Alman M. larının (Steinmetzen) yemin merasimlerini tamamlardı. Aynı uygulama, zamanın diğer Alman mesleki kuruluşlarında da izlenebilir.

İngiliz L. ları kutlama ve ziyafetlerinde şerefe kadeh kaldırılacak pek çok fırsat vardır. Ziyafet Üs. nin masasında, kadehlerin hangi sı-

rayla ve kimlere kaldırılacağına dair bir liste mevcuttur. Ziyafet Üs, ı, sırayı değiştirmeden, duruma göre bunların bir kısmını atlayabilir.

İlk kadeh Kırıl ve Meslek Erbabına kaldırılır. Bu çift değerli şerefe içme zaman zaman tartışma konusu olmuş, bazı M. lar önce Kırıl sonra Mesleęe kadeh kaldırmak istemişlerse de, an'ane galib gelmiştir.

Glasgow'da, 3 No. lu St. John L. sının müzesinde bulunan ve özel «ateşleme» kadehleriyle sürahilerin saklandığı dolabın kapısında «Tanrı Kırıl ve Meslek Erbabını korusun, 1684» yazısı okunmaktadır.

1738 tarihli Anderson yasalarına göre, İskoç M. ları 1440 yılında Kırıl 1 ci James ve M. lar için bu çift şerefe içmişlerdi.

1738-1767 arasında, Üs. şarkısı söylendikten sonra Kırıl ve Meslek Erbabının şerefine içilirdi. Dublin Parlamento Binası temel atma merasimi (1751) zabıtlarında da aynı çift şerefe içme olayına rastlanmaktadır.

Başlıca Kadeh Kaldırma-Vesileleri :

— Ziyaretçi KK. lere kadeh kaldırmak ihmal edilmezdi. Bernard E Jones B., günümüzde, L. sında ziyaretçilerin şerefine kadeh kaldırmak üzere aşağıda gösterilen ayrı bir ritüelin geliştirilmiş olduğunu yazar :

«**Üs; Muh. :** K. lerim, şimdi ziyaretçilerin şerefine kadeh kaldıracağız. 1 ci Na. K. im, Batıdan gelen mesaj nedir?

«**1 ci Na. :** Gelenlere sulh.

«**İl ci Na. :** Ayrılanlara bolluk.

«**Üs. Muh. :** Ve KK. lerim; Doğudan gelen mesaj kalanları kutsamadır.

Sulh — Bolluk ve Kutsama — ZİYARETÇİLERİMİZE.

«**K. ler :** Sulh, Bolluk ve Kutsama — ZİYARETÇİLERİMİZE.»

Başka L. larda ziyaretçilerin koro şarkı ile de karşılandığı görülebilir.

— Ebedi Meş.'e intikal etmiş K. lere kadeh kaldırma geleneği kaynağını 1 ci Dünya Savaşında bulur. Bu merasimi «sessiz ateş» (matem alkışı) tamamlar.

— Masadan masaya kutlamalar: Aniden heyecanlanarak komşu masada oturan K. lerine kadeh kaldırmak veya aynı şekilde mukabele etmek eski bir gelenektir. «Magpie and Stump Inn»'de M. ların toplu yemeği hakkında 1722 tarihli bir yazı şöyle der: «... K. lerin şarkı söylemeleri ve sık sık, masadan masaya birbirlerinin şerefine kadeh kaldırmaları sonucunda politika gibi keyif kaçırın konulara sıra gelmezdi».

Dr. Anderson, Montagu Dükü, Joh'un 1721 de B. Üs. seçildiğinde, «usulüne uygun» şerefe içildiğini kaydeder.

İlk yasa kitabının sonlarına, c. 1723, Anderson, ilk ikisi kendi bestesi olan şarkılar ilâve etmişti. Bunlardan biri olan Üs. şarkısı beş kısım olup, her kısmın sonuna şerefe içme talimatı getirilmiştir: Bunlar sırasıyla: B. Üs., Üs. Muh, Na. lar'ın, M. luk sanatına hizmet etmiş İmparator, kiral, Prens, asil, halk, rahip ve bilginlerin anısına, son olarak da Asil M. ların şerefinedir.

«Tüm ciddi işler tamamlandıktan sonra söylenecek» — Çırac şarkısında da şu mısraları okuyoruz :

«Kabul edilmiş M. nun şerefine kadeh kaldırın.

El ele tutuşun

Biribirinize destek olun.

Neş'eli olalım, yüzümüz gülsün:

Hür ve Kabul edilmiş M. olarak

Her ölümlü insan

Böyle asil bir kadehi

Kaldırmaktan şeref duyar.

Şerefe içme erkânı : Bir dostun sağlığına kadeh kaldırmak ve «bu şarabı sana içiyorum» demenin kaynağı Yunan Mitolojisine kadar dayanır. Musevilik ve Hristiyanlıkta kutsal şarap ve sembolizmasını araştırmak konumuzun dışında kalmaktadır. Masonluk merasimlerde kaldırılan kadehe belirli bir el hareketi yaptırılırdı. İleri — sol — sağ olarak izlediğimiz bu hareket M. lara yeminlerini hatırlatır. Bazı tarihçilere göre Jakobitler (sürgündeki II ci James taraftarları) tanımak üzere içerken bu el hareketini yaparlardı. Rastladığımız başka ilginç izahların bazıları ise: İskandinav Tanrısı Thor'a saygı işareti,

Hristiyanların haç çıkararak gıdayı takdis etmeleri, Duvarcı ustalarının mala ile harcı yerden alıp soldan sağa yaymaları şeklindedir. Aslında böyle zorlamalara gerek de yoktur; söz konusu işaretin yalnızca kapalı ve korunmuş bir mahalde uygulanması bunun ilk spekülâtif M. ların tanınma işareti olduğunu gösterir.

Ateş: Kadeh kaldırırken «Ateş» demek ve kadehi masanın üzerine bıraktıktan sonra alkışlamak çok eskilere dayanır. Aslında alkış, kadehi masaya vurup kırmanın yerini almıştır. Tarih içinde, önem verilen bir temenniden sonra kadehi kırmak, toplu sesle saygı belirtmek, belki de şarabın dibine kadar içildiğini kanıtlamak içindi.

İngiliz L. larında kadeh kaldırma erkânına «firing» (ateşleme) denir. Fransızlar «Feu» (Ateş) tabirini kullanırlar. Alman öğrenci topluluklarında kadehler birlikte kaldırılır, dairesel bir hareketle masaya indirilip aynı anda, tek sesle kırılırdı. Önemli bir temenniden sonra askerlerin merasim ateşi de bu geleneğin kaynağı olabilir. Nitekim, ABD ve Karaib adalarında ateşlemeye «batarya» denir.

Preston'da (c. 1684) esnaf gildleri başkanının is'ad töreninde, Belediye Başkanı kilise kapısına gelince, karşılama konuşmalarının yapıldığı, kendisine de bir kadeh şarap verilerek, sırasıyla, Kırıl, Kırılçe, Asilzadeler ve Halk için içilmiş olduğu, Başkanın da her kadeh kaldırışında askerlerin havaya bir salvo ateş ettikleri kaydedilmiştir. «Hannibal» gemisi kaptanı Thomas Phillips 1694 tarihli seyir defterinde Afrika'nın Batı sahillerinde «Cape Coast» Kalesinden ayrılmadan önce, Kale subayları ile olan vedalaşma törenini şöyle anlatır: «Her iki gemiden altışar adet güverte topunu barutu ile beraber sahile çıkarmış, başlarına da topçu erlerini dikmiştik... Her şerefe kadeh kaldırışımızda erler neş'e ile topları ateşliyorlardı?».

Cannongate Kilwinning L. sı 1820 yılı zabıtlarında şaraba «cephane» denmektedir.

Ateşleme Kadehleri: Silah yerine geçen bardak, zamanla kalın dipli, kırılmaz, kulpsuz kadehlere yerini bırakmıştır. Cam sanayinin henüz gelişmediği zamanlarda bardaklar pahalıydı ve K. lerin kadehleri «kuvvetle», ama «kırmadan» masaya vurmaları beklenirdi. Hattâ, 1767 tarihli Wakefield L. sı zabıtlarında «Ateş esnasında patlayan bir bardak» için bir K. e bir şilng ceza kesildiği görülür. Bazı L. lar içme bardaklarının yanında «ateşleme kadehlerini» bulundurlardı. Masonik müzelerde görebildiğimiz bu ilginç kadehler som camdan yapılmadır ve her iki tarafları da vurmaya elverişli

şekildedir. Dolu, ya da boş, ateşleme kadehlerini Masonik semboller süslerdi.

Ateşleme : 1737 tarihli bir Fransız ifşaatında bugünkü «Ateşleme» geleneğinin ilk tanımını okuyoruz: «Tekris merasiminin sonunda, K. ler oturlar ve B. Üs. in izniyle yeni K. lerin şerefine içerler; Her K. in önünde şişesi vardır... B. Üs. «ellerinizi silahınıza götürün» komutunu verir. Peşinden kadeh üç ayrı hareketle dudaklara, sonra soldan sağa ve ileri götürülüp masaya dikine indirilir ve üçlü alkış tutularak üç kere «Vivat» diye bağırılır.» Bu metin İngilizce, Almanca ve Felemenkçe'ye tercüme edilerek 1737/8 yıllarında birkaç kere basılmıştır.

Kendi M. olmayan Abbé Gabriel L. C. Perau'nun «H. M. ların gizi» başlıklı 1742 tarihli ifşaatı çok detaylıdır. : Üs. Muh masanın başında Doğuda, Na. lar, karşısında, Batı'da yerlerini alırlar. Tekris merasimi olmuşsa, yeni K. şeref konuğu olarak Üs. Muh. nin yanına oturtulur...

— Yazar burada kolyeleri, bijuları, üçlü şamdanları, yemek servisini anlatır...

— «Herkes oturduğunda önünde bir şişe bulacaktır. Şişeye namlu, şaraba Kırmızı Barut, suya da Beyaz Barut denir. Kulplu bardaklar kırılacağından, «Top» adı verilen kulpsuz, kalın dipli kadehler kullanılır. Merasimle kadeh kaldırıldığında, ««Barut al» kumandası üzerine herkes ayağa kalkar ve Üs. Muh. «Doldur» emrini verir ve her K. kadehini doldurur. Silah İleri, Nişan al, Ateş, Büyük Ateş komutları içme esnasında uygulanan sırayı belirtir. Üs. Muh. i izleyerek yapılan bu hareketlerin ilkinde eller kadehe uzanır, ikinci komutta kadehler ileri kalkar, son komutta da şarap içilir. Kadehler ileri doğru kalktıktan sonra, hareket sol omuzdan sağ omuza doğru olup, içtikten sonra üç tempoda masaya konur, alkış tutulur ve üç kere «Vivat» diye bağırılır.

«Bu içme tarzı tahminlerin üstünde şaşırtıcıdır; hiçbir askerî akademi bu kadar dikkat, beraberlik, merasim ve haşmetle yapılan manevra olamaz. Topluluk ne kadar kalabalık olursa olsun, tek adam gibi davranır; tempo dışında kalan bir kişi göremezsiniz ve sonuna kadar süren bu beraberliği seyretmek büyüleyicidir. Kadehler masaya iade edildiklerinde çıkan ses güçlüdür, ama, asla karışık de-

ğildir; en sağlam bardakları kıracak kadar serttir ve tek ses duyulur; bu nedenle de kulpsuz kadeh kullanırlar.

«Tesadüfen biri geri kalırsa, Üs. Muh., kadehleri tekrar doldurmadan, hareketi yeniden başlatır. Uyamayanlar genelde henüz gelenekleri bilmeyen yeni tekris olanlardır.

«İlk kadeh Kırıla, sonra sırasıyla B. Üs., Üs. Muh., I Na., II Na. ve L. K. leri şerefine kalkar.

«Yeni tekris olanların ve ziyaretçilerin şerefine Na. lardan sonra içilir ...Merasimle kadeh kaldırılınca herkes ayağa kalkar.»

Bu detaylı anlatımda hareketin İleri — Sol — Sağ şeklinde olduğunu görüyoruz. Daha önceki ifşaatta Sol — Sağ — İleri sırası belirtiliyordu.

Biribirini teyid eder mahiyette yukarıdakilerine benzer ifşaattan, 18 ci asrın başında, M. ların masa âdâb ve merâsimine çok bağlı oldukları anlaşılmaktadır.

1751 de yayınlanan «Le Maçon Démasqué» isimli ifşaât İngiltere’de 1766 yılında «Tüm haşmetiyle Hz. Süleyman» adlı ile tercüme edilmiş, «Strand Tavern» L. sı Üs. Muh. i Thomas Wilson da bu esere önsöz yazarak sahip çıkmak istemişti. Burada, kadeh kaldırma merasimi daha önce tarif edilene benzer şekilde anlatılır. Eylemin sonu ise şöyle tarif edilir: «Şarap içildikten sonra, kadeh mide hizasında havada bir noktaya doğru ileri, oradan sol ve sağ omuzlara götürülür, Üs. Muh. in 3’e kadar saymasından sonra da kadehler darbe ile masaya indirilir, üç kere üç alkış tutulur ve üç kere «HÜZE» diye bağırlır.»

1760 yıllarından sonra İngiltere’de de birçok ifşaât yayımlanmıştır. Bunların arasında en önemlisi «J ve B» isimli olanıdır. 1762 tarihli bu ifşaât 1800 yılına kadar birçok kez basılmış olup «Ateş» le ilgili kısım İngiltere B.L. sı kütüphanesinde bulunan 1763 baskısından alınmıştır :

«Kısım III — İçme adabı :

Masanın üzerine yeterince şarap ve punç bulundurulur ve her kişi önündeki bardağa istediği içkiden istediği miktarda koyar. Ancak, ya sırası geldiğinde veya herkesle birlikte içer. Şerefe kadeh kaldırılacağında, Üs. Muh. önce kadehini doldurur ve K. lerden kendisine

uymalarını ister. Sonra, Üs. Muh., «K. lerim toplanınızı doldurdunuz mu?» diye sorar. Na. lar, ««Doğuda ve Batıda hepimiz toplanımızı doldurduk» cevabını verirler ve askerî disiplinle Üs. Muh. in hareketlerini izleyerek içerler. Üs. Muh. şerefe kadeh kaldırırken üç kere üç alkış isterse, kadeh tutan ellerini kol boyunca ileri fırlatıp üç kere boğazlarının önünden geçirerek üçlü hareketle masaya indirirler. Takriben elli kişi olmalarına rağmen tek insanmış gibi hareket tamamlanır, sonra ellerini göğüs hizasına kaldırarak, sağa doğru üç kere üç alkışlarlar ve «HÜZE» diye bağırırlar».

Günümüzde Ateş : İngiltere B.L. sınıfın 1919 yılında yayımladığı «The Etiquette of Freemasonry» adlı eserde, merasimle kadeh kaldırma sırası ile alkışın 3'ün kaç katı olacağı aşağıdaki cetvelde belirtilmiştir :

Kıral ve M.luk :	3 x 9
B. Üs. :	3 x 9
B. Bölge Üs. :	3 x 9
B. Üs. Vekili :	3 x 7
B. Na. lar :	3 x 5
Diğer B. görevliler :	3 x 3
Üs. Muh. :	3 x 5
Ö. Üs. Muh. :	3 x 5
Ziyaretçiler ve K. ler :	3 x 3

Aynı eserde ateşleme sırası aşağıdaki gibi verilmektedir :

İleri — Sol — Sağ; İleri — Sol — Sağ; İleri — Sol — Sağ; Üs. Muh. 3'e kadar sayar; Ç. İşareti, 1 — 2 — 3 (alkış); Ç. İş.; 1 — 2 — 3; Ç. İş.; 1 — 2 — 3.

2. EŞLERLE TOPLANTI :

Türkiye'de uygulanan «Tenue Blanche» Belçika ritüeline dayanır. Ancak, kadınların katılmadığı kulüpleri ile bilinen İngiltere'de dahi, en azından beş yüz yılı aşkın bir süredir kadınların L. lara ziyaretçi olarak davet edildikleri bilinir. Bu konu ile ilgili bulunmuş en eski nizamnameler 1481 yılına aittir, ve tarihte artık söz konusu ziyaretlerin gelenekleştiği anlaşılmaktadır.

Bu nizamnamelerde M. ların yılda bir gün, Quatuor Coronati Bayra-

mında ve iki yılda bir «Octave of Holy Trinity» gününde kiliseye gitmeleri emredilmiş, âyinden sonra da «toplu öğle yemeği ile namuslu eğlencelere katılmaları... ve istenirse zevcelerini de yanlarında bulundurabilecekleri» önerilmiş. M. nun yemek bedeli 12 pens, eşininki de 8 pens olarak gösterilmişti. İkisinin toplamı olan 20 pensin en az yarım haftalık ücret teşkil ettiğine dikkat edilmelidir.

18 ci asrın sonlarında Agap sofrasından sonra eşleri L. ya kabul etmek yaygınlaşmıştı. 128 No. lu Prince Edwin Şapitrinin 1816 tarihli zabıtlarında şöyle yazar: «Mevcut Refiklerin çoğunluğuyla alınan karara göre, Arch gecesi dışında, ve en çok yılda bir kere Refikler eşlerini getirebilirler».

18 ci asrın sonlarında Agap sofrasından sonra eşleri L. ya kabul etmek yaygınlaşmıştı. 128 No. lu Prince Edwin Şapitrinin 1816 tarihli zabıtlarında şöyle yazar: «Mevcut Refiklerin çoğunluğuyla alınan karara göre, Arch gecesi dışında, ve en çok yılda bir kere Refikler eşlerini getirebilirler».

18 ci Asır Eşli Toplantılar için tutulmuş zabıtlar bazen şaşırtıcıdır. 15 No. lu Kent L. sı 1797 de «zevceleri» bir sonraki yıl «hemşireleri», ve ondan sonraki yıl da «zevce ve sevgilileri» yemeğe davet etmişti. Devon'da, 248 No. lu «True Love and Unity» L. sı K. leri, 1811 yılı St. John Günü sabahı saat 9.00 da L. yı açarak kiliseye merâsimle gitmişler, âyin sonrası zevcelerini «veya seçmeyi uygun buldukları dost veya başka dişileri» yanlarına alarak L. ya dönmüşlerdi. Aynı L. nin 1818 yılı eşli toplantı zabıtlarında ziyafetle ilgili kayıtlar malzeme fiyatlarını da içermektedir: «yarım galon rum : 9 şiling; 2 paund şeker : yarım kuron; yarım galon cin : 7 şiling ve 6 pens.

1793 yılında Cornwall'de bir L. nin zabıtlarında aşağıdaki kayıt okunmaktadır: «K. lerin usûlüne uygun alkışları ile elliden fazla bayan L. ya alınmıştır... P. Muh. B. Üs., Turner K. in Ç. şarkısını söylemesini istedi... P. Muh. B. Üs., Vekiline, Bayanların konuşmalarına cevaben teşekkür etmesini, sonra da 3'lü alkış emretti.»

Günümüzde İngiltere B.L. sının nizamnamelerinde Eşlerin de katılabileceği merasimler hakkında hiçbir kayıt yoktur. Karşı çıkanlarının çok olmasına rağmen, bir hayli popüler olan bu kutlama tarzı L. ların ancak bazılarında uygulanmaktadır. Karar Üs; Muh. ve K. lerindir.

M. örf ve âdetlerinden birşey kaybetmeden yapılan bu toplantılarda, özel izin kaydıyla, resmî ziyafetler de kullanılabilir.

3. TİYATRO VE MASONLAR :

1725 yılından başlamak üzere 19 cu asra kadar İngiltere, İrlanda ve İskoçya L. ları toplu tiyatro ziyaretleri tertip ederlerdi.

24 Haziran 1725 de İrlanda B.L. sının kayda geçmiş ilk toplantısından sonra, K. ler «önlükleri» ile toplu olarak tiyatroya gitmişlerdi. 1731 yılında aynı B.L., erkek oyuncuların tümü K. olmak üzere, «Cato» tragedyasını sipariş etmişti. Bu ve buna benzer durumlarda özel önsöz, sonsöz ve şarkılar ilâve edilirdi.

1738 yılında is'âdından sonra, yeni İngiltere B. Üs. ı «bir tiyatro oyunu sipariş etmiş» ve ««yeni bir önsözle sonsözün hazırlanmasını» emretmişti.

1733 yılında Edinburg'da K. ler «IV cü Henri» piyesini seyretmek üzere, «önlük ve eldivenlerini giymiş olarak ve meşalelerin eşliğinde» piyesin oynandığı Tailors' Hall'e (Terziler Gild binası) yürümüşlerdi.

1791 yılında, Durham'da «Granley Marki'si» adlı L. K. leri, yeni bir tiyatro inşaatının temel taşını koymak üzere büyük merâsimle yürümüşlerdi.

Günümüzün İngiliz yasalarında ise kıyafetle ilgili aşağıdaki hükmü okuyoruz : «B. Üs.; Bölge B. Üs. ı veya District B. Üs. nın özel izin vermesi haricinde, hiçbir K., hiçbir yürüyüş, cenaze, balo, tiyatro, halk topluluğu, toplantı veya halka açık yerde Masonik biju ve giysilerini kullanamaz.»

REFERANSLAR

- Freemasonry and its Etiquette, Everden — London, A. Lewis, 1919.
- Freemasonry Guide and Compendium, Bernard E. Jones.
- Masonic Fire, Harry Carr — A. Quatuor Coronatorum, Vol. 79.
- The Early French Exposures — Harry Carr.

Fransız Grand Orient'ı ile Türkiye Meşrik-i Azamı arasında akdedilen anlaşma

Ceviren :
Reşat ATABEK

1927 yılında Paris'te, 3 yılda bir toplanan Milletler Arası Mason Derneği'nin konvanında itti-haz edilen kararlara uyararak ve bilhassa hükümlerlik alanını tespit eden eklerin 5. paragrafını dikkate alan Türkiye Meşrik-i Azamı ile Fransa Grand Orient arasında aşağıdaki kararlar birlikte alınmıştır :

Madde 1 — Fransa Grand Orient'una bağlı olarak İstanbul vadisinde çalışan La Renaissance locasıyla İzmir vadisinde çalışan Homère locası bir ocak 1937 tarihinden itibaren Türkiye Meşrik-i Azam'a tabi olacaktır.

Madde 2 — Türkiye Meşrik-i Azam'ı bu locaların gelecekte fransız ritine tabi olarak ve fransız dilini kullanarak çalışmalarına engel olmayacaktır. Localar da Türkiye Meşrik-i Azam'ın ana statüsüne ve nizamlarına harfiyyen riayet edeceklerdir.

Madde 3 — 31 Aralık 1937 tarihine kadar bu localar eskiden olduğu gibi çalışmalarına devam edeceklerdir, ancak La Renaissance locasının üye adedi elerinin, Homère locasının seksenin altına düşmediği sürece, bu localar yalnız fransız uyruklu kişileri tekris edebile-

ceklerdir. Üye adedi bu rekkamlar altına düştüğü takdirde, bir rekkama ulaşınca kadar fransız uyruklu olmayanların tekrisi yapılabilecektir. Böyle bir durumu Fransa Grand Orient'u Türkiye Meşrik-i Azamı'na bildirecektir.

3 nushadan ibaret olan bu anlaşma 22 Mart 1932 tarihinde her iki obediane tarafından imzalanmış, tasdik edilmiş ve aralarında teati edilmiştir. Üçüncü nusha Milletlerarası Mason Derneği'nin Büyük Katipliği'ne tevdi edilecektir.

Fransa Grand Orient namına
Başkan

(s) A. Groussier
Katipler

(s) Delaunay

(s) L. Daltroff

Fransa Grand Orient'nun mührü
Türkiye Meşrik-i Azamı namına

Gran metro

(s) M. Kemal

Büyük katip

(s) M. Raşit

Türkiye Meşrik-i Azamı'n mührü
Tescil Belgesi

3 Mayıs 1932 tarihli Büyük Kitabete' vaki müracaat,

A.M.İ.'nin 5-10 Eylül 1932 tarihinde A.M.İ.'nin İstanbul'da vaki toplantısında infaz komitesinin müzakerelerini,

6 Eylül 1932 tarihli muahedelerin tesciline ait nizamnamenin 2. ve 7. maddelerini dikkate alan.

A.M.İ. Büyük Kitabet'i

Halen Fransa Grand Orient'una tabi olan ve İstanbul vadisinde çalışanla Renaissance locasıyla İzmir vadisinde çalışan Homère locasının 1/1/1937 tarihinde Türkiye Meşrik-i Azam'ın nüfuzuna geçeceğini açıklayan anlaşmayı teşcil eder.

3 nusha olarak tanzim edilen bu anlaşmanın bir nüshası A.M.İ.'ni nBüyük Kitabet arşivine tevdi edilmiştir.

Cenevre 15 Ekim 1932

A.M.İ.'nin mührü

Büyük Katip

(s) J. Mossaz

N O T

«Les Annales maçonniques universelles» dergisi aralık 1932 tarihli nüshasında anlaşma metninin A.M.İ.'nin «Bulletin» dergisinin 43 No.lu nüshasında yayımlandığını ve ayrıca Fransa Grand Orient'ı anlaşmada belirtilen 1 Ocak 1937 meriyete

geçiş tarihinin Jaha öne 1 Ocak 1935 tarihine alınmasını Türkiye Meşrik-i Azam'a önerdiğini ve bu hareketin Türkiye Meşrik-i Azam'a karşı duyulan dost-

luk olduğunu ve kardeşliğe dayalı itimadı ispatladığını ve iki abedians arasında mevcut bağların kuvvetlenmesine yardımcı olacağını açıklamaktadır.

Sır Perdemizin Daha Fazla Aralanmasına Doğru

Derleyen : **Nezih RONA**

H.C. Clausen'nin Mesajından

İngiltere Büyük Locası, 1717 yılında kuruluşundan günümüze kadar, Hür Masonluğun mahremiyetini kıskançlıkla korumuş ve kendisine bağlı Obediyansların da aynı tutum içinde olmaları için onların yakın takipçisi olmuştur. Bu davranışının neticesi, toplumda bir esrar havası yaratılmış, böylece, fırsat bekleyen düşmanlarının biçimsiz isnatlarına hedef olmuştur. Aslında, Masonluğun sırlarını merak eden ciddî bir araştırmacı, onun konusu, gayesi ve uygulamalarına ait bütün bilgileri, yıllardan beri yayınlanan mecmua, kitap ve raporların tetkikinden kolayca öğrenebilir. Masonluğun düşmanları bu yolu tercih etmemişler, aksine gizliliği bir tür sorun haline getirmişlerdir. Ayrıca, Masonluğun yönetiminde uygulanan yöntemler, alelâde bir derneğin yönetiminde uygulanan yöntemlerden pek farklı değildir. Yegâne fark, genel kurul toplantılarının halka açık olmamasıdır.

Mason yetkilileri, üyelerinin seçkinliğini, topluma yaptıkları hizmet ve bağışları ve geliştirdikleri ahlâkî, vatanî ve fikrî programları bir öğrenme vesilesi yapmazlar. Hür Masonluğa cephe alanlar ise, onun bu mahremiyet arzusunu yıllardır insafsızca aleyhine istismar etmişlerdir. Özellikle bunlar arasında, Masonluk karşıtları, merakını

tatmin etmek isteyenler, mutaassıp din ve müstebit siyaset taraftarları, talepleri geri çevrilmiş adaylar en başlıcalarını teşkil ederler. Bazı din çığırtkanları gibi Masonlar, kurtuluş yolunun kendi tekellerinde olduğunu iddia etmezler. Aksine amaca erişmek için çeşitli yolların bulunduğunu savunurlar. Yapılan suçlamaları fırsat bilen çeşitli memleketlerde mevcut, muntazam sayılmayan kuruluşlar ve onların yöneticileri kendilerine masonluğun isim, derece ve sembollerini yakıştırmışlardır. Bunların ve din mensubu eleştiricilerin tutumlarından farklı olarak Muntazam ve Tanınmış Masonluk, ticarete alet edilemeyeceği gibi üyeleri arasında da din ve siyasal konularında münakaşaya cevaz vermez. Maalesef, toplum ve din mensupları bu hususu genellikle dikkate almazlar.

İngiltere Büyük Locası, Masonluk hakkında yaratılan bu fena görüntüyü düzeltmek için uzun ve istikrarlı tarihinde ilk defa halka açılmak zorunda kalmıştır. Aksi bir tesadüf eseri, yaratılmak istenilen görüntü, evvela İngiltere de bazı Mason Localarının mahallî adalet ve güvenlik mensupu üyelerine özel menfaatler sağladığı suçunun isnadı ile sonra da, yakın geçmişte İtalyan Hükümetini deviren ünlü P-2 Locası skandalı olarak bilinen olayın tepkileri ile gölgelenmiştir. Nihayet, beklenmiyen bu olumsuz havayı da değiştirmek maksadı ile Büyük Loca üst düzey yöneticileri, Masonluğun seçkin topluluğu, hür teşebbüse verdiği güçlü destek, toplumda ahlakî ve millî hislerin geliştirilmesindeki çalışmaları ve muhtaca yardım gibi konular hakkında bir dizi programı basın ve radyo aracı ile halka yayınlamayı kararlamışlardır.

İngiltere de Masonluk Kıralityet ailesinin an'anevî desteğine mazhar olmuştur. Majesteleri İngiltere Kraliçesi, Büyük Locanın desteklediği ve ondan bağımsız çeşitli yardım kuruluşlarının başkanı bulunmaktadır. Zevceleri Edinburgh Dükü Masondur. Kent Dükü Büyük Üstat dır. Bir çok tarihcinin ifadelerine göre, bu günkü hanedanın menşeyini teşkil eden Orange Dükü William, Masonlar tarafından III, William olarak tahta oturtulmuştur.

İçinde bulunulan durumun vukua gelmesi daha ziyade, izlenen gizlilik, mahremiyet ve seçkin kalma gibi tutumlardan kaynaklanmış olduğu iyice teşhis edilmiş bulunmaktadır. Her nekad, reklâm, basın gibi yayın araçları an'anelere aykırı geliyor ise de Önderler, yıkıcı ve muzir tezviratın bertaraf edilmesinin gerektirdiği durumlarda bu yola sapmaya kararlıdır. Başlatılan bu yeni girişimleri ile Önderler, yanlış korku görüntüsünü silmeyi temenni etmekte. Everett B.

Clinchy'nin son yıllarda yayınladığı «Her şey Tanrı adına» adlı kitabında, dinî gaddarlıkla istibdadın, müphemiyet korkusundan nasıl kaynaklandığını ve gizliliğin ne şekilde korku yarattığını ayrıntıları ile dile getirirken, sanki bir ölçüde masonluğun maruz kaldığı durumu dile getirmektedir.

Önderler, toplum nazarındaki Masonluk görüntüsünün düzeltilmesi ve aynı oranda kardeşlik zincirimizin genişletilmesinde yegâne çözümlerinin gizlilik perdemizin daha fazla aralanması ile mümkün olacağı kanısına varmışlardır.

Halen, İngiltere Büyük ve Dünya Ana Locası, icraatı konuşmalara tercih etmiş, değerleri toplumca kanıtlanmış haricileri Masonluğa davet etmeye cevaz vermiştir. Bu yeni hareket tarzı, an'anevî «Kabûl için müracaat gerekir» düşüncesinden farklı olarak daha sıhhatli bir netice verecek, böylece, bütün yaşamları boyunca davet bekleyen nice kıymetler Kardeşliğe kazandırılacaktır. Bu yeni akım, Obediyansa dahil Büyük Localarca bir hareket kılavuzu olarak ele alınarak genelleştirilirse, saygınlığı sarsılmış bulunan Masonluk hiç kuşkusuz, sür'atle kendini toparlayacak, saygınlık kazanacak ve üye sayısını çoğaltacaktır. Sır perdesinin aralanabilmesinde Hür Masonluk güçleri nasıl harekete geçirebilir? Bu sorunun cevabını belkide buna mani nedenleri öze sadık kalmak suretile yönlendirerek bulacağız.

Geçmiş tarihe bakıldığında, «Mason Kiyımı»nın yeni bir konu olmadığı görülür, ayrıca İngiltere'ye de özgü değildir. Dünyanın en eski kardeşliği olan Masonluk hakkında, 1717 yılında kuruluşundan önce ve sonraları bir çok şeyler konuşulmuş ve yazılmıştır. Çeşitli memleketlerde sayısız kardeşimiz takibata uğramış ve zulüm görmüştür. Hitler, Stalin ve Mussolini gibi diktatörler işbaşına geldiklerinde ilk icraatları Masonluğu imha etmek olmuştur.

Bütün bunlara rağmen, bugün dünyada hiç bir örgüt Masonluk ölçüsünde filizlenip gelişmemektedir. Dileyen herkes onun gayesi, hedefi ve sembollerinin manası hakkında literatür bulabilir, Masonluğun ne şekilde üyelerine ışık tutmak suretile hayat yolu bulmalarına, yaşam tarzı kurmalarına yardımcı olduğu hakkında bilgiler alabilir. Onun umdeleri bir dinî dogma değildir. Ritüelleri, derin bir ahlâk ve felsefe dersi verir. Yeis içinde olana teselli, çaresize ümit, cürüm işlemeye eğilimli olana nasihat ve herkese neş'e sükûn ve mutluluk verir. Toplumun her kesiminden haysiyetli şerefli insan-

lar, Masonluğa bağlı sadık üyeler olmuşlar ve onun insancıl amaçlarına yıllar boyu fikir ve çalışmaları ile katkıda bulunmuş, yardım etmişlerdir.

Hür Masonluk, uzun ömrünün her devresinde adî cehaletin anlayamayan suçlamalarına ve suiistimallerine hedef olmuştur. Bir çok defalar da, taassup ve kindar zulmün bir araya gelerek saldırıları neticesi, yok olmakla karşı karşıya kalmıştır. Cehalet'den ve yapılan fenalıklardan şikâyetciyiz. Hak etmediğimiz saldırılara maruz kalınca birden şaşırıyoruz. Lâkin, bir yerde mükemmel olmanın cezasının eleştirî olacağını takdir ediyoruz. Böylece ne ile karşılaşacağımızı önceden bilmekle beraber, nasıki, belirli bir seviyede liberal ruhlu ihsanlar bilinen suiistimalci ortamların seviyesinde şaşırırlar, bizde, nenin ne ölçüde olacağını tahmininde yanılıyor, ve adî, tasarlanmış ve insafsız saldırıların karşısında sabrımız tükeniyor.

Bu hissiyatımızı belirtmemezin nedeni, Masonluğun uğradığı saldırıların tarihine geçecek bir boyuta erişmesinden, kardeşlerimizin ve kardeşliğimizin rencide olmasından ileri gelmektedir. Başımıza gelen felâketi savuşturmak maksadı ile girişilen mücadelede vazifemizi yaparken mesleğimizin her türlü takdire lâyük halisane hislerini belirtiyoruz.

Üyelerine Tanrının en asil mefkûrelerini telkin eden, onlardan yerel yasalara itaati bekleyen ve çevrelerinde kendilerini sevdirmeleri için sadakat, insaf, çalışkanlık, adalet, metanet ve samimî kardeşçe merhamet ve hamiyet gibi üstün faziletlerin vefakâr taraftarı olmalarını bekleyen bir toplumun müdafaası yalnız meşru değil aynı zamanda övgüye değer.

Masonluğun yapısı, gizli olduğu kadar mukaddes, merhamet ve toplumsal faziletlerinde olduğu kadar uygulama amaçlarında da saygıya lâyıktır. Güzel ve debdebeli yapısı mensuplarınca desteklenir. Aslında gizlilik denen şeyin ardında tarihî bir neden mevcuttur. Bizler, ezoterik bilgileri ifşa etmeyeceğimize dair, bozulması imkânsız sembolik bir yemin ile and içmiş bulunuyoruz.

Tarihin çok eski devirlerinde ulvî ve mühim gerçekler alegori ve sembol tülleri altında gizlenirdi. Ender olarak açıklanan gerçeklerin ifadesinde kullanılan lisan tarzı alelâde lisandan çok farklı idi. Eski Mısır'ın hikmet ve dersleri esrar ve amblemler ile aktarılırdı. Bunlar aktarılmadan evvel adayın cesaret, tahammül ve samimiyetini ölç-

mek için çok zahmetçi ve uzun çile devresinden geçirilirdi. Ayrıca, doktrinin bütün bilgileri açıklanmadan evvel yıllar süren bir sükût denemesine tabi tutulurdu. Masonik mahremiyetin menşei tarihin derinliklerine kadar inmektedir. Prensip ve uygulamadaki tutumu beşeriyete en iyi hizmeti vermeyi amaçlar. Fakat görülüyor ki, eskisine kıyasla daha aydınlık bir devirde bugün, mahremiyet perdemizi biraz daha aralamamız gerekmektedir.

Mesleğimizin operatif tabiatı bize çalışkan olmayı, tembelliğin kişiyi miskinliğe ve akli derin uykuya sürükleyeceğini öğretir. Hayatta her şey çalışmadan kaynaklanır. Çalışma zümreleri birbirine yaklaştırır ve milletleri oluşturur. Çalışmanın semeresi insanlara refah sağlar.

Masonluk, üyelerine faziletli vatandaş olmalarını, bunun için de yasalara ve onun uygulayıcılarına saygılı davranmalarını telkin eder. Bu husus onlara, Localarda üst düzey üstatlarına kayıtsız itaat etmekte öğretilir. Kuşkusuz bu tutumda olan bir toplumda demokratik bir ortam oluşur ve bütün fertler kendilerine isabet eden refahdan eşit ölçüde paylarını alırlar.

Masonluğun sembol ve dersleri, tutum ve davranışlarımızın pergelin ölçüleri içinde kalmasını emreder, ayrıca gönye ve cetvel gibi de dürüst ve adil olmamızı öğretir. Bu husus, kalplerimize oyularak yazılmış bir kaidedir.

Böyle hayırsever inançta, çeşitli düşünce, dil renk ve iklimden oluşan bir toplum insancıl çağrılara her zaman cevap verir.

Masonluk yalnız bir isim taşımak değil, onun şan şeref ve ülviyeti, haricî âlemi kendisine cezbeden bir toplumdur. Zincirimiz yalnız sayılarile, şa'saasile, mabedlerinin ihtişamı ile değil aynı zamanda vakar, içtenlikli hisleri, değer ve faziletlere inancı ve ruhumuzu oluşturan kardeşlik sevgi ve muhabbetile yüce bir varlıktır.

Masonluğun Gerçek Hedefi

Raşid TEMEL

Localarımızın tavanı gökyüzü olduğundan mavi loca demeye alışmış bulunuyoruz. Sık sık eski tabirini kullanmaktada Masonlar olarak bizlere geçmişten birşeyler miras kaldığını düşünüyoruz.

Mesleğimizle iftihar ediyoruz. Ama onun tarihini ve nereden geldiğini biliyormuyuz? Birçok kimseler işgal ettikleri mevkiilerden ve bu mevkilere atfedilen şan ve şerefden gururlanmalarına karşı, idare ettikleri topluluğun hedef ve öğretilerini kavramışlar mıdır?

Birçok Masonlar Masonluğun güzel düşüncelerini tekrarlamaktadırlar, ama bu fikirlerin nereden geldiğini biliyor ve kendi yaşamlarına uygulayabiliyor-

lar mı? Çoğumuz Masonluğun geçmişteki başarılarıyla iftihar ederiz, ama Masonluğun bugünkü mesuliyetlerini karşılamak için kılıcımızı bile kıpırdatmayız.

Birçoklarımızı şaşırtabilir ama, eski Masonlar o devirlerin en büyük düşünürleri idiler. Bugün bile mimarinin harikaları olan Avrupadaki katedralleri yapanlar sadece üstat yapıcılar değildiler. Onlar esasında üstat düşünürlerdi. Yaptıkları binaları gerçekleştirirken bilimin, dinin ve felsefenin büyük prensiplerini kullanıp, insanın yüzyıllar boyunca edindiği tecrübelerden de yararlanırlardı. Bugün bizim kullandığımız sembollerini onlar ortaya koydular.

Spekülatif Masonlar olarakta

yaptıkları işlerde büyük artistler, hocalar, alimler ve liderleri de kullanarak onların akıl ve hikmetinden istifade ettiler. Bugün kullandığımız ritüel sistemimiz ve sembolizmamız, hari-kûlade derinliği olan beşeri heyecan, açık mantık ve felsefenin temeli olarak geçmişten miras kalmıştır.

Eski kardeşlerimizden bize gelen landmarklar hayatımızın değişmez yol göstericileridir. Çünkü ilâhi gerçekleri insanlar değiştiremez.

Son zamanlarda alâkayı arttırmak ve locaya devam sağlamak için yapılan birçok yenilikler görüyoruz. Sosyal eğlence geceleri, müzikli toplantılar, dışarıda yemekli toplantılar vs. gibi. Eski Masonlukta bu gibi sathi şeylere ihtiyaç duyulmazdı.

Sık sık Masonluğun modasının geçtiğini duymaktayız. Bilgili ve anlayışlı bir Mason buna derhal itiraz edecektir. Masonların bir kısmı, maalesef sembollerdeki Masonik öğretilerin manalarını ve bunların enini boyunu ve derinliğini kavrayamamışlardır. Masonluğun modası geçmiş demenin manası yoktur. Gerçek olan hiçbir şey değiştirilemez ve değişmezdir. Gerçeği öğretmek usulünün modası geçmiş olabilir, ama gerçek hiçbir zaman eski değildir.

Masonlukta insanların bildiği en cazip ve en makul bir öğreti sisteminin meydana getirildiği görülmektedir. Sembollerimizden daire içindeki nokta ve yanlardaki iki paralel çizgiye bakalım. Bütün Masonik öğretilerin planı bu sembolümüzde anlatılmıştır. Başı ve sonu olmayan daire, her hareketimizi sınırlayan ilâhi irade ve sonsuzluğun sembolüdür. Bizde içindeki nokta ile remzediliyoruz. İki paralel çizgi, bir tarafta şahısların işlerinde, diğer tarafta tüm olarak insanlıkta ilâhi iradeyi meydana koymayı remzetmektedir.

Namzet loca kapısı önünde dururken, Dünyaya girmek üzere olan ruhu remzeder. O geometriden öğrenmiştir ki sonsuza götürülen bir daire nokta olur. Daire ilâhi kudreti remzettiğine göre, Tanrıyı bulacak isek Onu ruhumuzdaki ilhamda aramız icabeder. Biz Onun bir parçasıyız, O da bizim. Eğer Dünyada Allahı arayarsak, insanların başlarından geçen olaylarda Onun ilhamlarını aramalıyız. Vicdan inancın üzerine oturtulduğu temel olduğuna göre, Masonluğun inanç sorusu hakkında ne düşündüğünü bilmek ilginçtir. Masonluk inancın önemini hemen takdiretmış ve ona, sunuş planında vicdandan sonra ikinci sırada yer vermiştir.

Çırak derecesinde Masonluk yardım dersini ortaya atar. Bu,

imanla eşleştirildiği takdirde bizi hemen bütün dinlerin temel olan büyük prensipe, yani Tanrının himayesinde kardeşliğe ulaştırır. Yardım sevgidir, birbirimize olan sevgide kardeşliktir.

Masonluğun öğrettiği büyük gerçekler yüzyıllarca evvel olduğu gibi bugünde hayati önem taşımaktadır. Hernekadar devirler ve usuller bir günde değişiyorsada, Masonik mantığın gönyesinin, düşünceye ve bugünkü şartlara uygulandığı zaman, bu manâli gerçeklere uymayacağını düşünmek yanlışdır. Masonluğun amaçları bu gerçeklerle bulunacaktır.

Günümüzün hayat intibaları gözümüzün önünden geçerken, Masonluğun bizi etkilediği şeylerden hafızamız acaba neler hatırlamaktadır? Üç dereceye girmek için yapılan hazırlıkları hatırlıyormuyuz? Hafızamız Masonluğun kalbimize sokmaya çalıştığı şeylerin servet, mevki, şan, şeref gibi şeyler olmadığını hatırlıyor mu? Masonluk sade gerçek kıymeti olan şeylere alâka duymuştu. Yani manevi olanlara. Hayatın sathi şeyleri Masonluğu ilgilendirmez. Bugünkü nesiller Masonluğun öğretilerinden çok şeyler alabilirler. Çünkü Dünyanın en mükemmel, en makul öğretisi sistemi oradadır.

Masonluğun ideal ve gayeleri bugünde yüzyıllar önce olduğunun aynidir. Dünyanın bizim vereceklerimize ihtiyacı olduğuna inandığımız için, Masonluğun gerçek hedeflerini tayin edecek durumdayız.

Gördüğümüz büyük gerçek, Masonluğun daima öğretici bir müessesese olduğudur. Masonluğun gerçek hedefi buradadır. Hayatın iyilik için lüzumlu olan büyük gerçeklerini yüzyıllar boyunca Masonluk insanlara öğretmiştir.

Dünya tarihinde aydınlığa çıkmanın düşünüldüğü bir zaman oldu ise, oda içinde bulunduğumuz zamandır. Masonluğun gerçek hedefi sembollerindeki gerçekleri insanlara öğretmektir. Masonluk Dünya üzerindeki insan nesillerinin tecrübelerinden yararlanarak, Dünyaya nasıl geldiğimizi, burada iken neler yapmamız gerektiğini ve burayı terkederken nereye gideceğimizi öğretsin. Dünyamız her zamankinden fazla bunların bilinmesini talep etmektedir. İşte Masonluk sembolizması içinde bütün zenginliği ile peşin hükümsüz veya tarafsız ve din farkı aramadan bunları vermektedir. Masonluk bildiğini insanlara öğretmelidir. Bu Masonluğun hedeflerinden birincisidir.

Öğretirken ideal sadece ders vermek değildir. İnsanlar Ma-

sonluğun gerçeklerini localara girmeden de okuyabilirler. Öğretimin ideali düşünce ve örneklerle talim ettirmektir. Böylece insanda öğretilen şeyleri yapma arzu ve hevesi uyandıracaktır, onda şahsiyet ve karakter meydana gelecektir. Bu da öğretilen gerçeklerin şahsımızda meydana getireceği bir örnektir. İşte bu da Masonluğun hedeflerinden ikincisidir ve burada Masonluğa kendi hür arzumuzla geldiğimiz arkasındaki ciddi ve temel gerçek yatmaktadır.

Masonluk bizi arzulanan şeyleri yapmaya zorlamaz. O 'Mason olma' temelini oturmamızı arzu eder. Gönülden istekli olmayanlarla Masonluk hiçbir şey yapamaz. Hiçbir kimseye arzusu hilafına Mason olmasını öğretmez. Olayları ve gerçekleri yaşama arzusu öğretimin ideal şeklidir. Bu da Masonluğun hedeflerinden ikincisinin diğer bir parçasıdır.

Masonik çabaların hürriyet ve dini serbestlik getirdiği son yüzyılların tarihi süresinde akıllı, görüşlü, azimli ve inançlı insanların sık sık ortaya çıktıkları ve ön plana geçtikleri görülmüştür. Bu kişilerin ileri sürdükleri fikirler ve bunların eyleme dönüşürülmesi ekseriya medeniyetin seyrini değiştirmiştir. Çok ilgi çekicidir ki bu büyük adamların

rın çoğu Masondur. Masonlukta yetişmiş, Masonik prensiplerden ilham almış ve Masonik öğretilerin idealine uygun olarak kendi hür arzularıyla insanlığın kalkınmasına hizmete kendilerini adanmışlardır. Masonik öğretilerle Masonik şahsiyetlerini geliştiren mükemmel insanlar. İnsanların daha yüksek idealere ve eylemlere yönelmelerini ilham eden kişiler. Onların hayatları Masonluğun teşebbüs ettiği ve yapmaya çalıştığı şeyleri tasvir etmektedir. Bu liderleri kıymetlendirirken Masonluğun hedeflerinin üçüncüsü ortaya çıkmaktadır. Oda gerçek inançla, cesaretle, azimle, zekâ ile üyelerimizi ve tüm insanları daha yüksek daha asil düşüncelere ve eylemlere sevk etmektedir. Şeref, şan, zenginlik, mevki arayan kimseleri değil, ama öğrettikleri gerçeklerin daha asil hizmetler vermeye yönelen kimseler olarak düşünüyoruz.

Bu üç hedefin gerçekleşmesi için büyük liderlere ihtiyaç vardır. Sayıları hergün artan birçok localar, şimdi yeni bir sistem altında yetişen genç kimseler tarafından idare edilmektedirler. Onlar eğitilmiş, akıl sahibi ve görüşü olan kimselerdir. Onlar mantıklı ve sağlam hedeflerinden hissi etkilerle kolay kolay sapmazlar. Unutulmamalıdır ki onların gençliklerinde geçirdik-

leri tecrübeler, evvelki nesillerinkinden çok daha geniştir.

Bu genç üstatlardan yarının görevlileri ortaya çıkacaktır. Bunları idare edecek kimselerinde geniş bir tecrübesi, derin bir görüşü ve zekâsı olmalıdır. Bu gençler bunu isteyeceklerdir. Masonlukta bu gerçeği anlayacak ve evini ona göre nizama sokacaktır. Peki, Masonluk şeklini değiştirecek midir? Hayır.

Masonluğun yapacağı iş localarında muayyen bir eğitim planı dahilinde dikkatle ve mantıklı bir şekilde öğretmektir. Geleceğin namzetine ritüelden başka

şeylerde verilmelidir. Albert Pike'in dediği gibi sembolizm Masonluğun ruhudur. Öyleyse mekanik bir şekilde öğretilen ritüelde Masonun bedenidir. Bugünün namzetleri ise Masonluk ruhunu talep etmektedirler. Masonlukta bunu onlara vermeli ve özlediğimiz hedeflere varmayı yerine getirmelidir.

Masonların adedi azalabilir. Bu, buğdayın çöpünden ayrılması gibi normal bir sonuçtur. Kalkanlar meyva vereceklerdir. Öyleyse Masonluk bu üç gerçek hedefe varmaya hemen yönelmelidir.

Referanslar :

Leaves from Georgia Masonry.

Masonic Manual of D.C.

Freemasons Guide and Compendium

New Age.

Ekosizmin Doktrine Niteliği Üzerine

Cehalet ve dalâlete karşı M. luğun mücadele araçları akıl ve hikmet, sabır ve cesaret, ahlâk ve imandır.
(Rxxx)

Naki Cevad AKKERMAN

SORUN :

S. RİTİ Masonluğunun kuramsal niteliği, kardeşlerimiz arasında zaman zaman konuşulmakta ve bir sorun olarak tartışma konusu olmaktadır. Ortaya konulan sorular şunlardır :

Masonluk bir meslek midir, doktrin, prensip, sistem, müessese, tesis, kuruluş, usul, düstur, dizge, takım veya düzen midir?..

Konu bir hayli düşünce alışverişinden sonra kesin sonuca varılmadan «kuramsal bir nitelendirme» gerekliliği ile ortada kalmaktadır. Bunun nedeni: Nizamnamelerimizde yazılı olan ve ritüellerde geçen ilkelerle **Altarda** yaptığımız yeminlerin yüklediği üstlenmeleri, felsefesi ve ülküsü ile, bilim ve felsefede kullanılan mütad «niteleme sıfatı'nı» içeren çok kısa ve fakat çok geniş anlamlı bir «t ü m c e s i» (*) olmamasıdır.

(*) TÛMCE (Cümle) : Bir bütün anlatan, bir birlik meydana getirmek üzere yer almış parçaların topu, dizge, sistem (TDK. Sözlüğü).

Elimizdeki Nizamnameler. Masonik ilkeler kapsamı bakımından ayrıntılı ve yararlı birçok zenginlik taşırlar. Fakat, aşağıda görüleceği gibi, bunların tanım tümcelerinin «niteleme sıfat»ları, çoğunlukla bilim ve felsefenin gerektirdiği mütad «sistem, öğreti, doktrin, takım» gibi niteleme sıfatlarına benzemez. Çünkü, bu gibi Nizamnamelerde geçen «müessese, kuruluş, tesis» gibi kelimeler, daha çok resmi edebiyatın kullandığı deyimlerdir.

NE YAPMALI?

Masonluğun özünü ilgilleyen sorunun objektif doğrultuda ortaklaşa bir düşünce birimine ulaştırmak için, usul bakımından önce, o'nun bilimsel ve felsefi alanlardaki kuramsal yerini ve sonra da «niteleme sıfatını» içeren kelimeyi, yani yukarıda soru olarak sıralanan kavramlardan birisini saptamak gerekmektedir.

S. RİTİ Masonluğu bilimsel açıdan, bilinç yoluyla alınan ve konu halinde zihinsel faaliyet alanına geçen bilgi ve kurallarına (bk. dergi 43/s. 48) bağlı olan ve felsefi bakımdan da yine akıl yollarını içeren bilgi yaşamımızla ilgili (bk. der., 25/s. 13) kuramsal problemler arasında yer alan bir öğretilerdir.

Bu kurallara uygun olarak : prensipleri, felsefi niteliği ve ülküsü zengin ve çok yüksek olan Masonluğu, birkaç kelime ile özetlenmiş bir tanım tümcesine sığdırtmanın ne kadar zor olduğu ortadadır. Bu güçlüklerle karşı bu öğretinin, niteleme sıfatını ve kısaltılmış tanım tümcesini Nizamnamelere ve ritüellere uygun olarak yeni bir bileştirme ile şöyle saptamanın yararlı ve yerinde olacağı düşüncesindeyiz :

«S.R. Masonluğu: İnanç, akıl ve hikmet, ahlâk ve fazilet prensiplerine dayalı felsefi ve hümanist bir sistemdir (bir öğretiler) (*)»

Böyle bir tanıma; a) kardeşler arasında M. gün kuramsal niteliği üzerinde yapılan konuşmalarda düşünce ayrılıklarına daha objektif

(*) Grekçe PRENSİP, Lâtince PRENSİPIUM karşılığı olarak : ilke, kaynak, temel, esas, ilk ve öge'dir.

SİSTEM : Grekçe sisteme (bütün): Bir takım prensiplerin (ilkelerin) bilimsel bir bütün veya öğreti meydana getirmek için birbirine bağlı olarak oluşturdukları kavramlar topluluğudur. Sistemin Türkçesi ise : öğreti, doktrin, dizge, düzen, takım, usul, tarz, metod ve meslek'dir.

bir yön verecek ve kolaylaştıracak hareket noktası niteliği; b) Masonluk hakkında bilgi isteyen aydınları, veya türlü nedenlerle bu öğretiy aleyhinde bulunanları bilimsel ve felsefi nitelikte aydınlatacak bir araç olması değerini taşımaktadır.

Bu tümcede görüldüğü gibi; İNANÇ, AKIL VE HİKMET, AHLÂK VE FAZİLET prensipleri (ilkeleri), Masonluğun tanımında nitelendirme sıfatının (sistem, öğretiy kavramının) ve bu kavramın içerdiği M a s o n i k f e l s e f e ve h ü m a n i z m a'nın temel öğeleridir. Biz, bundan önceki yazılarımızda olduğu gibi bundan sonrada, sistem kelimesi yerine, onun Türkçesi olan öğretiy sözcüğünü kullanacağız. Tümceyi oluşturan öğelerin açıklamalarına geçmeden önce bir nokta üzerinde durmayı yararlı görmekteyiz :

Mimar Sinan Dergisinde yayınlanmakta olan yazılarımızda açıkladığımız gibi gelmiş - geçmiş ve bugün yaşayan dinlerin hepsinin, inanç, ahlâk, ibadet ve merasim ilkeleri gibi dinsel koşullarını içeren kendilerine özgü kutsal kitapları ve eğitim usulleri vardır. Bunların hepsi de birer öğretiy olarak tanınmaktadır. S.R. de, temel prensiplerini Altardaki kutsal kitaplardan alan 33 Ritüeli ve bunların içerdikleri inanç, fikir ve kültür, ahlâk ve fazilet anlayışı, felsefesi ve ülküsü ile tam ve mükemmel bir öğretiy niteliğini taşımaktadır. 250 yıldan beri yaşamasının yayılıp gelişmesinin sırrı da budur.

Bunun birkaç örneğini şu açıklamalarda bulacağız.

AÇIKLAMALAR :

Yukarıda tanımı yapılan öğretinin ayrıntılı izahları, şu şemadaki madde ve paragrafları izleyecektir :

S. Riti Öğretisi

1. Üç ilke ve üç sütun : uygunluk açısından.
 2. İnanç ilkesi : Allah ve gerçek kavramları kriteri açılarından.
 3. Akıl ve hikmet ilk : fikir, kültür ve gerçek kavramları açılarından.
 4. Ahlâk ve fazilet.
 5. S.R. ve felsefe : Genel ve klâsik kapsamaları ve ayrımlarıyla.
- A
Felsefi Yönüyle
- B
Hümanist Yönüyle
- Dünya vatandaşlığı
Kollegium humanum.

A. Felsefi Yönüyle :

1. Üç prensip ve üç sütun :

Bilindiği gibi bir Mâbet, klasik anlamda akıl ve hikmet, kuvvet ve güzellik prensiplerinin simgelediği üç sütundan meydana gelmektedir. Uygunluk açısından şemada gösterilen İNANÇ (iman) prensibi kuvvetin, Akıl ve hikmet prensibi : fikir, kültür ve gerçeğin; ahlak ve fazilet'de güzelliğin anlatımıdır.

2. İnanç prensibi : Allah ve gerçek kavramları kriteri açılarından : Çoğu zaman, Allah'a inancın hem gerçeği arama ve hem de vicdan özgürlüğüne ters düştüğü söylenir. Bunlardan Vicdan konusuna ilişkin düşüncelerimizi (dergi 48, s: 47) yayınladık. Allah konusuna gelince, Nizamnamelerimiz ve Ritüellerimiz, gerçeği aramayı temel görev saymaktadırlar. Şöyle ki; (Türkiye Büyük Locası Esas Nizamnamesi: Farmasonluğun esas Prensipleri) :

«Madde I — Farmasonluk hakikatin araştırılması, beşeriyetin kemale ulaştırılması ve insanlar arasında tesanüdün temini amacı ile kurulmuş terakki perver bir müessesedir.

Madde II — Paragraf C: Masonluğa intisap etmek isteyenlerin dini ve siyasi akideleri ne olursa olsun (Kâinatın Ulu Mimarı) diye remzedilen hâkim bir kudretin vücuduna ve O'nun nazl olmuş iradelerinin kutsiyetine inanmış olmalarına (...)'»

«Türkiye Yüksek Şûrası Umumî Nizamnamesi :

Madde II A: İskoç Riti kuruluşundan beri ilân ettiği Kâinatın Ulu Mimarı tabiri ile beyan edilmekte olan ulvî bir prensibin varlığını tanır.»

B: Hakikati aramak için hiçbir had ve kayd koymaz. Bu hürriyetin herkese temini için herkesten müsamaha ister.

Allah'ı tanıma ve buyruklarına itaat etmemiz hakkında Londra Büyük Locasının 1929 tarihli «Meşrutiyet Beyannamesi» ise hepimizin hatırındadır. Görüldüğü gibi Nizamnameler, konumuzla ilgili hususlarda kesin iki yargı getirmektedir. Biri Allah'a inanç, öteki de hakikatin aranmasının temel şart oluşu...

Halbuki, sözlük anlam ve tanımı «bir düşünce, bir kanıya bağlı olma veya bağlı bulunulan düşünce» olan i n a n ç (itikat) terimi bizi, usculuğun ve gerçekçiliğin tersine körükörüne bağlanış olan inancılık'tan başlayarak doğma ve bağnazlığa kadar götüren ve böylece Masonluk ilkelerine ters düşme haline götürür.

Düşüncemize göre, inanç ilkesine ilişkin bu önyargılar yersizdir. Çünkü Nizamnamelerdeki ve Ritüellerdeki psiko-sosyal prensiplerle gerçeği ilgilleyen ilham kaynakları, Ritimizin kendine özgü bir Ö Ğ- R E T İ olarak nitelendirdiği felsefeyi oluşturan Ulu Tanrı'dır, Nitelikleri de şöyledir: (Ritüelik sayıları mahfuz olmak kaydıyla)

«Masonluk Allahı zaman ve mekândan münezzehtir, mutlak, sonsuz ve bu itibarla fehim ve idraki mümkün olmayan yüce bir kudret olarak tanır. O'nu evrenin ulu yaratıcı olarak kabul ve buyruklarına uymayı, ruhun varlığı farızasına inanmayı kendi meşruluğunun temel ilkeleri olarak sayar. Allah tecellisi madde ve ruh olmayan lâkin ruha da maddeye de takaddüm eden en yüksek realitedir. Bu varlık moral âlem'de olduğu gibi fizik âlemde de bir kanun halinde hükmünü icra ederek tecelli eder.»

Bu nitelemeyi çıkaran sonuç şu ki, bir tek Allah vardır ve âlemlerin Rabbidir. Altarda elbastığımız kutsal kitaplardan Kur'ânı Kerim de Allahı âlemlerin Rabbi olarak nitelendirir ve insanları, kendi mutlulukları için hakikatı aramaya çağırır. Daha önceki yazılarımızda gerek «zati sıfatı İlâhi» ve gerekse bizleri gerçeği aramaya çağırان ayetlerden birkaçını sunmuştuk. Konunun önemini düşünerek toplu halde tekrarlamayı yararlı bulduk :

«Mekke yakınında Hira Dağı mağarasında Hz. Muhammed'e gelen ilk buyruk OKU! RABBİN ADI İLE OKU! olmuştur.»

- Enam Sureti Ayet 165 : (...) Sizi yeryüzünün Halifesi kılan O'dur (...).
- Zümre Sureti Ayet 79 : (...) Ey Muhammed! de ki, bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? (...).
- Nahl Sureti Ayet 12 : Geceyi gündüzü, güneşi, ayı sizin buyruğunuza vermiştir yıldızlar da O'nun buyruğuna boyun eğmişlerdir, bunlarda akıl eren kimseler için dersler vardır.
- İbrahim S. Ayet 32/33 : (...) Yörüngelerinde yürüyen ay ve güneşi, geceyi, gündüzü buyruğunuza veren Allah'tır.

- Yusuf Sureti Ayet 105 : Gökyüzünde ve yerde nice belgeler vardır ki, yanlarından yüzlerini çevirip giderler.
- Enam Sureti Ayet 104 : Doğrusu size Rabbinizden belgeler gelmiştir, kim görmek istemezse kendi aleyhinedir. Ben sizin bekçiniz değilim.
- Bakara Sureti Ayet 164 : Göklerin ve yerin yaratılışında ve gece ile gündüzün birbiri ardınca gelmesinde ve rüzgârları, yerle gök arasında emre amade duran bulutları döndürmesinde düşünen kimseler için deliller vardır.
- Necim S. Ayet 39/41 : Gerçek insan için çalışmaktan başka bir şey yoktur. İnsan ancak çalıştığının karşılığını görür.

Bütün bunlar ve bunlara benzeyen birçok buyruklar, kutsal bir inançla bağlandığımız âlemlerin Rabb'inin, insanların mutluluğu için onları fikri ve manevi tam bir hürriyet içinde gerçekleri aramaya çağırısından başka nedir ki!..

Bu nedenlerle A.B.D. Güney Jüridikasyonu, Allah inancını, spekülatif Masonluk felsefesinin hareket noktası olarak kabul etmiştir. Biz de, aynı düşüncenin güdücüsü olarak bizlerin fikri ve mânevi gerçek ikinci doğuşumuzda gözlerimizi evrene açan ışığı-NURUZİYA'yı, bir taraftan mutlak hürriyetin tek sahibi ve öte yandan göklerin ve yerin nuru olan Allah'ın kutsal hidayetinin simgesi diye düşünürüz. Bu nedenle dirki, Masonluğun tanımı tümcesindeki bütün öğreti öğeleri de İNANÇ'la başlamıştır.

Prensip olarak inanç ilkesinin taşıdığı Masonik anlam ve tanım hakkında daha geniş bilgi isteyenler, kaynakları ritüeller olan ve derginin 6. sayısında yayınlanmış bulunan (İman ve Masonluk) yazımızda bulabilirler. Bununla beraber ilkeyi kapsayan Ritüelllerden üçüncü sayılarını sunuyoruz: (XIV-XVIII-XXVII).

3. Akıl ve Hikmet (Fikir, gerçek ve kültür) Prensipleri :

Akıl ve Hikmet konusu, (Masonluk Öğreti Düzeninde İlike ve Anlam Olarak Akıl ve Hikmet) başlığı altında ve geniş ölçüde açıklamaları ile yayınlanmıştır. (Dergi 43). Fikir ve Kültür kavramları Akıl ve Hikmetin çok önemli iki temel taşıdır. Bu bakımdan, dergide işlenen fikir

konusunu bir yana bırakarak kültür kavramını ele alacağız. Kültür kavramı, küçük büyük dünya literatürlerinde en çok yer alan konulardan birisidir. Biz en kısa ve en açık şekilde ansiklopedilerden özetlemeye çalışacağız :

«Kültür ve uygarlık, birbirine çok yakın olma damgası vurulmuş ve bir geçitte akıcılık gösteren iki kavramdır. (...)». Her halde Ziya Gökalp'de bu yanyana akıcılığı, geniş anlamlı bir açıklama gereğini uygun bulmuş olacak ki, kültürü önce genel bir kavram olarak, hars ve uygarlık olarak ikiye ayırmıştır. Bunlardan hars, toplum kültürünün fikri ve manevi, uygarlık ise teknik ve maddi değerini ifade eder (...).

Her iki kavramın kısaltılmış tanımını ansiklopedilerden tamamlayalım :

KÜLTÜR (Lâtincede cultus) : Fikri, zihni, ruhi ve mânevi hayatın duyuş, düşünüş ve gelenek halinde sübjektif nitelikte estetik her türlü yaşayış ile fikir ve sanat varlıklarının tümü...

UYGARLIK (Lâtincede civilis) : Teknik maddi insanın ve buluşların objektif gelişmesidir.

S.R. Mason'luğunun bu konulara ne kadar önem verdiğini açıklamak için Ritüellerin kapsadığı bir çok prensip açıklamalarından yalnız üçüncü sunuyoruz:

«Cehalet ve dalâlete karşı masonluğun mücadele araçları akıl ve hikmet, sabır cesaret, ahlâk ve imandır. (XXX)»

«Okuyup istifade etmek, görmek, düşünmek, çalışmak ve sonra bütün bunların meyvelerini kardeşlerinin ve insanlığın yararına arz etmek fikri Masonluğun temeli ve kemal için beşeriyetin kanunudur. (XXVII)».

«Masonluk tetkik ve tefekkür özgürlüğünün sönmez bir ocağıdır. (III)»

4. Ahlâk ve Fazilet Prensipleri :

Bireyin iyiliğe yönelik içgüdüsel eğilimi vicdan (sübjektif), toplumun iyiliğe eğilimi ise (objektif) ahlâktır. Ritüellerde geçen vicdan kavramı ahlâk anlamını taşır. S.R. Mason'luğun tanımladığı ahlâk kavramına ilişkin prensipler şu dereceler Ritüellerinde yer almıştır. (I. II. III.

IV. IX. XV. XVIII. XXII. XXVII. XXX). Örnek olarak iki prensip açıklamalarını sunuyoruz :

«Masonluğun esas konusu ahlâki tesirindedir. Başlıca karakteri sabır ve ahlâk sahibi olmaktır. K ü l t ü r esastır. Bu olmayınca akıl batıl itikatlardan vesafsatalardan kurtulamaz. (XV)»

«Ulaşılmak istenilen emel; gururu, benliği ve mevkij hırsını yenerek yerine sadakatı, şefkati ve gerçeği ikame etmektir. Masonluk, bütünü iyi duygulara, asil düşüncelere ve temiz arzulara açık bir mâbettir. Terakkinin ve medeniyetin ileri karakoludur. Bu bakımdan cehaletin, dalâletin insan mukadderatı üzerindeki meşum tesirlerini dikkate alarak ilmin ve gerçeğin saf esaslarını takip ve tâmin etmek, Mason'un yaptığı yeminin İLKELE'ini teşkil eder. (XVIII).

Bu prensipler ve açıklamalar, daha geniş anlam ve anlatımlarla fazilet kavramının da kısa bir tanımıdır.

S.R. Mason'luğun tanım tümcesindeki her üç prensibe ilişkin bu kısa açıklamalardan sonra bu ilkelerin oluşturduğu iki öğretinin nitelermelerine geçiyoruz.

5. S. Riti ve Felsefe :

Masonluk felsefi bir öğretilir. Çünkü, amaç olarak doğrudan doğruya gerçeğin mutlak varlığına ulaşmayı ve bu alanda ilmin elde ettiği sonuçları birleştirip bir sistem haline koymayı öngören felsefe sentezinden başka bir şey değildir. Şöyle ki :

Bütün açıklamaları ile yukarıda sunduğumuz niteliklerinin ışığı altında :

A — Tanım tümcesinin ilk prensibi olan i n a n ç , teolojik yapısının içerdiği kendine özgü Teist Felsefesi ile, toplum yasalarının en önemli yargılarından birisi olarak Genel Felsefenin duygu yaşamını ilgilendiren birinci Metafizik ve Teolojik problemler arasında yer alır.

B — İkinci akıl ve hikmet prensibi :

Aynı zamanda fikir, gerçek ve kültür kavramlarının kapsamı içinde, Mason'luğun felsefe dünyasına armağan ettiği bir bileşimi ve ilkesi olarak, bir taraftan mutlak gerçeği amaçlayan kuramsal niteliği ile Genel Felsefenin «bilgi yaşamı» ile ilgili rasyonalist ve realist doktrinlerini içerirken, öte yandan, insan hayatının maddi ve mânevi inşa hareketlerinin hem kaynağı ve hem de anlatımı olan kültür ve uygarlık ilkeleriyle de Klasik Felsefenin reel dallarını oluşturan psiko-

sosyal bilimler âleminin temel taşları ve onların bir bütünlük kavramı içinde felsefi anlam ve anlatımlarını kapsarlar.

C — Ahlâk ve fazilet prensiplerine gelince :

Bu ilkeler, yukarıdaki ritüelik iki yargı ve açıklamalarda görüldüğü gibi yepyeni bir yön ve akım düşüncesini içeren Masonik anlayış ve tanımları ile, bağımsız bir Ahlâk Bilim niteliği halinde (Etik), Klasik Felsefe'nin Normatif bölümünün ikinci ve en önemli ögesini oluşturur.

6. Hümanizma (insancılık: Humânitas) Öğretisi :

Sözlüklere göre genel anlamda, insanı konu olarak ele alan ve felsefe açısından da insanlık sevgisini en yüce amaç ve olgunluk sağlayan bu öğretiyi, dergimizin birinci sayısında yayınladığımız «Kardeşlik Duygusu ve Collegium humanum» başlıklı; 28. sayısında yayınladığımız «Felsefi Açıdan Masonluk Ülküsünün Temel İlkeleri ve Niteliği Üzerine Düşünceler» başlıklı yazımızda ayrıntıları ile açıkladığı gibi, İlkçağ Lâtin ve Yunan filozoflarından başlayarak Rönesans'a ve ondan sonra da «İnsan sevgisi bir dindir. İnsanlık düzeyini Tanrı değil, insan kurar, bu bağlılık duygusudur ve her bağlılık bir dindir» düşüncesiyle anlam ve tanım bakımından konuya bir yön veren Feuer Bach'a (1804-1872) kadar türlü şekillerde düşünce ve yorum konusu olmuştur. Okurlarımız bu ayrıntılı düşünceler sürecini o yazılarımızda izleyebilirler. Biz konuyu daha çok Masonluğun temel ülküsü olan bir öğretiyi niteliğinde ele alacak ve kısaca bir sonuca varmaya çalışacağız.

Türkiye Büyük Locası'nın Esas Nizamnamesinin madde ve paragraflarında sayılan Mason'luğa ilişkin nitelikler, türlü anlam ve anlatımlarla sevgi kavramı üzerinde yoğunlaşır, ve ikinci maddenin (a) paragrafı «İnsanlar arasında sevgi, müsamahayı ve tesanüdü hâkim kılmak, huzur ve ahenk içinde hayat sağlamak, insanlığın fikri ve içtimai tekâmülüne çalışmak» gibi yargıları ile hümanizmayı gerçekleştirecek temel öğeleri sayar.

Hemen bütün Ritüeller, insanlığın mutluluğunun iskolastik tutuculuktan kurtulup psiko-sosyal ahenk ve uyum birliği öğütlerini içerir. Her biri bir ilke ve hatta öğretiyi niteliğini taşıyan bu öğüt ve yargılara örnek olarak I. Ritüelden şu satırları sunmakla yetiniyorum :

«Masonluk, bütün beşeriyete şâmil kardeşlik duygusunun ve bu duygunun aksiyonu olan sosyal dayanışmanın izcisi ve uygulayıcısı

olarak birbirine kardeş derler. Masonluk, insanların yalnız kendisi için değil, bütün insanlar için yaşaması lazım geldiği ilkesi üzerinde durur. Hemcinsine sevgi olmayan yerde, mutlaka sevgiyi ortadan kaldıran batıl bir düşüncenin ve inançların var olduğuna inanır. Bunun için insanlığı bir aile olarak bilecek ve bir sürü etkiler altında yaşamaya mahkum görünen insanları, kardeşlik duygusunun asil çenberi içinde birbirine kaynaştırmaya ve böylece barış ve mutluluğu sağlamaya çalışacaksınız...»

Masonluğun bu veciz ve açık hümanist düşünce ve ilkelerini ATA-TÜRK, bir taraftan ««Yur«tta sulh, cihanda sulh» özdeyişi ile ortaya koyarken öte yandan 17 Mart 1927 akşamı Ankara Palasta verilen bir ziyafet sırasında irad ettiği nutukla, insanlığın çekmekte olduğu acıların giderilmesi için bütün insanlara ««dünya vatandaşlığını» öğütlemiş ve ancak 1948 yılında gerçekleşebilen Birleşmiş Milletler Cemiyetine işaret ve tavsiye etmiştir. Biz de, Masonluğun bu görkemli amacını, kaynakları Ritüeller olan MÂBET'TE DUA ile dile getirmek istedik.

Masonluğun tanım tümcesindeki inanç Tanrı sevgisini, Akıl ve Hikmet : gerçek sevgisini, ahlâk ve fazilet de en geniş anlamı ile insan sevgisini içerirler. Bütün bu sevgiler düzeni, Masonluk felsefesi açısından HÜMANİZMA öğretisini oluşturan temel ilkelerdir.

Bir ilham ve bir dilek :

1. S.R.M. luğunun kuramsal niteleme sıfatını «öğretici» olarak tesbit ve tanımının anlatımı olan tümcedeki temel prensiplerin ilham kaynağı, yukarıda geçen XXX. derece Ritüelindeki :

«Cehalet ve dalalete karşı M. luğun mücadele araçları Akıl ve Hikmet, sabır ve cesaret, ahlâk imandır»

buyruğudur.

2. Bu buyruk aynı zamanda, ilk üç simgesel derecede ÜSTAD olma mazhariyetine erişmiş ve bu derecelerin verdiği Masonik kültürü yeter bularak felsefi üst derecelere geçme arzu ve eğilimini gereksiz görmüş Üstad'lara bir sesleniş niteliğini taşır.

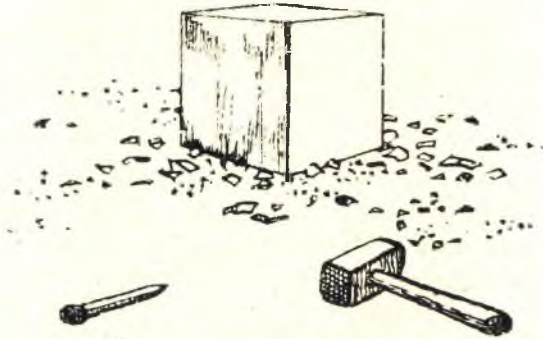
Hepimiz biliyoruz ki, her Üstad, M. luğa karşı yapılan ithamları yanıtlamaya hazır olmalıdır ve bunun için de kendilerini Masonik kültürle techiz etmek zorundadır. Çünkü örnekleriyle gördüğümüz gibi her zaman ve her yerde böyle durumlarla karşılaşmak mümkündür.

Uygulamalı bir örnek olarak, Mehmed Zahid Kotku tarafından 1983' de yayınlanmış olan «Nefsin Terbiyesi» adını taşıyan 314 sayfalı kitabın 38. sayfasında «İnsanın Beş Düşmanı» başlıklı bölümündeki paragrafın birkaç satırını beraber okuyalım :

«Dördüncü ve beşinci düşman masonlar ve kâfirler dir ki bunların hepsi ile her zaman mücadeleye mecburuz. Bu mücadelelerde hem sevap ve hem de selâmet vardır...»

Masonluk âleminin kâfirlikle bir tutan ve mücadeleyi farz sayan yazarın bu telkinlerinden ilham alanları aydınlatmak ve yazarla birlikte içine düştükleri dalâlet karşısında onları uyarmak için her Üstad'ın fikri ve mânevi bir bütünlük içinde Masonik kültürle mücehhez olmaları gerekir. Bu kültürün kaynağı felsefi derecelerdir... Bu kültür Tanrisal hidayetin ışığı olarak nuruziya sembolü altında 33 dereceye kadar devam eder.

Anadoğum yaşı 93 ve Mâbet doğum yaşı 60 olan ben kardeşinizin candan dileği, Üstad Kardeşlerimizin üçüncü derecede «İbkanıp» kalmadan, felsefi derecelere geçmeleridir. Masonluk Dünyası için bunda «hem hayır ve hem de selâmet» vardır. Bu satırlar, benim candan dileğimdir.

Sevginin Boyutları

Faruk ERENGÜL

İnancımıza göre; evrende şuur-
lu her varlıkta sevgi : yaratılışın
hem kaynağı, hem özü, hem de erişilecek
idealidir. Konumuz; yalnız yeryüzü insanında
sevginin boyutlarına kısa bir göz
atmak olacaktır.

Doğan bir çocuğun, yaşam için
gösterdiği ilk davranış sevgi ile başlar.
Bu; kendisine yaratılıştan bahşedilen
«nev'in bekâsı» (auto-conservation) bilincinin
ilk tezahürü olan yaşam sevgisidir.
Dünyaya geliş sırasında bu sevgiyi
attığı çığlıklarla ilân ve annesinin
memesine sarılmakla isbat eder, ve de
ömür boyunca bu sevgi, yaşamının en
önemli ögesi olur.

Bu sevgi, evvel emirde kendine
dönük bir sevgidir. Egoizm

ya da bencillik diye halk arasında iyi
sayılmayan bir vasıf olarak adlandırılırsa
da, gerçekte en tabii, hatta en makbul bir
sevgidir. Çocuk, hayatta kalabilmek için
kendini sevmeli, bunun için de çevresinden
kendi çıkarları için yararlanmalı; beslenmeli,
öğrenmeli, oynamalı, dinlenmeli, sevilmelidir.
Bilhas-sa sevilmelidir diyorum, zira, sevilmeyi
tatmayan çocuğun sevgisinin ömür boyu
dışarı yönelmesi beklenemez. Sevgiden mahrum
büyüme durumunda kalan nice varlıklı aile
çocuklarının dahi, ileride haylaz, işe
yaramaz kimseler olduklarına şahit
olmuşuzdur.

Egoizm çocuğa; sağlıklı kalmanın,
iyi yetişmenin, iyi eğitilmenin gereklerini
yerine getir-

meme gayretini sağlar, ve, ancak bu suretle kendine hayrı dokunur insan haline gelir. Zaten şu atasözümüz pek güzel bir gerçeği vurgular: «Kendine hayrı olmayanın, başkasına hiç hayrı olmaz». Sevginin daha ileri boyutları kazanabilmesi için, ilk basamağı olan egoizmin sağlıklı olarak aşılması gerekir. Masonluğa tekris başında doldurulan vasiyetnamenin ilk bölümü olan: «Kendinize karşı va-zifeleriniz» sorusu da bu gerçeğin açıklanmasını öngörür.

Çocukluk çağının kendine dönük sevgisi, egoizmi, okul çağlarına yaklaşıldıkça dışarı açılmağa başlar. İçinde yalnız alıcı değil, yeri geldikçe verici duygu ve davranışlar da belirir. Doğal olarak, en yakından tanıdıklarına; ana - babasına, kardeşlerine, yakın akrabalarına, oyun ve okul arkadaşlarına, öğretmenlerine karşı sevginin ilkel ve somut örneklerini izhar eder.

Eğitimi ilerleyen çocuğun sevgi boyutları da gelişir ve soyut kavramlara uzanmağa başlar. Örneğin : matematik öğrenir; öğrenebildiği oranda matematiği sever. Müzik öğrenir; yeteneği oranında sevgisi ve öğrenmesi birbirini teşvik ederek müzik yaşamının boyutlarını belirler. Felsefeye adım atar; düşünmeyi sevmeğe başlar; biyoloji,

astronomi, fizik ve benzeri bilgilerinin desteği ile düşünerek meta-fizik soru ve sorunlarına cevap arar. Bu arada, hayvan sıfatlarının üstünde bir gerçek insan sıfatı kazanmakta olduğunu fark ederek mutluluk duyar. İnsan mutlu oldukça sever, sevdiğince öğrenir, öğrendikçe daha çok sever ve daha çok mutlu olur. Bu süreç içinde kazandığı bilgi ve sevgi yükü, aynı zamanda, insanlık değerinin ölçüsünde kişinin yerini tayin eder.

Yaradılış gereği, birgün gelir, doğal bir içgüdü ile bir eş arar, bulduğunu sandığı eşe aşık olur, evlenir, yuva kurar. Hayatta kalabilme egoizminin ikinci safhası olan; neslini sürdürme çabasına girer. Mutlu olursa aşkı sevgi dönüşür. Teşekkül eden aile; iki ya da daha çok vücutta tek bir kalbin yaşamaması demek olur. Neden «kalbin» diyorum? Bu güne kadar edindiğimiz biyolojik bulgu ve bilgilere göre her türlü spiritüel fonksiyonlarımızın beyin merkezinden yürütüldüğü üzerinde durulmuştur. Kalbin, kan pompalayan bir organdan başka bir fonksiyonu olup olmadığı bilinmemektedir. Hattâ, genellikle tıp âleminde kalbe, sadece bir kan pompası gözü ile bakılmaktadır. Burada bir kuşku zihnimize takılıyor. Uzun yüzyıllar boyu, birbirleriyle hiç bir teması ol-

mayan toplumlar dahi, hiç istisnasız olarak; sevginin, nefretin, mutluluğun, kederin memba ve mekânı olarak kalbi bilmişler, «kalbim sızlıyor, kalbim yanıyor, sesi bütün kalbimle seviyorum» gibi sözlerle bunu dile getirmişlerdir. Acaba, birçok spirittüel foksiyonların memba ve mekânı gerçekten kalpmidir? Neden olamasın? Evreni, tüm evrim programı ile birlikte bir primordial atomdan yaratan E.U.M., insan kalbinin bir köşesine, sevgi ve bilgiyi doğurup yaşatacak, henüz keşfedemediğimiz bir merkez koymuş olamaz mı? Kimbilir, belki birgün, hızlı bir gelişme sürecine girmiş olan psikobiyooloji, psiko-fizyoloji psikofizik, psikoşimi, parapsikoloji gibi bilimler bu soruların doğru cevabını bulacaklar, ve, yazılı ya da sözlü aşk edebiyatımızın baş teması olan sevgi de gerçekten kendisine ait mekânda ikamete devam edecektir.

Buraya kadar sıraladığımız sevgi, tamamen egoizmin ürünüdür ve sevginin, her insanın alın yazısına bahşedilebilecek boyutlarının sınırları içinde bulunur. Bu sınırların aşılmağa başlanması ile insan, hayvan sıfatlarının ötesine adım atar, kendi çıkarlarının ve içgüdülerinin dışında sevgi kaynakları keşfeder; tüm insanları, doğayı, bilimi, yaradılış mucizesini ve ni-

hayet yaradanı tanımağa ve sevmeye yönelir.

Sevgi boyutları dünya sınırlarının dışına taşma özlemi içinde bulunan dünya insanının «kozmetik ilişki ve sevgisi»nden de bahsedileceği günlerin geleceği ümit ve inancımızı destekleyen uzay girişimlerinin eşliğinde bulunuyoruz. Parapsikolojik ya da astronotik yollardan bir gün böyle bir ilişkinin gerçekleştirilmesi ümidi daima var olmalıdır. Kutsal kitaplarda, birgün buna erişileceğine dair bir çok sembolik bildirimler mevcuttur. (Geniş bilgi için bak: Mimar Sinan Dergisi Sayı 56: Kozmosta insanın yeri ve görevi - F. Erengül). Bunlar; E.U.M.'nin bilgi ve sevgiden yarattığı bu evrende, 80 milyar yıl tahmin edilen ömründe, yeniden daha gelişmiş bir bilgi ve sevgi yükü ile, daha müttekâmil bir evren yaratmak için, yeryüzü insanının bilgi ve sevgisine de kozmik boyutlarda yer ve görev bahşetmiş olabileceğinin müjdelerini taşımaktadır.

Düşüncemize göre sevgi birimi; «eon» adı verilen, spirittüel fonksiyonlu hücre atomlarının elektronları içinde mahfuzdur. Elektronlar; milyarlarca santigrad derece sıcaklıkta siyah foton ışınması meydana getirir. Ne var ki bu ışınma, elektronun milyarlarca ton/cm³ olan yoğunlu-

ğunun yarattığı kapalı zaman-mekânından dışarı çıkamaz, ancak komşu elektronlarla spin etkileşmesi sonucu foton alış veriş yapabilir. Bu alış veriş; maddenin zaman-mekânına ait fotonlar arasında oluyorsa «bilgi üretimi», kendi karakterindekiler arasında oluyorsa «sevgi üretimi» söz konusudur, ve, her «interaction» sonunda, spin toplamının sakımı yasasına göre mutlak değerler daima artacaktır. Bir insanda 10 üzeri 28 sayıda elektron ve her elektron-da saniyede 10 üzeri 23 sayıda «impulsion» yer aldığına göre saniyede 51 rakamlı bile sayıda etkileşme ile süre giden bilgi ve sevgi artırma sürecinin kudreti ve hızı, evrenin yaradılış gayesinin; bilgi ve sevgi yükünün tüm evrim süresince artırılmasına mâtufl olduğu düşüncesini doğurmakta ve güçlendirmektedir. Zira, yeryüzünde, düzeni; termodinamiğinin ne entropi ne de «néguentropie» artışının bu denli hızlı sürece tâbi olduğu başka bir olaya raslamıyoruz. Bilgi ve sevgi; kullanıldıkça eksilmeyen, bilâkis artan yegâne hazinedir. Sonsuz süreli tek varlık olan elektronların taşıdığı bu bilgi ve sevgi yükünün, sonsuza uzanan zaman değerleri için asemptotik olarak ulaşmak eğiliminde olduğu gaye nedir? Buna, «Hakikat» cevabını verebilir miyiz? İnançımıza

göre; evet. (Geniş bilgi bak; Mimar Sinan dergisi sayı 31 - Espirit'nin fiziği - F. Erengül).

Primordial atomun Big-Bang ile patlaması ile hasıl olan atom parçacıklarından, 12 milyar yıl evrim süreci içinde oluşan atomların meydana getirdiği gök cisimlerinin ve nihayet iki milyar yıl önceleri dünyamızdaki inorganik maddelerden ortaya çıkan organik maddelerin ve bunlardan türeyen canlı varlıkların, bu günkü aşamada ulaştığı uygar insanların eriştiği, özellikle spiritüel yetenekler; yürütülen evrim programının her safhasında ilâhi bir kudretin «varlığını zikretmektedir. Tekâmül zincirinin çok daha ileri halkalarında, bugünkü hayal gücümüzün de ilerisinde ne gibi gelişmelero labileceğini kestiremiyoruz. Kuşkusuz ve tartışmasız kabul edilebilecek bir gerçek varsa, o da : sevgi ve bilgi yükünün belli bir istikamette gittikçe yoğunlaşarak ilerlemesidir. Hakikate ancak bu yolun sonunda erişilebilir, ve, yolun sonu yeni bir Big-Bang'a kadar süreceğe benzer.

SEVGİSİNİN BOYUTLARI İÇİNDE MASONLUĞUN YERİ :

Tekris töreninin başında doldurduğumuz vasiyetnâmenin: «İnsanın kendine karşı vazifeleri,

ailesine karşı vazifeleri, insanlığa karşı vazifeleri» soruları aynı zamanda sevginin evrimini ve boyutlarını karakterize eder. Bu vazifelerin yerine getirilmesi ancak sevginin desteği ile tam ve mükemmel olur.

Ana kucagında doğan, egoizmle gelişen sevginin, ego dışına taşma sürecinde masonluğun katkısı nedir? Diyebiliriz ki : sevgi; insanın düşünce özgürlüğüne kavuşması ile egoizmden altürizme, yeni deyimlerle bençillikten elcilliğe dönüşmeğe başlar. Çünkü insan beyni, ancak düşünce özgürlüğüne kavuştuğu zaman; hırs, kin, haset, riya, haksızlık, yalan gibi bâtıl düşüncelerden arınmış bir yargıyı üretebilir ve ancak bu sayede doğru bir tutum ve davranışa yönelebilir. Özgür düşünce, egoizmin çıkarıcı amacından vicdanı arıtıp, adâlet, nasafet, şefkat ve sevginin kaynağı olur. Bu arada belirtmek isterim ki :, masnic düşünce özgürlüğü; «dilediğini düşünme serbestliği» değildir. Düşüncenin; hırs, tamah, kin, riya, bağınazlık gibi her türlü batıl düşüncelerin baskı ve esaretinden kurtarılıp, hak ve hakikat yolunda özgür olarak çalışmasıdır. Masonluğun gayesi, hükmî şahsiyeti ile sevgi üretmek değil, mensuplarına sevgi üretecek vasıfları kazandırmaktır. Bunu da en kısa ifadesi ile; düşünce özgür-

lüğünü aşılama ile yapar. Ritüellerimizin ısrarla üzerinde durduğu «nefis muhasebesi ve vicdanın sesini dinleme» alışkanlığının kazandırılması, düşünce özgürlüğüne giden en kestirme ve emin yoldur. Vicdanının sesini dinleyen bir kimse, haksız bir yargı ile kimseyi incitebilir mi? Hırs, kin, haset, intikam hisleriyle dolu bir davranışta bulunabilir mi? Bilâkis, mâruz kaldığı bâtıl davranışlara karşı bile hoş görülü olmaya, affetmeğe mütemayildir. Bunların ise sevgi doğuracağı şüphesizdir.

Vicdandan gelen sesin sahibine verdiği huzur, mutluluğa ve sevgiye giden yolun odak noktasıdır. İnançlarımızın dayanağı olan «ruhun ölmezliğine inanç» ilkesi içinde diyebiliriz ki : ruhsal yapımızın içeriği olan vicdan, bu dünya yaşamı süresince huzur dolmuş ise, evrenin yeni bir primordial atomda toplanıp yeni bir Big-Bang'a kadar sürecek olan post-mortem yaşamında bu huzuru daima devam ettirecektir. Bu ise, cenneti, post-mortem vicdanımızın içinde bulacağımızın açıklamasıdır. Cennetin, gökyüzünde bir mekânı olduğu dogmatik inancına şartlandırılmış kimseler, ağır ithamlarla beni suçlayarak bu sözlerime karşı çıkabilirler. Bunlara hatırlatmak isterim ki : bu gerçeğe, Kur'an-ı Kerim Necm sûresinin «Cennet mekânının

madde mekânından sonra başladığını ifade eden 14 ve 15. Âyetleri» ile de işaret edilmiştir. Ritüellerimiz bize: «Akıl size gerçeği tanıtmamışsa, son nefesinizde imanınız sizi kurtarmaz» diyerek, gerçekleri akıl yoluyla aramamızı bildirir. Evet, gerçekleri aramak için akıl ile yola çıkmak, bilgiyle araştırmak, sâlim düşünce ile bulguları değerlendirmek gerekir. Ulaşılan gerçekler ise yeni yeni gerçeklerin kapısını aralar. Değişmez tek bir gerçek varsa o da : gerçeklerin daima değişebileceği gerçeğidir, ki bu da masnîk ilkelerimiz arasında yer alır. Gerçeği daima arama çabalarımızı sürdürmek masnîlik ve de insanlık görevimizdir. Ne var ki; bu yolda ilerlerken, gerçeklerin de üstünde hakikatin ulvî sırrına erişmek için, bugünkü aşamada aklımızın, bilgimizin, düşüncemizin yetersiz kalmağa mahkûm olduğunu sezdiğimiz o kadar enigmatik sorularla karşılaşırız ki, bir adım daha ileri atabilmenin, bu yeteneklerimizin ötesinde bambaşka bir Tanrı vergisine sığınmakla mümkün olabileceğini hissedimiz. İşte bu son melcemiz «sevgi» ve «sevgi»dir. Boyutları evre evre egomuzun, ailemizin, çevremizin, insanlığın ve hatta dünyamızın sınırlarını aşmış, evrene açılan, daha onun da ötesinde, evrenin yaratıcısı

ve aynı zamanda «evveli, âhiri, zahiri ve bâtını» olan hakikate uzanan sezgi ve sevgi. Bunlar da, Einstein tarafından evrenin üç boyutuna eklediği zamana ait dördüncü boyutun daha da ilerisindeki boyutların bizzat kendisidirler. Ve, inancıma göre; evrende uygarlık bahsedilmiş varlıkların, gönderildikleri misyonun mertebesi nisbetinde boyut mertebeleri sonsuza kadar uzanır, sonsuza yaklaştıkça hakikate yaklaşılır ve nihayet sonsuzda hakikatin ta kendisi tecelli eder.

Sevginin boyutları; doğrultusu ve uzanımı sadece bir genetik tevarüs ve de eğitim sonucu değil, aynı zamanda bir alın yazısıdır. Örneğin; Yunus' Emre'nin evrensel boyutlardaki sevgisi, tümüyle, ne ana ve babasından gelmiş ne de eğitimi ile gelişmiş, dünyayı sarmıştır. Evet, bu sevgi ne öğretilir ne de yaratılabilir. Öyle olabilseydi, insanlık, tarih boyu içinden kurtulamadığı huzursuzluğa düşmez, sevgi ile dolu olurdu.

Düşüncemize göre; sevgi, Tanrının bir lûtfudur. Tanrı, insan-çöğlunun evrimini sürdürmede görevli kıldığı kimselerin gönülüne bir sevgi mumu ihsan etmiştir. Günü gelip o mumu bir yakıveren oldu mu, o kimsenin hem içini ve hem de dışını aydınlatan bir nur ışığı yayılmağa

başlar. Bizlere bir sevgi misyonu ile gönderilmiş olan peygamberlerden sonra, bize en yakın mürid-i kâmillerden başlayarak: Mevlâna, Hacı Bayram-ı Velî, Hacı Bektaş-ı Velî, Yunus Emre, ve daha doğulu ve batılı niceleri bu nûrun kaynağı olmuşlar, yüzyıllar boyu gönüllerdeki mumu ateşlendirmeye devam edegelmişlerdir.

Masonik çalışmaların derinlerine indikçe de bu mumu yakacak telkinler, fırsatlar çoğalır durur. Ritüellerimiz içinde geçiveren bir küçücük sözden, bir konferansın içinde söylenen bir düşünceden, hazırlamakta olduğumuz bir konuşma için, yaptığımız tetkik ve tetebbu sırasında yararlandığımız bir kaynaktan, bir kardeşimizin faziletli bir davranışından, özellikle mistik konularda evrenin bir sırrı üzerine düşüncemizi ısrar ve inatla sürekli olarak yoğunlaştırdığımız bir anda, ve daha bir çok vesilelerle böyle bir fırsat doğabilir. Yeter ki içimizde o mum mevcut olsun ve biz bunları değerlendirebilecek bilgi ve gönül zenginliğine ulaşmış olalım.

İnsan hangi çevrede yaşamını sürdürüyorsa; ilgisi, bilgisi ve sevgisi o çevrenin konularına yönelir. Hakikat yolunda bilgi

ve sevgi düzeyimizi yükseltmek istiyorsak, masonik çalışmalarımızı ve masonik çevre ile ilişkimizi en yoğun seviyede sürdürmeğe gayret edelim. Sevgimizin dışarı açılım boyutlarında eriştiğimizi hissettiğimiz uzanımlar mutluluğumuzu ve vicdan huzurumuzu artıracaktır. Dünya yaşamımızda ve de post-mortem yaşamımızda cenneti işte bu huzur dolu vicdan içinde bulacağız.

Bir masonun sevgisinin boyutları; gönlünde inşa etmeyi amaç edindiği insanlık mâbedinin duvarları gibi sınır tanımaz olmalı, her yönde yayılarak evreni sarmağa yönelmelidir. E.U.M.'nin akıl ve gönül bahşederek yarattığı varlıklardan, bilgi ve sevgi ile dolu olarak geri gelmelerini istemiş olması, evrenlerin de tekâmülü için yürüttüğü programın bir parçası olabilir.

Masonluk, her derecesinde, sevginin boyutlarını genişleterek, evrenin sınırlarına uzatmağa yönelttiği mensuplarına, E.U.M.'nin bu yüce programına uymalarında yardımcı olmak gayesini gütmektedir. Ve, bizler, her derecenin yemin ve taahhütlerinde bu gayeye uyma niyetimizi teyit ediyor, ve de, E.U.M.'nin yardımını dilemeyi de gerekli görüyoruz.

Hazreti Süleyman'ın Mâbedi

Masonik Lejand'da ve Geleneklerimizin İçinde

Sayhan BİLBAŞAR

İster bir tören, ister bir konuşma, ister bir tekris, veya daha başka türlü bir toplantı olsun, her türlü M. ik çalışma «mâbet yapmak» genel tanımlamasının çerçevesine girer. Zaten Spek. M. lar olarak bizim, Mabetlerimizde toplanarak yaptığımız çalışmalar, taşçı ustaları olan cedlerimizin adale gücüyle başarmış oldukları işleri, entellektüel mânâda tekrarlamaktan başka birşey değildir. Ama bu «mâbet kurma» ananesi, ortaçağların meşhur Gotik Katedrallerini inşa etmiş bulunan Hü. M. cedlerimizin bu mesailerini taklit etmek mânâsına alınmamalıdır. Aslında bizim çok uzun yıllardan beri inşa sında çalıştığımız, ve hiç şüphe yok ki gelecekteki M. nesillerinin de uğrunda çalışacakları Mâbedin asıl modeli Haz. Süleyman'ın dilere destan Kudüs Mabeditir.

Mesleğimizin geçmişini araştırmakla ün yapmış Anderson, Mackey, Oliver gibi kardeşlerimizin üzerinde fikir birliğine vardıkları gerçek şudur ki, M. luğumuzun başlangıç noktası gerçekten Hz. S.'in ünlü Mabedine kadar gitmektedir. Bütün klasik kaynaklar ve M. luğun çok önemli bir dokümanı sayılan Dumfries Vesikaları hep bunu

göstermekte olup, bu konudaki en sarih hükmü Rahip Keigwin, 1873 yılında Amerika'nın Philadelphia şehri M. ik Mâbedinin açılış nutkündeki şu sözleriyle vermiş olmaktadır: «M. luğun başlangıç tarihi Sü. Ma. nin inşasıyla birdir. Günümüzde kimse bu gerçeği tartışmaz!»

Mâbedi yaptıran Haz. Sü. İsrail milletinin ünlü bir Prensi ve Birleşik İsrail ve Yuda Kırallığının kurucusu ve ilk hükümdarı Haz. Davud'un oğludur. Efsanevi gücü kuvvetiyle meşhur, yılmaz bir savaşçı olan babası Davud'un aksine Sü., asırların ötesinden bütün parlaklığıyla günümüze akseden şöhretini, aklı-hikmet sahibi olması, dillere destan adalet anlayışı, hayvanların dilini konuşması ve her şeyden önce yapıcı bir hükümdar olması sayesinde kazanmıştı. Büyük bir saray kompleksini de içine alan sayısız imar faaliyetlerinden en önemlisi, özellikle biz M. ları en ziyade ilgilendiren eseri, yeryüzünde ilk defa olarak isimsiz bir tek Tanrı adına yaptırmış olduğu ünlü Mâbedidir.

Mâbedin hikâyesini anlatabilmek için daha ziyade İncil'e, Eski Mükellefiyetlere ve Kateşizm'lere itibar edeceğiz. Çünkü bunlar, konumuz bakımından elde bulunan tek güvenilir kaynaklardır. Bir de tabii, tarihin o döneminde yaşamış olan kişilerin görgü tanıklıkları var. M. ilk vesikalarda Haz. Sü. Ma.'den ilk defa bahsedilmesi M.S. 1410 yılına rastlar. Ondan önceki dokümanlarda bu konuya ait bir tek satır bile yoktur. Es. Mük. lerin en eskisi olan ve Haliwell Şiiri diye de anılan Regius'ta Mâbede ait hiçbir kelâm yer almaz. 1390 yılında yazılmış olan bu ilk nüshayı takiben, ikinci edisyon olan 1410 yazmasının Sü. Ma. efsanesinin artık Es. Mük.'e girmiş olduğunu görürüz.

M. luğa girişi bu kadar yeni olmakla beraber Mâbedin kendi kuruluşu M.Ö. 958 yılına kadar gider.

M.Ö. 1000 yıllarında İsrail milletinin başında Haz. Davut bulunmaktaydı. Davut Kudüs şehrinde «Templum Domini» adıyla anılacak bir mâbed inşa etmeyi düşünüyordu. Bu maksatla kendisini M. ların hâmisî ilân etmişti. Euclide'den kalma Antik Mük. lere itibare ediyordu. M. lar ondan hem teşkilâtlarının iç idaresi için geniş yetkiler almışlar, hem de nafakalarına hatırı sayılır bir zam gelmişti. Sü., babasının tahtına oturduktan sonra, kendini onun başlatmış olduğu Mâbedin inşasına verdi ve memleketinin bütün kaynaklarını bu uğurda seferber etti. Bu iş için önce, muhtelif memleketlerden topladığı 80.000 kişiyle bir taşçılar ordusu kurarak, en usta operatiflerden 3.600 tane-

sinj ustabaşı sıfatıyla bunların başına geçirdi ve hepsine M. genel ünvanını verdi.

İşte o sıralarda, bir Fenike kolonisi olan Sur şehrinin Kırallı Hiram, kendi ülkesinin kaynaklarını Haz. Sü. in emrine tahsis etmek suretiyle tarih sahnesine girdi. Böylelikle İsrail Kırallı, Mabedinin yapımı için çok gerekli olup da kendi memleketinde bulunmayan değerli kerestelere kavuşmuş oldu. Kırallı Hiram'ın Aynon adındaki oğlu, geometri ilmine vukufu dolayısıyla, babası tarafından bu işe memur edildi ve böylece M. luk önce bilfiil Kudüs'e girmiş, dolayısıyla de öteki memleketlere yayılmış oldu.

Haz. Davut ve oğlu Sü. sadece yedi asil sanatın şanını yüceltmekle kalmamış, aynı zamanda M. luk ilmine vakıf olanlara görevler ve patentler vermek suretiyle bu mesleğin kurucuları sıfatını da kazanmışlardı. Sü., Mâbedi kurduktan sonra, Batı cephesinde, iki sütunun bulunduğu yerdeki sahanlıkta ilk Lo., kurdu. Daha sonraları, Lo. ların adedi çoğaldığı vakit, Sü. onlarla görüşmeyi ve mesailerinin sonraki nesillere intikalini sağlamak üzere Bü. Lo.'yu her yıl Kudüs'te toplamayı adet edinmişti. Daha sonra da Kalfaları teşkilâtlandırarak bunların Lo. larına birer Üs. la, ondan emir alarak bijulara gözkulak olmak, avadanlıklara bakmak, kardeşlerinin lâyük oldukları nisbette nafakalarını almalarına, beslenmelerine ve giydirilmelerine gözkulak olmak üzere ikişer Nazır tayin etti. Bu Lo. ların adedi, M. luğun ilk Anayasasını hazırlayan Anderson K. imize göre, 750 si taşocaklarında, 420 si de Lübnan ormanlarında olmak üzere 1170 kadardı. Haz. Sü. M. larına, değişik rütbelerde olanları birbirinden ayırdetmeğe yarayan ve dolayısıyla işlerin pürüzsüz ve ahenk içinde yürümesini sağlayacak birtakım sırlar ve işaretler öğretmişti. Eski Mükellefiyetlerin ne olduğunu hepimiz biliyoruz. Erken Devir Kateşizm'lerinin de Spekülatif M. luğun henüz çok genç olduğu çağlarda, eski kardeşlerimizin eğitimin tamamlamak gayesiyle tertiplenmiş bir seri sual ve cevap sistemi olduğunu burada kaydettikten sonra, Mesleğimizin çok eskilerine ışık tutabilmek için Kateşizm'lere sık sık başvuracağımızı belirterek yine Haz. Sü.'in devrine dönelim :

S : Lo. nızı ne ile takdis edersiniz?

C : Mısır, şarap ve zeytinyağıyla.

S : Niye?

C : Çünkü mısır, şarap zeytinyağı, Haz. Sü. in Sur Kırallı Hiram'a,

onun gönderdiği kerestelere karşılık borcunu ödemek üzere kullandığı maddelerdi.

M. luğun ilk Bū. Üs.'ı olan Haz. Sü. daha sonraki nesillere armağan ettiği bu mesleği nereden ve kimden öğrenmişti?. Bu soruların en mantıklı cevabı, Mısırlılardan öğrenmiş olduğunu söylemektir. Kudüs'ün Mısır'a yakınlığı, Firavun'un kızlarından biriyle evlenerek ona damat olan Sü.'a kayınpederi tarafından çok sayıda inşaat ustası gönderilmiş olması, Mısırlıların operatif M. luktan ulaştıkları yüksek seviye, misterlere olan bağlılıkları ve hiyeroglif sisteminin sembolizması, hep bu ihtimali kuvvetlendiren faktörlerdir.

Bununla birlikte, Eski Mü.'in en eskisi olan Regius'ta mesleğimizin en eski Bū Üs.'ı olarak Haz. Sü. değil, ondan daha eski bir devirde yaşamış olan Kırallık Nemrud gösterilmektedir. Bu konudaki metin şöyledir: «En eski P.S.B.'ımız, Babil Kulesini inşa etmiş bulunan Kırallık Nemrud'dur. Ve operatif M.'ların bugün bugündür teşkilâtlarını yönlendirmek ve gerek kendilerinin, gerekse kendilerinden sonraki nesillerin sevk ve idaresini temin edecek olan Mülkleri kendilerine işte bu Nemrud vermiştir.»

Daha sonraki M. nesillerince Nemrud'un inkâr edilerek, onun yerine Haz. Sü.'in ikame edilmesi herhalde, eski zamanların pek şöhretli bir M.'u olmakla beraber Nemrud'un şöhretini, insanlığı Nuh tufanının şerrinden korumak gayesiyle, ve fakat tanrıların iradesine kafa tutmak suretiyle kurulmuş putperest bir yapı olan Bâbil Kulesinden almış olmasıyla izah edilebilir. Halbuki öte yandan Sü., kâfir bir dünyayı putperest sistemden koparıp, tek ve gerçek bir tek Tanrıdan yana çekmek üzere; onun adına bir ev inşa etmişti. Tabii ki M. lar Allahsız olan Nemrud yerine, P.M. Bū. Üs. lık mevkiine Haz. Sü.'ı lâyük görecekler, bu şerefi ona bahşedeceklerdi.

Bâbil Kırallık Nabükadenazzar'ın M.Ö. 587 yılında Kudüs şehrini yerle bir ettiğini ve bu arada Sü. Ma.'ni de, taş üzerinde taş bırakmamacasına yakıp yıktığını biliyoruz. Bâbilliler, medeniyet yaratmakta olduğu kadar, düşman medeniyetleri yok etme işinde o derece usta idiler ki, Mâ. den günümüze en ufak bir iz bile kalmamış olmasını onların bu konudaki aşırılığıyla izah etmek mümkündür.

Maddesel kalıntı yokluğuna rağmen, daha sonraki asırların büyük Mûsevî tarihçisi Josephus, Sur şehri kayıtlarında, Haz. Sü.'in Kudüs' teki Mâ.'ini, Sur'lular Kartaca şehrinin temellerini atmazdan 143 sene ve 8 ay önce inşa etmeğe başladığına dair sarahaat bulunduğunu id-

dia eder. Fenike asıllı Sur'luların, devamlı ticari münasebette bulundukları komşuları hakkında tuttıkları kayıtlara inanmak mümkün, hattâ ziyadesiyle caizdir.

Müsevîlerin esâretî sırasında yaşamış olan peygamber Yere miya'nın birinci dereceden görgü şahitliği de, Mâ.'in Bâbillilerce talan edildiğini göstermektedir. Mevcut olmayan birşey talan edilemeyeceğine göre, bu peygamberin şahitliğini, Mâ.'in gerçekte var olmuş olduğuna müsbet bir delil kabul etmememiz için sebep yoktur. Ayrıca bir başka Müsevî peygamber, Ezekiel de, Sü Ma.'nin putperest kavimlerce yok edilmesini gözleriyle gördüğünü söyler.

Mâ. Sü.'in şöhreti, 1.000 sene kadar sonra, onun evvelce bulunmuş olduğu yerde Kiral Herod tarafından üçüncü bir mabed yaptırıldıktan sonra bile parlaklığını muhafaza etmekteydi. Bu yapının 'üçüncü' diye anılması, arada geçen zaman içerisinde aynı mevkie Pers İmparatoru Zorobabel tarafından bir mâbed daha yaptırılmış olmasından ileri gelir, ki buna 'ikinci mabed' denilmiştir... Kudüs'ün M.S. 70 yılında, bu defa Roma İmparatoru Titüs tarafından yıktırılması sırasında Herod'un Mâ.'i tamamen yok edilememiş ve ona ait olup da yağmadan arta kalan bazı eşyalar, hattâ Haz. Sü.'in yaptırdığı ilk Mâ.'den kalma öte beri, görgü şahitleri tarafından tasvir edilegelmiştir.

Mâ.'in varlığına bir başka delil de, üzerinde sonradan Haz. İsa'nın yürüdüğü söylenen 'Sü. Avlusu'dur ki, buranın Mâ.'in önündeki giriş avlusu olduğu düşünülebilir.

Günümüze kolayca kalmış bir başka şey ise 'Sü. Ocakları' diye bilinen, Kudüs civarındaki Taşocağıdır, ki Mâ.'in inşasında kullanılan taşların buradan çıkarılmış olması pek akla yakın bir ihtimaldir. Haz. Sü. tarafından yaptırılmış olan inşaattan günümüze erişebilen tek maddesel kalıntılar, evvelce onun çok geniş bir sahaya yayılmış olan saray kompleksine ait ahırların temel buluntularıdır. Ne yazık ki, Mâ.'in kendisinden günümüze böyle elle tutulabilir, gözle görülebilir bir parça kalmış değildir.

Megiddo şehrinde tesbit edilen 'Sü. Ahırları' gibi, hakikiliği yeterince tesbit edilebilmiş bir başka arkeolojik bulgu da, yine Sü. devrine ait metal işleme atölyelerinin kalıntılarıdır. Bu atölyelerde, Mâ.'in inşasında ve döşenmesinde bol bol kullanılmış olan bakır ve kalay gibi mâdenler eritilip, döküme hazır hâle getirmekteydi. Ayrıca, Ölü Deniz'in Güneyindeki bölgelerde bulunan bakır cevheri depozitleri

de, Sü. devrinde geniş bir faaliyete sahne olduklarını belirten izler taşımaktadır. Sü. Mâ.'ni süslemek üzere hükümdarın emriyle Hiram tarafından Tanrının Evî için özel olarak, bir bir ve itinayla yapılmış olan pirinçten dökme 'Deniz'in, meşhur iki sarı sütunun, minberin, sunağın, on kaidenin, on geniş leğenin, diğer pirinç kapların, bütün o kürek ve sair edevatın yapımına giden tonlarca ve tonlarca bakrın ve kalayın kaynağı herhalde burası olmalıydı.

Mâ.'in ön cephesinde, giriş kapısının iki yanında iki sütunun bulunması, Sü.'in orijinal bir buluşu sayılmamalıdır. Yakın Doğuda, daha putperestlik devirlerinde meşhur tanrılar adına yapılan mabetlerin giriş yerlerini, dekoratif sütunlarla süslemek eski bir âdetti. Meselâ ünlü tarihçi Herodotus, Sur şehrindeki Herkül tapınağının giriş kısmının bir yanında pırl pırl som altından, öbür yanında ise yemyeşil parıltılarıyla göz alan zümrütlerle kaplı iki sütun görmüş olduğunu kaydeder. Diğer yandan, pirinçten sunak da bir Fenike buluşudur. Eski Müsevî tapınaklarının minber ve sunakları ya topraktan, ya da yontulmamış kaba taşlardan yapılırdı. Demek oluyor ki, Bâbil, Mısır ve Fenike ülkelerinde daha önceden yapılmış olan birçok tapınak, ünlü Mâ.'ini tasarlamasında Sü. için model teşkil etmiştir. Ancak Sü. Mâ. bunların değersiz bir kopyası olmayıp, özelliklerinin yeni bir anlayışla bir araya getirilip sergilendiği eşsiz bir temaşa yeri idi.

Mâ.'i inşa edenler kimlerdi?.. Onun meydana getirilmesinde doğrudan doğruya rolü olan Haz. Sü. in bir İsrail Prensi olduğunu biliyoruz. Ancak, inşaatta çalışanların hepsi de Müsevî miydi?. Bu suale hiç tereddütsüz, kesin bir 'hayır' cevabı verebiliriz... İnşaatta çalışan Müsevî kontenjanı çok kalabalık olup sayısız Lo. lar teşkil etmekle birlikte, bütün iş gücünün onlardan oluşmadığı da muhakkaktı. Çalışanların büyük bir kısmını da Fenikeliler, Mısırlılar, Kananlılar ve Orta Doğunun o kesiminde yaşayan sayısız kabile ve milletlere mensup kişiler oluşturuyordu.

Müsevîler inşa sanatını Mısır'daki esaretleri sırasında öğrenmişler ve sonra oradan kaçarak, kendileri için 'Vaadedilmiş Toprak' farkettileri ülkeye gelmişlerdi... Kiral Davut M. ları severdi ve onlara bugünkü Mük. lerini daha o zamandan vermiş, haklar tanımıştı. İncil'in 'Kıralar' kısmındaki III üncü kitapta, emrinde tam 80.000 M. bulunduğundan bahis vardır. Sü. babasının tahtını tevarüs ettiğinde, onun M. lara karşı tutumunu da aynen benimsedi. Aslında Tanrı adına bir ev inşa etmek isteyen kişi Davud'un kendisiydi. Ancak kendini ve ulvî göreve lâyık görmedi. Çünkü çok savaş yapmak zo-

runda kalmış, aşırı kan dökmüştü. Davut Peygamberin bu konuda şöyle dediğinden bahsedilir: «Tanrı adına muhteşem bir ev yapmak fikri önce bana gelmiştir. Ama Tanrının kelâmı kulağıma şöylece erişti: 'Sen çok kan döktün, büyük savaşlar yaptın. Benim adımı yüceltmek için ev yapmak sana düşmez... Çünkü benim gözlerimin önünde yeryüzüne çok kan akıttın!» Sonra Davud oğluna şöyle dedi:

«Şimdi beni dinle! Onca derdim arasında Tanrının Evi için yüzbin altın talent (Eski İsrail parası), bin kere bin gümüş talent topladım; ayrıca sayısız pirinç ve demir yığdım; hesapsız taş ve kereste biriktirdim; bunların hepsini hazır ettim...»

Mâ. in yeri Moriah Dağının üzerindeki meşhur kaya parçasıdır. Ki burası, Haz. İbrahim'in, oğlu İsmail'i kurban etmeğe hazırlandığı sırada, Haz. Davud'un Cebrail'i razı ederek, çocuğun yerine bir koçun kurban edildiği nokta olmaktadır. Bu mevkide, günümüzde, İslâm dininin önemli bir mâbedi olan Hazreti Ömer Camii yükselmektedir. Temel açılıp inşaatın fiilen başladığı tarih Mukaddes İncil'de şöylece bildirilir: «İsrail oğullarının Mısır'dan çıkışının 480 inci, kendi tahta çıkışının da dördüncü yılında Kırıl Sü. Tanrının Evi'nin yapımına başladı...» Buna göre, çalışmaların başlangıcı M.Ö. 958 yılı ikinci ayının ikinci gününe tesadüf etmektedir.

Josephus'a göre, Sü., Sur Kırılı Hiram'ın yardımını istemek gayesiyle ona şu mektubu göndermişti: «...Senden ricam şudur ki, Libanus ormanına, benim hizmetkârlarımla birlikte, ağaçları kesmek üzere en kabiliyetli bir adamını gönderesin; çünkü senin adamların kereste hazırlamakta benimkilerden daha ustadır. Baltacılarına ödeyeceğim ücreti senin talimatına göre tesbit edeceğim...»

Davud'un ölümünden sonra, Sur Kırılı Hiram, Haz. Sü.'a Hiram Abif adındaki ustasını gönderdi. Adı Kırılıskiyle bir olan H.A., Sur şehrinde oturan bir dul kadının oğluydu. Babası ise Naftali Kabilesinden Urjah adında biriydi. Geometri ilmine bihakkin vâkıf olan H.A. bütün M. ların ustası, işçilerin, yontucuların, hakkâk'ların, tunç dökümcülerinin ve bütün metal sanatkârlarının başıydı.

Sur'un açık elli Kırılı Hiram (Onu, aynı adı taşıyan Hiram Abif'ten ayırdedebilmek için bu Sur Kırılı ünvanını sık sık tekrarlamak gerekiyor) Haz. Sü. a karşı gerçekten çok cömert davranmaktaydı. Çünkü ona, çok değerli bir yardımcısını gönderdikten başka, Mâ. in inşası için gerekli kerestenin tamamını göndermek hususundaki vâdinde de kusur etmeyecekti. Nitekim tınazlar gibi sedir ağacı Lüb-

nan ormanlarından kesilecek, dağlardan sâhile indirilecek, kütükler birbirine bağlanıp yüzdürülecek, yelkenli gemilerle çekilecek Joppa (bugünkü Yafa) limanına getirilecek ve İsraililere zamanında teslim edilecekti. Buradan da Sü. in tebaası, onları kara yoluyla Kudüs'e nakledeceklerdi.

Temel dörtgeninin Kuzey-Doğu köşesine yerleştirilen ana temel elemanı, toprağa oturan alt tarafı hariç, beş yüzü hakedilmiş, çifte küp şeklinde bir taştı. Birinci yüzü, gemisi inşa edilmekte olduğu sırada Nuh Peygamber tarafından; ikinci yüzü, oğlunun yerine kurban edilen koçun boynuzlarından biriyle Haz. İbrahim tarafından; üçüncüsü porfirden bir taşçı kalemiyle Musa Peygamber tarafından; dördüncüsü Hoşea ve beşincisi de bizzat H.A. tarafından kazılarak işaretlenmişti. Altıncı yüzü boştu ve toprağa o tarafından oturtulmuştu.

İnşaat alışılmadık bir biçimde yürütülüyordu. Yapılmakta olduğu esnada Tanrının Evinde ne bir çekiç, ne bir kazma, ne de herhangi bir madeni âletin sesi işitilmekteydi. Bütün taşlar, çıkarıldıkları ocaklarda işlenip düzeltiliyor, gönyelenip yontuluyor, numaralanıp, yapan ustalar tarafından, kendi Lo. larının özel damgasıyla işaretleniyor ve ancak ondan sonra inşaat sahasına getiriliyordu. Oradaki ustalara ise sadece onları üst üste ve yan yana dizmek kalıyordu. Böylelikle Mâ. in inşaatında, normal şantiyelerde duyulması âdet olan gürültüden ve karışıklıktan eser yoktu. Herşey sessizlik ve tam bir âhenk içinde yürüyüp gidiyordu.

Bununla beraber bir ara, işçilerle Us. M. ların nafakaları arasındaki farklılığın ortaya çıkması yüzünden inşaat sâhasındaki sükûnet bozuldu ve nifâk çıktı. Ortalığı yeniden sakinleştirmek isteyen basiretli hükümdar, bundan böyle herkesin aynı ücreti alacağını ilân etti; ama aynı zamanda Üs. M. lara, öteki işçilerin bilmediği gizli bir işaret vermekten de geri kalmadı. Tediye günü kesedarların önüne gelip, ötekilere belli etmeden Üs. M. işaretini verenler nafakalarını ona göre alıyor, işareti bilmeyenlere yine çırak muamelesi yapılıyordu. Böylece kargaşalığın önü alınmış oluyordu.

Haz. Sü. çalışanların çoğunluğunu para yerine ihtiyaç maddeleri dağıtarak yani aynı olarak nafakalandırmakta idi. Bu maddeler çoğunlukla tahıl, şarap ve yağ gibi şeylerdi. Ancak yüksek rütbelere sahip Üs. M. lara günde 9 şekil üzerinden para tediyaatı yapıldığı oluyor, bazıları için bu ücret, verdiği işarete göre, 25 şekle kadar çıkabili-

yordu. Sü. bu ücretlerin hepsini rahatça ödeyebilecek kadar zengin-
di, zîrâ civar ülkelerle yaptığı ticaret onu dillere destan bir servetin
sahibi yapmıştır. Bununla beraber M. ik lejanda göre, Sur Kırallı Hiram,
onunla bu hususta bir anlaşma yapmıştı. Bu anlaşmaya göre, in-
şaatta çalışan Lo. lardan biri veya birkaçı ücretlerini alamadığı tak-
dirde bu borç derhal Sur Kırallı tarafından ödenecek, böylece her-
hangi bir kimsenin inşaattan gayrimemnun ayrılması önlenmiş ola-
caktı.

İhtiyaç maddeleriyle olsun, parayla olsun, ödeme yeri çıraqlar için
B sütununun, Kalfalar için J sütununun önüydü. Ustalara gelince on-
lar nafakalarını Orta Salonda alıyorlardı. Altı gün boyunca kırallarına
sadakat ve vefayla hizmet ettikten sonra yedinci gün, yalnız kendi-
lerince bilinen gizli işaretler sayesinde nöbetçileri geçiyor ve Orta
Salona vasil oluyorlardı... Binlerce kişinin omuz omuza çalıştığı dara-
cık bir sâhada herkesi şahsen tanımak mümkün olmadığına göre,
her sınıfa özel ve ayrı işaretler vererek kimin kim olduğunu böylece
ayırdedebilmek güzel birşeydi.

İnşaatta işler böyle güzellik ve kardeşlik havası içinde yürütüp git-
mekte iken ve işlerin sona ermesine çok kısa bir zaman kalmışken,
elîm neticeleri olan bir şiddet olayı, henüz tamama ermemiş olan
yapıyı ta temellerinden çatırdattı.

Böyle bir-iki hadise hariç tutulmak şartıyla, sistem mükemmelen iş-
lemiş ve M. lar tarafından yüklenilen Mük. ler müsbet netice vermiş
sayılabilir. İlk P.M. Bü. Üs.'ümüz Haz. Sü., almış olduğu tedbirlerin
hâsıl ettiği bu âhenk havasının mükemmeliyetinden cesaret alarak,
daha büyük bir tecrübeye girişmeğe ve aynı kaideler çerçevesinde,
bütün dünyayı içine alan geniş bir kardeşlik zinciri kurmaya niyet-
lendi; iyi huylara ve ilmi irfana sâhip olmaya gaye edinen bu sistemin
içine, M. olsun olmasın, kendi devrinin ileri gelen bilge kişileri kabul
etmeye başladı. Bunlar, Kudüs'ü ziyaretleri sırasında kendisiyle te-
masa geçiyor ve mesleğin gayeleriyle sırları onlara tevdi ediliyordu.
Böylece, kendi memleketlerine döndükleri vakit M. luğu oralarda ta-
nıtılmış oluyorlardı.

Anderson K. e göre o zamanlar Sü. in emrinde bulunan M. ların sa-
yısı, 80.000'i dağlardaki taşocaklarında çalışmak; 70.000'i bunlara yar-
dım eden vasıfsız işçi olmak; 30.000'i Aynon idaresinde Lübnan or-
manlarında ağaç kesmek ve 3.600'ü de, bunların teşkil ettiği Lo. ların
Üstâdı veya Nâzırları olmak üzere, tam 183.600 kişiyi bulmaktaydı.

İnşaatın süresi hakkındaki rivâyetler de çeşitlidir. Değişik rakamları mukayese ettikten sonra biz burada Mâ. in yedi sene altı ay gibi, özellikle o devrin teknoloji seviyesi dikkate alınmak şartıyla, pek kısa sayılabilecek bir zaman zarfında tamamlandığını söyleyebiliriz.

Josephus'a göre, mesaiyle geçen gündüz saatlerinde, bütün bu süre boyunca bir tek sefer bile, tek damla yağmur düşmemişti. Anlaşılan Tanrı, kendi adına bir ev inşa etmekte olan bu insanları ıslatmak, herhangi bir sebeple işlerinin aksadığını görmek istememişti. İşçilerden hiçbiri bu süre esnasında hastalanmamış, kazaya uğramamış, ölmemişti. Ayakkaplarının veya kemerlerinin kaybolduğu görülmemişti. Ne bir kürek, ne bir kazma kırmış, aletlerin, avadanlıkların yeri ve sırası karışmamıştı. Herkes aradığını, bırakmış olduğu yerde kolayca buluyor ve işler âhenk içinde, kolayca yürüyor olmuştuktu. İnşaat sahası sessizdi. Ne bir çekiç sesi, ne de kazma gürültüsü duyuluyordu.

İnşaat mahallinde madenî âletlerin kullanılması neden yasaklanmıştı?.. Mesleğimizin ogünlerde erişmiş olduğu üstün seviyeyi göstermek için herhalde... Çok uzaklarda hazırlanıp bitirilmiş, gönyelenip tesviye edilmiş malzeme, inşaat yerinde yan yana getirildiği vakit, o derece mükemmel bir uyum içinde birbirlerine intibak ediyordu ki, bunları yapanların fânî birer insan olduğuna kimsenin inanması gelmiyordu. Muhakkak ki E.U.M. nın rolü vardı bu işin içinde... Kısaca, Kudüs M. larının arasında sulh ve sükûndan, anlaşma ve âhenkten başka birşey yoktu. Dolayısıyla, mâdenî âletler de onların arasına girmemeliydi.

Üs. M. ların, onların Kalfa yardımcılarının ve Çıracak kardeşlerinin mesaisi tamamen sona erdiği vakit Kudüs'ün Morian Tepesinde Doğudan Batıya doğru uzanan, tam ve kusursuz bir mimârî pırlanta pırlı parlamaktaydı. Niye Doğudan Batıya? Çünkü bütün kutsal yapıların yüzü Doğuya dönüktü. Sü. Mâ. de öyle olacaktı tabii. Güneş de ışıklarını Doğudan saçmıyor muydu?

Tanrının yeni evi öyle muhteşem bir yapı olarak ortaya çıkmıştıki, yeryüzünde oâna kadar bir benzeri görülmuş değildi. Debdebesiyle insanın gözünü kamaştırıyordu. Bina kütlesinin azameti, yapıldığı taşın beyazlığı, iç duvarlarda kaplama olarak kullanılan sedir, Selvi ve zeytin ağaçlarının fevkalâdeliği, her tarafı parıltılı bir ihtişama boğan altın ve sair değerli madenler, taşlar; iki kanatlı ve insan başlı Şerübim heykelleri, tüller, On Emrin bulunduğu Sandık, minber, su-

nak, yedi kollu altın şamdan, hamursuz ekmeğin konmasına mahsus masa, bütün bunlar öyle harikulâde bir işçilik ve ustalığı sergilemekteydi ki, Mâbedi seyredenlerin gözleri kamaşıyor, Tanrının yeni evinde gördükleri şeylere hayran kalıyorlardı.

Saba ülkesinin ünlü Melikesi Belkıs'ın, Haz. Sü. in dâvetlisi olarak geldiği Kudüs'te, Mâ. i ilk gördüğü an şaşırıldığı ve, taşlar çok ustaca birbirine kaynaştırıldığı için, ek yerleri belli olmayan ve yekpare mermerden yapılmış gibi duran Mâbed karşısında hayretini gizleyemeyerek ellerini göğe kaldırdığı ve «Rabbenâ!» nidasıyla hayranlığını ifâde ettiği söylenir.

Britannica Ansiklopedisinde Mâ. şu şekilde tarif edilmektedir :

«... Mâ. in önündeki giriş avlusunda sunak ve 'Tunç Deniz' bulunuyordu. 9 ar m kenarlı ve 4,5 m yüksekliğinde, kare şeklindeki sunakta, kurban edilen hayvanlar Tanrıya takdim edilmekteydi. Deniz'e gelince, 4,5 m çapı, 2,5 m yüksekliği olan, yuvarlak bir çanak biçimindeki bu devâsâ kap tunçtan dökülme olup 16.000 galonluk bir hacme sahipti. Erimiş Deniz diye de adlandırılan bu sarı kap, üçü Kuzeye, üçü Batıya, üçü Güneye, üçü de Doğuya dönük vaziyette 12 öküzün sırtında taşınmaktaydı. Rahipler onun içindeki suyu, merasimler esnasında cemâatin gasli için kullanıyorlardı. Yaklaşık 50 m uzunluğundaki binanın ön cephesinde, giriş kapısının iki yanında, 6 metreçapında ve 9 metre yüksekliğinde, yine tunçtan dökme iki muazzam sütûn yükselmekteydi. Tepelerindeki koskocaman başlıklar, onların daha da ihtişamlı gözükmesini sağlamaktaydı. Kapıdan girince önce bir hole, oradan da 20 m uzunluğundaki ana mekâna, yani Orta Salona geçiliyordu. Bunun da ötesinde, Mâ. in Doğu ucunda, 10 m.'lik kare biçiminde bir oda olan Uluların Ulusu (Sanctum Sanctorum) yer alıyordu. Kefaret Günündeki merâsimi Başrahip burada icra ederdi. Mâbette bulunan kıymetli eşyalar arasında On Emri bulunduran sandık, sandığın üzerindeki Bağışlama Koltuğu, onların ardında iki altın Şerûbim heykeli, yedi kollu şamdan, habursuz masası ve tütsü yakmağa yarayan ufak minberi saymak mümkündü.»

Mimarî bakımdan binanın en göze batan özelliği giriş kısmındaki bir çift bronz sütûndü. Bazılarına göre bunlar, çatının çıkmalarını taşımak gibi bir görevleri olan fonksiyonel yapı elemanları olmakla beraber, konuyu incelemiş olan ruhani ve M. ik otoritelerin çoğunluğuna göre, Sü. in tunç sütûnları, aslında hiçbir strüktürel görevleri olmayan, aynen bugünkü modern mâbedlerimizi süsleyen müstakil sütûnlar misâli, sâdece sembolik mânaları bulunan dekoratif elemanlardı.

Aynen Karnak tapınağının giriş kapısının iki yanında yükselen bir çift dikilitaş gibi.

Sütûnlar, evvelce belirttiğimiz gibi, tunçtan dökülmüş olup sağdaki- nin üzerinde J, soldakinde de B harfleri bulunuyordu. Bazı kaynak- lara göre yükseklikleri 18 kübit olup, ikisini birbirinden ayıran mesafe 12 kübit kadardı. Tepelerindeki başlıklar kareli motifler, zambak- lar ve zincirden halkalarla süslenmişti. En tepede de, her bir başlık- ta ikişer yüz tane olmak üzere, bolluk ve bereket sembolü olan nar- lar bulunuyordu. Bir başka kaynak onların yükseltisi hakkında «Altı kere insan boyu» tabirini kullanmaktaydı... Kübit, tam değeri asır- lar boyunca değişkenlik göstermiş bir uzunluk ölçüsü olduğuna ve Haz. Sü. devrinde bir kübit yaklaşık olarak 50 santim civarında kabul edilebileceğine göre, muhteşem sütunların yüksekliği 10 ar m kadar olmalıydı. Aradaki 1 metrelik fark, başlıkların bazen sütûn uzunluğuna ilâve edilmesinden, bazen de ayrı hesaplanmasından ileri gelmiş olabilir.

Bazı kitaplarda sütûnların som metalden olduğu iddia edilirse de, M. ik geleneklerimiz onları içi boş kabul eder ve gövdedeki metal kalınlığını dört parmak, yahut da el genişliği olarak gösterir.

Şimdi yine Katesizm'e bir göz atalım :

S : Sütûnların ortası dolu muydu, boş muydu?

C : Boş

S : Niye boş?

C : M. luğa arşiv yeri vazifesi görsünler ve Anayasa ruloları orada muhafaza edilsin diye.

Eski Ritüel'de de, sütûnların içinin boş olduğundan ve M. luğa ait belgelerin saklanması için 'emin bir yer' teşkil ettiğinden bahsedilirdi. Sütûn başlıklarında bulunan nar ve zambak motiflerine ilâveten, bi- rinin üzerinde yer, diğerinde ise gök küresi haritalarının resmedildiği iki de top bulunuyordu. Şimdiki Hür ve Ka. Ed. M. Lo. larında bu küreler bazen sütûnların başlıklarını üzerinde, bazen de zemine oturu- lmuş alçak kaidelerde görülmektedir.

Mâ. in beyaz mermerden yapılmış olduğunu iddia etmek genel bir yanılgıdır. Zira mermer, o devirde Musevî milletinin pek bilmediği bir taş cinsiydi. Josephus kendi tarifinde sadece «beyaz taş» tan bahseder... Haz. Sü. in ticarî girişimlerinin kendisine Ofir'den altın,

Lübnan'dan sedir ağacı, Kıbrıs'tan bakır, İspanya ve İngiltere'den kalay, Sur'dan kırmızı boya pigmenti ve sahilleri Hint Okyanusunun dalgalarıyla yıkanan yörelerden altın, gümüş, kıymetli taşlar, Hint sümbülü, kırmızı sandal ağacı ve fildişi gibi nâdide maddeler temin etmekte olduğunu bildiğimiz halde, bu alış-veriş kayıtlarının hiçbir yerine mermere ait bir giriş yoktur. Aslında ana binanın ve eklerinin yapımında kullanılmış olan malzeme, o bölgede çok bol bulunan sert ve beyaz kireçtaşı olmalıdır ki, bu taş ustaca parlatıldığı zaman mermerden hiç farklı olmayan bir görünüş arzeder.

Koyu ve açık renk karoların yanyana gelmesinden hâsıl olan Mozaik Döşeme Sü. Mâ. zemin tezyinâtının klasik bir temsil tarzıdır. Dumfries Vesikaları da dâhil olmak üzere birçok eski ve önemli M. ik kaynak Mozaik kelimesini, «Mûsâ Peygambere ait» sıfatıyla izah eder. Bilindiği gibi Batı dillerinde Mûsâ «Moses» şeklinde yazılır ve söylenir.

Böylece «Mosaic» kelimesi «Mûsâ'ya ait» mânasını kazanmaktadır.

Mozaik döşeme... yâni Mûsâ'nın döşemesi... Oliver K. imize göre bu döşemeyi, üzerleri altın kaplanmış çam ağacından plakalar oluşturuyordu. Ama hem onun bu iddiasını destekleyecek başka kaynak bulunmadığından, hem de Oliver K. imizin, M. luğun sihrine kendini fazlaca kaptırmış olması yüzünden, onu yüceltecek her konuda ifrata ve fanteziye kaçma temayülü göstermekle şöhret yapmış orijinal bir kişi olması dolayısıyla, biz diğer kaynaklara itibar edecek ve Mozaik Döşemenin, kontrast tonlarda taş karolardan meydana gelmiş olduğuna inanmayı tercih edeceğiz.

M. Lo. larının istikameti en köklü geleneklerimizden biridir ve bu anane asırlar boyunca hiçbir değişikliğe uğramadan günümüze kadar gelmiştir.

1696 tarihli Kateşizm'den bir muhavere :

S : Lo. nız hangi istikamette uzanır?

C : Doğudan Batıya doğru... aynen Kudüs Mabedi gibi.

Şimdi de Anderson K. i dinleyelim :

«M. Lo. ları Doğu-Batı doğrultusunda uzanır. Çünkü Mûsâ Peygamber İsrail oğullarını Mısır'dan kurtarıp, Firavun'un askerleri peşlerinde olduğu halde, Kızıl Deniz'den geçirerek selâmete erıştirdikten sonra, bu kurtuluşun anısına ünlü Tabernacla Mâ. ini inşa ederken, kurtuluşlarını borçlu oldukları Mucizevi Doğu Rüzgârının anısını ebe-

dileştirmek gayesiyle onu Doğu istikametinde yönlendirmişti. Haz. Sü. da kendi Mabedi için işte bu Tabernacla modelini esas kabul etmişti. Ondandır, bugün bugündür, M. Lo. ları hep Doğuya bakar...»

Mucizeli Doğu Rüzgârı için de Exodus'u okuyalım: «... Mûsâ kolunu kaldırıp denize doğru uzattığı vakit Tanrı güçlü bir Doğu rüzgârı estirdi. Bütün gece esen bu rüzgâr suları sürdürdü götürdü ve deniz kuru toprak haline geldi...»

Sonra da, biliyoruz ki, İsrail kavmi Tanrının kendileri için açtığı bu geçitten yürüyerek selâmete eriştiler ve kendilerine vaadedilen topraklara doğru yollarına devam ettiler... Firavunun askerleri onların peşinden geçide daldığı vakit Doğu rüzgârı birden bire kesildi ve dalgalar muazzam bir uğultuyla geri döndü ve deniz kapandı, sular altında kalan Mısırlılar boğulup öldüler.

Sâde M. luk âlemi değil, bütün mimarlık dünyası Haz. Sü. tarafından başlatılan geleneğe cânı gönülden uymuştur. Jül Sezar'ın devrinde yaşamış ve eser vermiş olan meşhur Romalı mimar Vitruvius M.Ö. 27 yılında yazdığı «Mimarî Hakkında» adlı eserinde bu konuyu şu cümle ile kaide haline getirmiştir: «... ölümsüz tanrıların kutsal tapınakları zemine o istikamette yerleştirilmelidir ki, adakta bulunmak niyetiyle içeri girip sunağa doğru yürüyenlerin yüzleri dâimâ Doğu Semalarına dönük olsun. Çünkü bütün tanrıların minberleri Doğu istikametine bakmalıdır...»

Ve şimdi de Mâ. Sü. konusunda son söz olarak biraz da onu yapan Ustabaşından söz edelim... Araştırmacı bir M. olan Mackay K. imizin tefsirine göre, «M. lukta hiç kimsenin hayatı ve şahsiyeti H.A. inki kadar ananelerimize ve lejandlarımıza bağlı olmamıştır. Doğumu ve ölümü arasındaki mesafeyi doldurmak için hemen her noktada, nesilden nesile ve ağızdan ağıza geçen efsanelere istinad etmek ve yalnız onların söyledikleriyle yetinmek zorundayız. Böylece, durmadan tekrarlanmak suretiyle efsane hüviyet değiştirmek ve ister istemez pozitif gerçeğin biçimsel görünümünü kazanmaktadır.»

Ananelerimizin bize söylediğine göre H.A. Sur şehrinde oturan, Nartali kabilesinden neşet etme Uriah adlı bir babayla, Dan kabilesine mensup bir anadan değildir. Her iki kabilenin yerleşme sahası da Sur şehri yakınlarıdır. Mackey'e göre babası olarak gösterilen Uriah aslında H. in öz babası değil, dul bir kadın olan annesinin, esas babanın ölümünden, veya herhangi bir sebeple ortadan kayboluşundan

sonra evlendiği ikinci kocasıdır. Bu adamdan, H. ın babası diye bahsedilmesi, ya bir nezaket gösterisi, ya da onun tarafından manevî evlat edinilmiş olmasının bir neticesidir.

Abif kelimesi İbranicede birkaç mânaya gelebilmektedir. «Babası» veya «mucit», ya da «baş usta — Üstad» gibi mânalar bu arada sayılabilir.

Hiram'ın ebeveyni ve isminin ifade ettiği mânâda olduğu gibi, onun Mâ. inşaatındaki esas rolü konusunda da müphemiyet vardır. Esas mesleği ve sıfatları daima yanlış tefsire ve lüzumsuz spekülasyona konu olmuştur. İncil'in «Kırallar» kısmında ondan sadece «Tunç işlemecisi» diye bahsedilir. «Vekayiname» kitabında ise onu birtakım efsanevi sıfatlarla süslenmiş olarak görürüz. Meselâ Sur Kırallının Haz. Sü. a yazdığı mektupta H. şöyle tarif edilmektedir: «Altın ve gümüşün işlenmesinde, demir ve tunçta, tahta ve taşta, kırmızıda mavide, ince ketenin çalışılmasında hüner sahibidir...»

Ancak henüz hiçbir yerde, Mesleğimizin ona bahsettiği en değerli sıfat olan M. luktan, veya mimarlıktan bahis yoktur.

Ondan ilk defa Operatif M. olarak bahseden kişi Anderson K. imiz olup, 1723 yılında basılan 'Anayasa Kitabı' adlı eserinde H. ı «Şantiye Âmiri» veya 'Baş Usta' ünvanlarıyla anmaktadır. Aynı eserin 1738 baskısında ise Anderson onu daha da yücelterek, Haz. Sü. ın yokluğunda «Bü. Üs. Kaymakamı», mevcut olduğu hallerde ise «Bü. Birinci Nazır» olarak takdim edecektir. Daha sonraları ise H. Abif'i M. ik Lejandin içinde, İsrail ve Sur Kırallarıyla aynı seviyede, yani doğrudan doğruya «Bü. Üstad» rütbesinde görüyoruz. Böyle olunca da, Sü. Mâ. nin bütün eşsiz güzellikleri, hesapları, inşası, ölçümleri ve son rötuşları onun eseri olup çıkmakta ve kendisine Üs. M ünvanı bile artık az gelmektedir.

Mâin planlanma safhalarında H.A. tasarımlarını çizmek üzere bir tablo kullanırdı. Tahtadan yapılmış olan bu tablonun üzeri ince bir balmumu tabakasıyla kaplıydı ve Üs. imiz, yanından hiç ayırmadığı çelik kalemiyle bunun üzerine şekiller çizmek adetindeydi. Hattâ, Oliver'e göre, olduğu zaman da bu kalem onun üzerinden çıkacaktı... Rivayet edilir ki, Mâ. in ilk temel taşının Kuzey-Doğu köşesine yerleştirileceği günün sabahı, Euclid'in hiç çözülemeyen ün'ü kırkyedinci problemi bu tahta üzerinde Usta H. tarafından halledilmiş ve kendisine eşsiz bir mimarbaşı bulduğunu bu şekilde arıyarak sonsuz sevince kapılan Haz. Sü. ın maddî ve manevî iltifatlarına mazhar olmuştur.

Bu son açıklamalarımızla, Mâ. Sü. hakkında bildiklerimiz ve bildirebileceklerimiz aşağı yukarı tükenmiş olmaktadır. Aşağı yukarı deyimini kullanmış bulunuyorum ve şimdi de bu kelimelerin altını çizmek istiyorum. Elbette ki Mâ. in ve H. in hikâyesi burada sona ermemektedir. Bazı K. lerimizin bildiği, bazılarının da zamanı geldiği vakit öğreneneceği gibi, hikâyenin bundan sonrası da vardır.

Hkâyenin çoğunu gözden geçirmiş olduk... Mâ. i inşa eden operatif M. ların ne kadar gayretli ve inanmış kişiler olduklarını, gayelerine varmak için ne kadar çok çalıştıklarını gördük... Şimdi onların görevi bizde, yükleri ve sorumlulukları bizim omuzlarımızda, avadanlıkları da bizim elimizde... Kimse bu yükü sırtımıza zorla yüklemedi. Onların mesleğine biz kendi hür irâdemizle heveslendik ve mânevî miraslarını seve seve üstlendik.

Çalışmalarımızı, yorulmak bilmez taşçı ustaları olan cedlerimizin ve kendi maksimum kapasitelerimizin seviyesine çıkaralım, böyle yapalım ki, «Bütün insanlar ve insanlık için mutluluk yuvası olacak Ülkü Mâ. mizin» inşası yolunda temellere sağlam bir taş daha ilâve etmiş olmanın ferahlığını duyalım.

İnsan Hakları ve Masonluk

Ali KALIPÇI

Sizlere sunmaya çalışacağım konu İNSAN HAKLARI ve M. luk. Bir-biriyle kucaklaşan iki güzel konu, muhteşem bir güzellik senfonisi. Ancak güzeli yaşamak belki kolay ama yaşatmak, gölgelemeden aktarabilmek çok zor. Hele de o güzel insan, insanlık olunca... Bu nedenle eksiklerim için şimdiden hoşgörünüze sığınırım.

A) TARİHÇE

İnsan Haklarının tarih içindeki yolculuğu :

- * En temel hakkımız olan yaşama hakkından yola çıkarsak İNSANLA başlar.
- * İnsanı insan yapan özellik dil ve düşüncedir. Dil-düşünce diyalaktığı geçmişle geleceği birleştirir, uzağı yakına getirir. İnsan, dil-lenerek zaman ve mekânı ele geçirmiştir. Çünkü düşünce dille gerçekleşir. Çünkü ilk düşünen ilk konuşandır. Buradan, yani insanın hürriyeti diliyle gerçekleşir yargısından yola çıkarsak, İnsan Haklarının tarih içindeki yolculuğu KONUŞAN, yani DÜŞÜNEN İNSANLA başlar.
- * «İnsan sosyal bir varlıktır. Ancak bir toplum içinde ve toplumla

birlikte var olabilir» yargısından yola çıkarsak, İnsan Haklarının tarih içindeki yolculuğu ilk toplumla başlar.

* «Tarihin yazıyla başladığı»nı öne çıkarırsak, İnsan Haklarının tarih içindeki yolculuğu yazıyla başlar.

Konunun büyüklüğünü-zorluğunu, zamanımızın da darlığını dikkate alarak biz bu yolculuğun Eski Yunan Sitelerinden sonraki bölümünü ele alacağız.

Hakkı-hürriyeti doğru kavrayabilmek için de, tıpkı eksi ile artı elektrik kutupları, iyi ile kötü, kadınla erkek ve yumurtayla tavuk gibi İNSAN'la TOPLUM'u da birbirinin zorunlu koşulu olarak göreceğiz. Hak ve hürriyet kavramlarının ortaya çıkarak gelişmesi ve günümüze gelmesi bir dizi hakimiyet mücadelesiyle olmuştur.

* **Eski Yunan Sitelerinde** hakimiyet mücadelesini devlet kazanmıştı. Buralarda çoğunluğun egemenliğine dayanan bir yönetim biçiminin varlığı çok kimseyi yanıltmış, bu sitelerde hürriyet bulunduğu kanısı uyandırmıştır.

Oysa Yunan Sitelerinde yaşayanlar kesinlikle devletin baskısı altındaydılar ve bugünün hürriyet düşüncesinden habersizdiler. Kanun hakimiyeti vardı ama kanun yapıcı egemen yurttaş kendisini kanunun üstünde sayıyordu. Bu nedenle egemen yurttaşın istediğini yapabilmek yetkisi bir bakıma sınırsızdır.

* **Roma'daki hürriyet anlayışı** da Yunan Sitelerindekine benziyordu.

* **Ortaçağ'da ise** Kilise ile baronlar arasındaki hakimiyet çatışması kilise hakimiyeti ile sonuçlanmıştı.

Bu çağda hürriyet, derebeylerin kendi küçük toprakları üzerindeki hürriyetleri olarak anlaşılıyordu. Başka hiçbir kimsenin hürriyetinden söz etmek mümkün değildi.

Din mücadeleleri ile dolu olan bu çağda derebeylerin yönetsel, Kilisenin dinsel baskısı, zulüm ve taassup vardı.

Bu çağdaki tek istisna, hükümdarın yetkilerini sınırlayıp, yurttaşlara belli hürriyetler vaad eden 1215 tarihli MAGNA CARTA LİBERTATUM'dır.

* **14. Yüzyılda**, Reneissance'la Antik'e dönüş başlar. Antik'te yönetime devlet hakimdi. Reneissance'de da aynı amaçla **Kilise-Devlet** çatışması olmuş, sonuçta devlet kazanmıştır. Bu nedenle bu dönem

de de insan hak ve hürriyetlerinden söz etmek mümkün değildir. Ve artık 16. yüzyıla kadar, mutlak iktidarı yansıtan kralın herşeyin üstünde bir hakkı ve gücü vardır.

* **17. Yüzyılda**, Liberalizm gelişip, insan öne çıkmıştır. Bir merkeze bağlı zorba yönetimlerin mutlak iktidarlarının din sınırlarından başka bir sınırla, doğal hukuk ve doğuştan haklar kavramlarıyla sınırlandırılması başlamış, **bu kez mücadele devletle-insan arasında boy göstermiştir. Sonuçta da insan hakları çıkmıştır ortaya.** Örneğin İngiltere’de 1628’de verginin ancak yasayla alınabileceğini belirleyen PETITION OF RIGHTS; 1679’da İngiliz yurttaşının güvenliğini garantiye alan Habeas Corpus Act ve 1689’da özel yetkili yargı organları kurma hakkını kaldıran BILL OF RIGHTS kabul edilmiştir.

* **18. Yüzyılda**, Amerika’dakamu hürriyetlerinin doğuşunu görürüz. John Locke’un felsefesinden ve doğal hukuktan etkilenen «**Amerikan Bağımsızlık Bildirisi**»nin başlangıcında şöyle denir :

«Şu gerçekleri kendiliğinden doğru sayıyoruz :

Bütün insanlar **EŞİT** yaratılmıştır. Yaradan, her insana kimsenin elinden alamayacağı bir takım haklar bağışlamıştır. **YAŞAMAK, HÜRRİYET, MUTLULUĞU ARAMAK** bu haklardandır.

Yönetimler, **bu hakların korunması için** insanlarca kurulmuştur.

Bu yüzyılın insan hakları açısından diğer önemli olayı, 1789 Fransız İhtilali ile ilân edilen «**İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi**»dir. Bu bildiri ile insan hakları Avrupa çapında yayılmasını sürdürmüştür. Aydınlık çağı felsefesi ile Amerikan Bağımsızlık Bildirisi’nden etkilenen, YÜCE VARLIĞIN himayesi altında yapıldığı bildirilen 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi, DEİZM’le RASYONALİZM’in sentezi yapısındadır.

Kapsamı bakımından EVRENEL, anlatımı bakımından SOYUT, dayandığı temel inanç yönünden İYİMSER, felsefe-ekonomi ve siyaset açılarından ise BİREYÇİ’dir. Çünkü kişiyi ilk gerçek olarak benimser, mülkiyeti tanıır ve toplumun amacının kişiyi hizmet olduğunu ileri sürer. HÜRRİYET, MÜLKİYET, GÜVENLİK HAKLARIYLA, BASKIYA, KARŞI DİRENME’nin insanların ana hakları olduğunu söyler.

HÜRRİYET’i, «Sınırı ancak yasalarla belirlenebilen, başkalarına zarar vermeyecek herşeyi yapmak» diye tanımlayıp, «İnsanlar hür olarak doğarlar» diyerek, doğal hukuka bağlar.

* **19. Yüzyılda**, nazari alandan uygulama alanına da geçip, bireyci görüşe, insan haklarının ancak sosyal dayanışmanın bulunduğu bir çevrede var olabileceği görüşü (toplumcu görüş) de eklenir.

* **19. Yüzyılda**, nazari alandan uygulama alanına da geçip, bireyci görüşe, insan haklarının ancak sosyal dayanışmanın bulunduğu bir çevrede var olabileceği görüşü (toplumcu görüş) de eklenir.

* **1814-1914 arasındaki bir asırda** yaşanan ihtilâl ve savaşlar, **1919'da Milletler Cemiyeti'ni doğurur.**

İnsan Haklarının gelişip yaygınlaşmasında yeni bir umut olan Milletler Cemiyeti, ne birkaç büyük devletin çıkar çatışmalarının dışına çıkabilmiş, ne de yeni bir büyük savaşı önleyebilmiştir. Ancak tarihsel görevini yapıp Birleşmiş Milletler'in kurulmasında ilk adımı oluşturmuş, İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla da çökmüştür.

* Büyük Savaş'ın tarifsiz acıları içinde, 1941'de **Atlantik Bildirisi**, 1942'de **Birleşmiş Milletler Bildirgesi** ile İnsan Hakları'nın günümüzdeki ana kaynağı **Birleşmiş Milletler** filizlenmiş, 26.6.1945'te Birleşmiş Milletler Antlaşmasının imzalanmasıyla da yasal olarak doğmuştur. (Yürürlük 24.10.1945).

«Biz Birleşmiş Milletler Halkları;

** Bir insan yaşamı içinde, insanlığa iki kez tanımlanamaz acılar getiren savaş felaketinden, gelecek kuşakları korumaya;

** Temel insan haklarına;

** Erkeklerle kadınların ve büyük uluslarla küçük ulusların hak eşitliğine olan inancımızı yeniden ilân etmeye;

** Adaletin korunması ve anlaşmalarla uluslararası hukukun öteki kaynaklarından doğan yükümlülüklere saygı gösterilmesi için gerekli koşulları yaratmaya ve daha geniş hürriyet içinde,

** Sosyal bakımdan ilerlemeyi kolaylaştırmaya... diye başlayarak temel amaçlarının :

1. Barışı korumak;

2. İnsan haklarını korumak, uygulamaya aktarmak, geliştirerek yaygınlaştırmak;

3. Bireyler ve uluslararası eşitlik sağlamak;

4. Adalete ve hukuka saygı sağlamak;

5. Demokrasi ve hürriyet içinde ekonomik ve sosyal refahı yaymak olduğunu ilân eder.

Böylece İnsan Hakları, tarihte ilk kez uluslararası bir belgeye geçer. 10 Aralık 1948 günü kabul edilen, bir önsüz ve 30 maddeden oluşan İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRİSİ ile de İNSANA-İNSANLIĞA paralel gelişmeye açık bir bütün haline getirilir.

B) İNSAN HAKLARI EVRENEL BİLDİRİSİ

* «İNSAN HAKLARI EVRENEL BİLDİRİSİ», çağdaş demokratik ideolojilerin sentezidir.

** **ÖNSÖZÜ**, insan hak ve hürriyetlerinin ana yapısını belirtir. HÜRRIYET, ADALET ve DÜNYA BARIŞI'nın temelini, insanlık onurunun ve eşit-aktarılmaz insan haklarının herkesçe tanınması olduğunu bildirir.

Amacının, bu haklar ve hürriyetlere saygıyı geliştirecek öğretim ve eğitimi gerçekleştirmek olduğunu açıklar.

I — Bildiri'nin ilk 14 maddesi KİŞİ HAKLARI'na ayrılmıştır.

1. Maddeye göre, bütün insanlar **hür** haysiyet ve haklar bakımından **eşit** doğarlar. Birbirlerine karşı **kardeşçe** davranmalıdırlar. (Buradaki kardeşlik, sadece aynı ülkenin yurtdaşı olan insanlar arasında değil, bütün insanlar arasında kardeşçe bir ilişki kurulması içindir.)

2. Maddeye göre, herkes, ırk, renk, cins, dil, din, siyasi ve diğer herhangi bir akide, milli veya içtimai menşe, servet, doğuş veya herhangi diğer bir fark gözetmeksizin işbu beyannamede ilân edilen bütün haklardan ve bütün hürriyetlerden yararlanabilir.

3. Maddeye göre, **yaşamak, hürriyet ve kişi emniyeti** her bireyin hakkıdır.

Bundan sonra 14. maddeye kadar olan maddeler, bu genel hükümleri açıklar, burada sıralanan ilkelerle ilgili, uygulanabilir, gerçekleşebilir hükümler getirir.

II — Bildiri'nin ikinci bölümü kişinin toplum grupları ile ilgili haklarını sıralar. (mad. 15, 16, 17). Bu haklar, **vatandaşlık hakkı evlenme-aile kurma hakkı ve mülkiyet hakkıdır**.

III — Üçüncü bölümünde (18, 19, 20, 21. m.) **insanın düşünce, vicdan,**

din, inanç, ifade, toplanma, dernek kurma ve kamu idaresine katılma seçme-seçilme hürriyetlerine yer verilir. İktidarın temeli olarak halkınistemi gösterilip **demokrasi ülküsü** ortaya konur.

IV — Bildiri'nin (22-27 m.) dördüncü grup maddeleri **kişinin ekonomik, sosyal, ve kültürel haklarını** sıralar.

Bunlar : Toplumsal güvenlik hakkı

Çalışma hakkı

Eğitim hakkı

Topluluğun kültür ve sanat faaliyetlerine katılma hakkı ve herkesin sahibi olduğu ilim, edebiyat ve sanat eserlerinden faydalanma hakkıdır.

Eğitimde amaç, insanoğlunun kişiliğini geliştirmek, insan hakları ile ana hürriyetlere saygısını artırmaktır. Bütün uluslar, soy ve din toplulukları arasında anlayış, hoşgörü ve gönüldeşliği geliştirmek, Birleşmiş Milletlerin barış çalışmalarını güçlendirmektir.

V — Bildirinin (28-30 m.) son üç maddesine göre : Herkesin, bu bildiride belirtilen hak ve hürriyetlerin tam uygulanmasını sağlayacak sosyal ve uluslararası bir düzene hakkı vardır. Her şahsın sıralanan haklarına karşılık görevleri de vardır. Hürriyetler insanlık onurunu geliştirmek ve insanoğluna, ona yaraşır bir yaşama sağlamak için benimsenmiştir.

Herkesin hürriyeti başkasının hürriyeti ile sınırlıdır. Sonuç olarak da bu bildirinin hiçbir hükmü, açıklanan hak ve hürriyetlerin bir devlet, zümre ya da kişi tarafından yok edilmesi hakkını doğurmaz. (M: 30)

** İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda insan haklarından söz eden maddelerin açıklanması ve yorumu niteliğindedir. Bu nedenle, kesinlikle uyulması gereken bir belge olmasa bile gerçek bir güce sahiptir. Antlaşmanın Birleşmiş Milletler Teşkilatı'na üye devletler için zorlayıcı gücü bulunduğundan, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi de, hiç değilse Milletlerarası Adalet Divanı Sözleşmesi'nin, uygar uluslarca benimsenen hukukun genel ilkelerinden sayılabilir.

Ayrıca felsefe ve ahlâk yönünden de devletin kendisine itibar etmesi gereken önemli bir belgedir.

** İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde sözü edilen hakların, her yer-

de ve fiilen tanınmasını sağlamak amacıyla Avrupa Konseyi'nce 1950'de «İnsan Hakları ve Hürriyetlerini Korumak için Avrupa Sözleşmesi» kabul edilmiştir.

Sözleşme, amacını gerçekleştirmek için 2 organ kurmuştur. Bunlar Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Avrupa İnsan Hakları Divanı'dır. Ancak 1953'te yürürlüğe giren bu sözleşme, sosyal ve ekonomik hakları ihmal edip sadece geleneksel hürriyetleri dikkate almıştır.

** Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde, sosyal ve ekonomik haklardan söz açılmamasıyla ortaya çıkan eksiği 1961'de Torino'da imzalanan «Avrupa Sosyal Haklar Sözleşmesi» tamamlamıştır.

Günümüz belgeleri, geleneksel hürriyetlerin yanı sıra sosyal ve ekonomik haklar üzerinde de önemle duran, hürriyetlerin gerçekleşebilmesi için Devletin pasif, olumsuz tutumunu bırakarak; aktif, olumlu bir yol tutması gerektiğini açıklayan belgelerdir. Öte yandan, Devletin olumlu bir karışması ile gerçekleşebilecek bu hak ve hürriyetlerin etkili olmaları için de yollar aranmıştır. Modern anayasalarda bu konuda gerçekçi hükümler yer almıştır. Örneğin, 1946 Fransız Anayasası'nın giriş bölümünde, 1961 ve sonrası T.C. Anayasalarında «Herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlerden söz edilmektedir.

C) İNSAN HAKLARININ M. LUKLA İLİŞKİSİ

İnsan Haklarının tarih içindeki gelişimini böylece özetle gördükten sonra şimdi de M.'lukla ilişkisine bakalım :

I — İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne temel olan Doğal Hukuk görüşünü savunanlardan Jean Jacques Rousseau M.'dur. (Voltaire M.'dur. Diderot M.'dur.)

* 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'ne temel ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne önemli bir kaynak olan «Amerika Birleşik Devletleri Bağımsızlık Bildirisi»ni hazırlayıp imzalayan 56 kişinin 53'ü M.'dur.

* İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ni hazırlayan Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın öncüleri Roosevelt ve Churchill M.'dur.

* Bizde İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne giden yoldaki en önemli

belgelerden biri olan 1839 Tanzimat Fermanı'nı hazırlayan Mustafa Reşit Paşa M.'dur.

* Son padişahların karanlık istibdat dönemlerinde hürriyet için mücadeleye edenlerin çoğu M.'dur. Namık Kemal M.'dur, Mithat Paşa M.'dur., Ziya Paşa M.'dur.

Görülüyor ki nerede insan haklarıyla ilgili bir çalışma varsa orada M.'lar da vardır.

II — Peki nedir M.'luğun amacı, nedir «İnsan Hakları Evrensel Bildirisi»nin amacı?

* **M.'luğun amacı:** «Yalnızca bizim için değil, bütün insanlar ve insanlık için MUTLULUK YUVASI olacak bir ÜLKÜ MABEDİ yapmaktır.»

* ÜLKÜMÜZ, bütün insanlar arasında KARDEŞLİK bağlarının kurulması, insanlığın HÜRRİYET ve AHENK içinde GELİŞEREK İLERLEMESİ ve hakikatin araştırılmasıdır.

* İnsanlığa EVRENSEL BARIŞI sağlayacak olan bu amacın gerçekleştirme yolu ise, her defasında mümkün olduğu kadar iyi bir kişiyi alıp onu L.'mızda eğitmek, DAHA İYİ BİR İNSAN yapmaya çalışmaktır.

Bütün insanları ve insanlığı kavrayan EVRENSEL bir amaç. Ve amacın evrenselliğine yararlı araçlar: KARDEŞLİK, HÜRRİYET, AHENK, GELİŞME - İLERLEME, DAHA İYİ - DAHA İYİ İÇİN SÜREKLİ EĞİTİM, ÖMÜR BOYU ÇALIŞMA.

Peki ya İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin amacı:

«HÜRRİYET, ADALET ve DÜNYA BARIŞI'nın temeli olan İNSANLIK ONURU ve EŞİT, AKTARILMAZ İNSAN HAKLARININ herkesçe tanınması için gerekli öğretim ve eğitimi gerçekleştirmek.»

Bu karşılaştırmayla da görüyoruz ki, «İnsan Hakları Evrensel Bildirisi» ile «M.'luk», amaçları açısından da neredeyse bire bir çakışmaktadır.

III — İnsan Haklarının gerçekleştirilme yöntemlerine gelince: İnsan Hak Evrensel Bildirisi'nin yöntemi öğretim ve eğitim yoluyla bu hak ve hürriyetlere saygıyı geliştirmektir. Ancak genel geçer bir yaptırımının olduğu tartışılabilir.

Hür M.'luğun da yolu öğretim ve eğitimidir. Fakat bu eğitim özel bir eğitimidir. Hür M.'luk insan hak ve hürriyetlerini uluslar, dinler arasında bir ayırım gözetmeksizin kabul edip; bunlara uyacak, diğerlerini özendirecek, onların da uymasına örnek olacak güçlü - etkili insanlar yetiştirir. Bu yapısıyla da bütün uluslarca benimsenecek kadar yumuşak, kişilerin hak ve hürriyetlerini gerçek bir güvenlik altına alacak kadar da açık ve belirlidir.

Öyleyse İnsan Hakları Evrensel Bildirisi ile M.'luk arasında amaca ek, yöntemleri açısından da çok büyük bir benzerlik bulunmaktadır. Ancak M.'luk bu yöntemini 262 yıldır uygulamakta olup üstelik bir yaptırıma da sahiptir. Bu yaptırım hür irademizle verilmiş kararlarımız, bu kararlar uyarınca yine hür irademizle edilmiş yeminlerimizdir. İnsan düşünen hür bir varlıksa, bütün varlığını ortaya koymasını sağlayan bundan daha güçlü bir yaptırım ben şahsen düşünemiyorum.

IV — «İnsan Hakları Evrensel Bildirisi» ile M.'luğun içerik yönünden karşılaştırılmasına gelince :

a) İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, DÜŞÜNCE, VİCDAN, DİN, İNANÇ, İFADE HÜRRİYETİNİ kabul eder.

Ya M.'luk:

M. olmanın temel koşulu hür olmak değil midir?

M.'luğun temel prensiplerine göre Hür M.'luk BİREYİN HÜRRİYETİNİ ve ahlaki sorumluluğunu üyelerinin VİCDAN, İNANÇ ve DÜŞÜNCE HÜRRİYETİNİ kabul etmez mi?

M.'luğa girerken başkalarının hakkını kendimizinki gibi korumaya yemin etmez miyiz?

Hür M.'lar ülkelerinin yararlarını, bağımsızlık ve HÜRRİYETLERİNİ korumayı kutsal bir görev bilmezler mi?

L.'larda KK.'in DÜŞÜNCE HÜRRİYETİNİ kısıtlayacak sonuç ve kararlar yasaklanmamış mıdır?

Nur-u Ziya sembolü altında HÜRRİYETİ aramaz mıyız?

Üs. Muh.'in arkasındaki ışıklı üçgenin bir kenarı HÜRRİYETİ sembolize etmez mi?

Sembollerle çalışmaz mıyız ve Hür M.'lukta sembol, FİKRİN HÜRRİYETİNİ sağlamaz mı?

b) İnsan Hakları Evrensel Bildirisi EŞİTLİK İLKESİNİ benimser. Buna karşılık Hür M.'lar da bir hizada ve EŞİT olarak buluşup dağılmazlar mı?

İnsanların HAK ve VAZİFE EŞİTLİĞİ M.'luğun temel prensiplerinden biri değil midir?

Tekris öncesinde adayın hazırlanması; Üs. Muh.'in arkasındaki ışıklı üçgen'in bir kenarı ve I. Na.'ın taşıdığı su terazisi birer EŞİTLİK SEMBOLÜ değil midir?

c) İnsan Haklarının temellerinden bir diğeri olan ADALET M.'lukta da adeta bir köşe taşı değil midir?

M.'luğa girerken hak ve adaletten yana olmaya yemin etmez miyiz? Tesviye ve şakûlün oluşturduğu yatay ve düşey kenarların kesişmesinden yani EŞİTLİK'le DOĞRULUK'tan olan GÖNYE, adaletin sembolü ve bolü ve M.'luğun üç büyük nurundan biri değil midir?

Eşitliği-kardeşliği sembolize eden I. Na.'la, Doğruyu-gerçeği sembolize eden II. Na., L.'da ADALETİ sembolize eden bir GÖNYE teşkil etmezler mi, gönyede bütünleşmezler mi?

Üs. Muh.'in mücevheri değil midir gönye?

Tesviyenin gösterdiği gibi bir hizada ve eşit olarak buluşup, şakul gibi doğru davranır, ADALET'in sembolü GÖNYE gibi güven vererek ayrılmaz mıyız?

Işıklı üçgenaslında bütün insanlığı, HÜRRİYET, ADALET ve EŞİTLİK esasları içinde birleştirmeyi sembolize etmez mi?

d) İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne göre bütün insanlar birbirine KARDEŞÇE davranmalıdır.

Ya M.'lar, ulusal sınır dahil hiç bir ayrım tanımaksızın birbirinin kardeşi değil midirler? Birbirlerine KARDEŞİM demezler mi?

Üs. Muh.'in arkasındaki ışıklı üçgenin bir kenarı da «KARDEŞLİĞİN» sembolü değil midir?

KARDEŞLİK ilkesi mesleğimizle yaşama geçirilmemiş midir?

Biz burada bitmez tükenmez bir KARDEŞLİK EĞİTİMİNDE değil miyiz? Bizim mabedimizde insan sevgisi bütün yasaların temelini oluşturmaz mı? Kardeşlerimizin yardımına koşmaya yemin etmez miyiz?

Kardeşlerim, konferans I. derecede olduğu için daha fazla ayrıntılarına girmeyeceğim çalışma tablolarımız hep İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRİSİ'nde sözü edilen evrenselliğin, Hürriyetin, Adaletin, Eşitliğin, Kardeşliğin, Hoşgörünün, Çalışmanın sembolleri ile dolu değil midir?

d) İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde bunların dışında özetle :

Kişi emniyeti, işkenceye, insanlık dışı-onur kırıcı cezalara çarptırılmama, hak arama, savunma, hukuk kişiliği özel hayatına-ailesine-barınağına ve yazışmasına karışılmama, vatandaşlık, aile kurma ve mülkiyet hakkı gibi kişi hakları ile; toplanma, dernek kurma, kamu idaresine katılma, seçme-seçilme, toplumsal güvenlik, çalışma, eğitim, topluluğun kültür ve sanat çalışmalarına katılma, sahibi bulunduğu ilim-edebiyat-sanat eserlerinden yararlanma hakları gibi siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel haklar da yer almaktadır.

* Bütün bunlara karşılık siyaset dışında hemen hemen aynı içeriğe sahip olan M.'luk da doğal insan haklarının izleyicisi ve sosyal haklarının da öncüsü değil midir?

* **Birleşmiş Milletler'in gerçekleştirmeye çalıştığı amaç spekülatif M.'luğun 262 yıldır gerçekleştirmeye çalıştığı ilkelere başka birşey midir?**

* İnsanı, sevilesi, sayılası, onurlu, güzel yaratık; yeryüzünün en değerli cevheri kabul etmez mi? İnsanlığın şeref, namus ve haysiyetine karşı işlenmiş her türlü fiili M.'luk da M.'ik suç saymaz mı?

* İnsanla toplumu, yumurtayla tavuk gibi birbirinin zorunlu koşulu olarak görüp, bencillikle diğerkamılığın çelişkisini sürekli dengeleyecek; Kişi ile toplumun birlikte gelişerek, gelişen bir uyum gerçekliklere sarılmaz mı?

* İnsanı insan yapan özellik akıl, aklın varlığı da eylemiyle mümkün olduğu için, eylemin zorunlu koşulu hürriyetleri esas alıp, insanlığın sürekli geliştirilmesi bayrak yarışında DURMADAN ÇALIŞMAYI-KOŞMAYI kutsal saymaz mı?

* İnsanlığın en büyük düşmanı savaşa, cehalete, bağınazlığa karşı fikri çalışmanın yanında bedensel çalışmaya da; bilimin yanında sanata ve güzelliğe de aynı derecede önem vermez mi?

* Pasifliğin karşısında aktif bir tutumla, karanlıktan şikayet edeceğine hemen kendisine bir değil, hem de üç mum yakmamış mıdır?

Bu yapısıyla M.'luk «İnsan Hakları Evrensel Bildirisi»nde sıralanan hak ve hürriyetlerin sözde kalmayıp, öze ve uygulamaya aktarıldığı tek örnek değil midir?

Gıyas Aran K.'imiz 1963 yılındaki bir konuşmasında; «İnsan Hakları Komisyonunca hazırlanan bu bildiri ana hatları ile dünyaya yayılmış bir ritüelden başka birşey değildir» demiştir.

Mithat Gürata Üs.'ümüz, «İnsan Hakları Evrensel Bildirisi»ndeki prensipler M.'luk değilse, M.'luk İnsan Hakları Evrensel Bildirisindeki fikirlerdir», demiştir.

Ben de bu görüşle insanlığa, insan hak ve hürriyetlerine katkıda bulunacak çabaların ülkemizde de gelişmesi, büyümesi ve yaygınlaşmasını diliyorum.

Ev. U. M. bu çabamızda bize yardımcı olsun.

KAYNAKLAR

(Kaynak adına göre alfabetik sırada)

- * ARAYIŞ MUHTEREM L. 1981 YILLIĞI.
- * BAZI MEŞHUR M. LAR, Hayrullar Örs-Suha Umur.
- * BİRİNCİ DERECE RİTÜELİ
- * BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, Meydan Larousse.
- * BİRLEŞMİŞ MİLLETLER NE DEĞİLDİR, Hüseyin Pazarıcı, SBF Öğretim Üyesi, Cumhuriyet Gazetesi, 20.10.1985.
- * BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN ÜLKÜ ve AMAÇLARI, Cumhuriyet Gazetesi 20.10.1985.
- * DOĞUŞ KOLU YILLIĞI, No: 2, 1963, Erođlu Matbaası, Ank. 1965. (Gıyas Aran'ın konuşması).
- * GERÇEK YÜZÜYLE M. LUK, Dr. Enver N. Egeran, Başnur Matbaası, Ank. 1972.
- * HUKUK BAŞLANGICI, Dr. Necip Bilge, Ajans Türk Matbaası, Ank. 1972.
- * İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRİSİ, Meydan Larousse.
- * İNSAN ve YURTTAŞ HAKLARI BEYANNAMESİ, Meydan Larousse.
- * M. LUK NEDİR, NE DEĞİLDİR, Mithat Gürata, TİSA Matbaacılık, Ank.
- * REHBER EL KİTABI, Arayış L. Yay. No: 3 Gürsun Savut-Rahmi Tunçalp Ank. 1978.
- * TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER, Dr. İlhan F. Akın, İst., Ün. Huk. Fak. Umumi Amme Hukuku Profesörü, Fakülteler Matbaası, İst., 1971.

OLAYLARIN İÇİNDEN

Derleyen : S. ERMAN

Finlandiya'da masonluk aleyhtarlığı

Finlandiya Mevzuat Kurulu (Board of Legislation) bütün Devlet memurlarına Masonluğa üye olmaları hususunda tavsiyede bulunan bir Kararname teklifinde bulunmuşsa da, henüz bu kararname Parlamento onaylanmış değildir. Bununla beraber Finlandiya Anayasa Konuları Kurulunun diğer Kurullarla Parlamento üzerinde büyük nüfuzunun bulunduğu bilinmektedir.

(Masonic Square, Haziran 1986, 85)

Metodist Kilisenin tutumu

İngiltere'nin Birmingham Şehrinde geçen yıl toplanan Metodist Konferansında, İngiltere Genel Sinodu Kilisesinin Hıristiyanlıkla Masonluğun bağdaşmadığı konusunda bir karar alınmasına âmil olduğu bilinmektedir. İngiltere Birleşik BL bu konuya açıklık getirmeğe davet edilmiş ve yıl sonunda Konferansta kabul edilen raporun yayınlanacağı bildirilmiştir.

Metodist Masonlar Derneği Başkanı Ronald Harris K., Konferans başkanına bir mektup yazarak Birmingham'da kabul edilen kararı protesto etmiştir. Mektup Metodist'lerin mason olamayacaklarına dair olup raporda yer alan görüşteki hataları, noksanlıkları ve esasten yoksun iddiaları belirtmektedir.

(Masonic Square, Haziran 1986, 75/76)

Masonluk hakkında yapılan bir anket

Oklahoma Freemason dergisi KK. arasında yapılan bir anketin sonuçlarını açıklamıştır. Anketin gayesi LL. da müşahede olunan isteksizliğin sebeplerinin araştırılmasıdır. 2000 den fazla olan cevaplardan çıkan neticeler şunlardır :

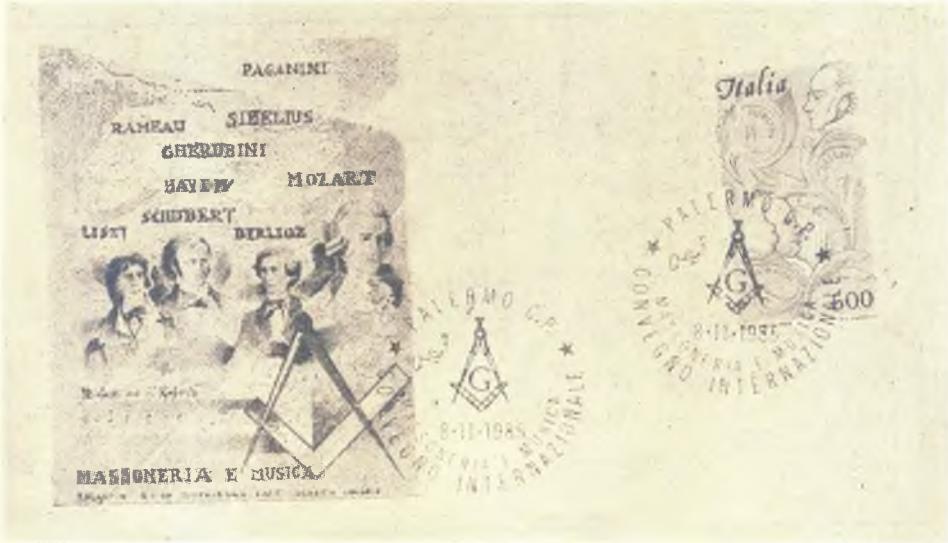
1. Günümüzde genç bir adamın zamanını verebileceği ve karşılığını elle tutulur biçimde alacağı faaliyet sahaları bir hayli çoktur.
2. Pasif L. görevlileri, ilgisizlikleri yüzünden, yeni üyelerin faaliyet göstermelerine önayak olmamaktadırlar.
3. BL'nin üyelerle ilişkiler programı fevkalâde zayıftır.
4. Ritüeller çok kötü okunmakta, monoton bir şekilde takdim olunmaktadır.
5. Yaşlı KK. lerin çoğunlukta olduğu bir L. günümüzün genç adamına hareketli bir çağrıda bulunamamaktadır.
6. Üyeler arasında haberleşme kopukluğu vardır ve bir çok küçük gruplar oluşmaktadır.

(California Freemason, Sonbahar 1986, 23)

Yeni Zelanda BL. BÜ'nün mesajı

«Masonluk ne şimdi ne de hiç bir zaman kitleye hitap etmemiştir. Aksine, seçkin kişilerin daha iyi bir şekilde gelişmeleri maksadını güden seçici bir kuruluş olmuştur. Belki de bu maksada sınırlı sayıda üyelerin çalışması ile daha iyi bir tarzda varılabilir».

(New Zeland Freemason, Sonbahar 1986, 5)

İtalyan Büyük Locası Grand Orient d'Italia'nın desteğiyle Sicilya Bölgesi Üstad-ı Muhteremler Meclisinin 8, 9 ve 10 Kasım 1985 de Palermo'da düzenlediği «Masonluk ve Müzik» konulu toplantının hatıra pulları.

Localarda Verilen Konferenslar

İSTANBUL

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİHİ
Hakikat	Statı Leana	Hippokrates	24.4.1986
	Andon Parizyanos	Kendini Bilme (Gnothı Safton)	8.5.1986
Hulus	Yorgi Vakalopulo	Masonların Birlik Bayramı	24.6.1986
Ülke	Cumhur Ferman	Masonik Felsefede Bilginin Yeri	23.9.1986
Nilüfer	Ziya Fıçıcıoğlu	Kendini Bil	17.6.1986
Anadolu	Umut İnan	Masonluk Nedir	17.6.1986

ANKARA

Bilgi	Avni Yazan	Radyasyon ve İnsanlık	18.6.1986
Yıldız	Hasan Arbak	Akıl ve Gönül Üzerine	26.6.1986
Cankaya	S. Beşe S. Kayakutlu, Ö. Baysal C. Ayvalı N. Tuğcu M. Engin Şen O. Çubukgil	Mevlevilik-Bektaşılık Ahlik ve M.*. luk	23.5.1986
Cağ	Prof. Dr. Uğur Büget	Radyasyon	18.6.1986

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİHİ
G. Mimarları	Hüseyin Engin	Davranıőlarımız	3.6.1986
İlke	Mükerrem Cete	M.: ik Disiplin, Tolerans, Davranış	13.6.1986
Doğan Güneş	Orhan Günay	Kral Hazreti, Süleymanın Hayatı ve Efsanesi	18.6.1986
İZMİR			
İzmir	Tuncer Olcay	M.: Müzisyenler	22.5.1986
Promethee	Diñer Tarakçıođlu	Eşitlik	21.5.1986
	Rafael Benveniste	Duđ kesesi	4.6.1986
MANİSA	Kubilay Tarlan	Barış	21.5.1986
Baőarı	Cihat Kocuođlu	Vicdanımızın Sesi	2.6.1986
	Emin Yıldırımkal	Vicdanımızın Sesinden Gelen Mutluluk	30.6.1986
Iőın	Halit Arpac	Masonluk İdeali	12.5.1986
	Sezer Engin	Akıl ve Hikmet	26.5.1986
Ege	Nuri Dođsađ Özpamir	Semboller	26.6.1986
	Hasan Gökçe	Tevazu	26.6.1986

KURULUŞ YILDÖNÜMLERİNİ İDRAK EDEN LOCALAR

VADİSİ	LOCASI	KURULUŞ TARİHİ
İSTANBUL	SEVGİ	7.7.1948
»	HÜRRİYET	23.8.1948
»	HUMANİTAS	6.9.1961
ANKARA	UYANIŞ	12.7.1948
»	DENGE	15.6.1986

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI, SOYADI	DOĞUM YERİ TARİHİ	TEKRİS TARİHİ	LOCASI	EB. MAŞ. :
Baha Ünal	İstanbul, 1920	10.12.1971	Müsavet	13.7.1986
Azmi Zallak	İzmir, 1915	26.6.1969	Kardeşlik	5.6.1986
Emre Çekic	İstanbul, 1937	3.5.1973	Yıldız	12.6.1986
Hulûsi Gürkan	Sivas, 1925	22.5.1959	Uyanış	23.3.1986
Şekûr Okten	İstanbul, 1917	15.2.1956	Hisar	30.6.1986
İhsan Gözendor	İstanbul, 1915	9.4.1981	Ülke	22.7.1986
Kemal Kaplancalı	Tarsus, 1910	10.6.1956	Ülke	17.7.1986
Orhan ETÜS	İstanbul, 1920	16.6.1967	Müsavet	12.6.1986
Turhan Ardaç	İsparta, 1923	8.6.1964	Delta	19.8.1986
Ömer Özek	İstanbul, 1902	14.2.1958	Erenler	2.8.1986

EBD. MAŞ. a intikal eden kardeşlerimize EV. 'in U. M. 'ndan sonsuz mağ-firet ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

CONTENTS

4. Message from the Grand Master Cavit YENİCİOĞLU
6. Laicism and Freemasonry Sahlr ERMAN
21. İtalian Lodges having worker in Turkey ... Reşat ATABEK
24. Masonic etiquette Celli LÂYIKTEZ
33. Agreement between the Grand Orients
of France and Turkey Reşat ATABEK
36. Opening the veil of secrecy Nezih RONA
41. The real aim of Freemasonry Raşid TEMEL
46. On the Scottish rite Naki Cevad AKKERMAN
57. Love Faruk ERENGÜL
64. King Solomon's Temple Sayhan BİLBAŞAR
80. Human rights and Freemasonry Ali KALIPÇI
92. Currents Events Sahlr ERMAN
94. In Memoriam MİMAR SİNAN

Adress : 25, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 1986

NO: 61

